

๕๒ ปี กรมวิชาการ

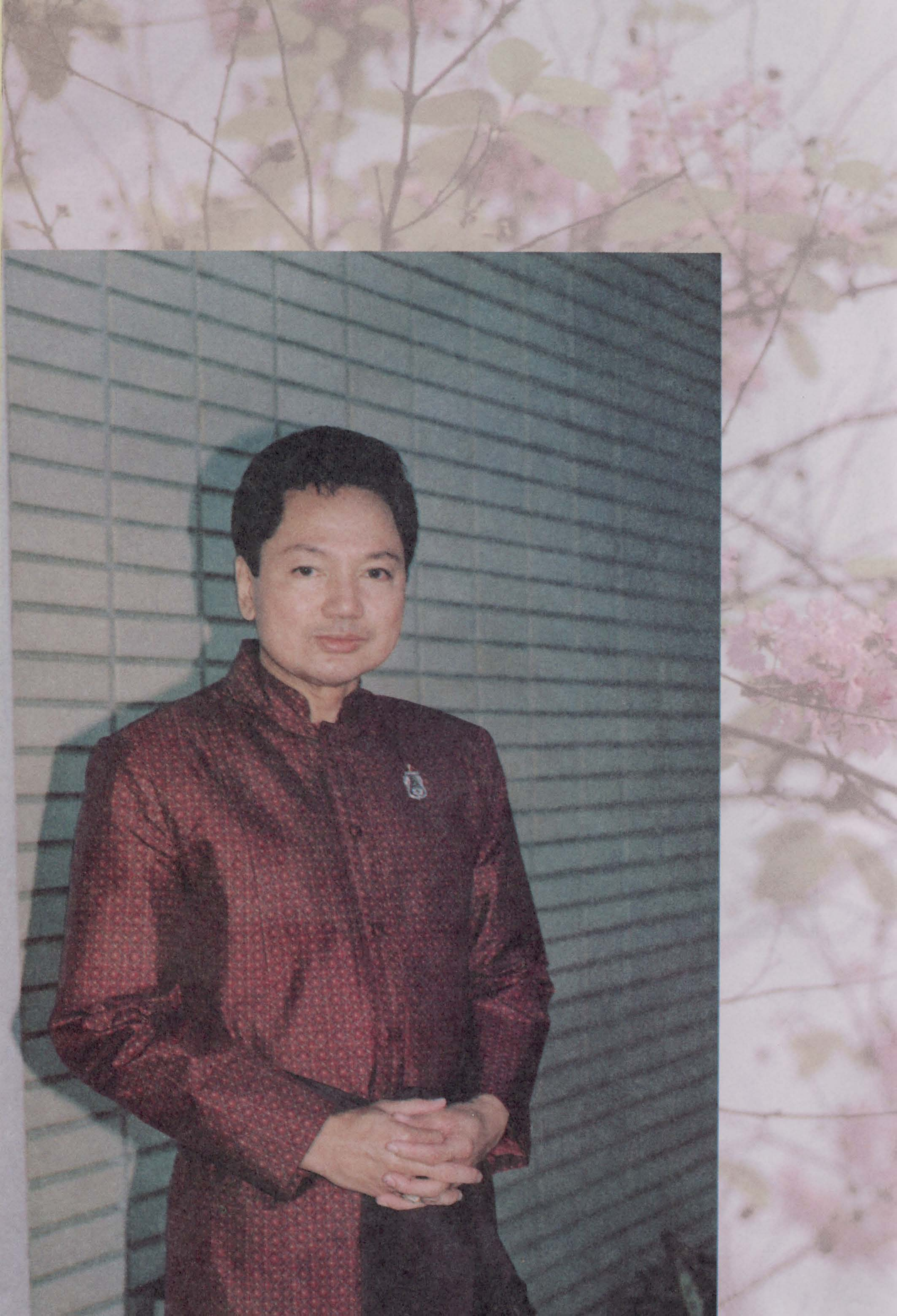

ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฟิลิปปินส์ กรมส่งเสริมการค้า
42 ฟิลิปปินส์ 8 มีนาคม ๒๕๖๕

ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และปรับปรุงกรมส่งเสริมการค้า
ทุกภาค ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ตามสัญญาการค้า และฉบับแก้ไข
กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
ต่อไป กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และเขตการค้าเสรี
ได้เป็นต้น ๑๒ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

(นายปราโมทย์ สุขุม)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ขอกราบเรียนถึง คุณแม่และคุณพ่อที่รักทุกท่าน ขอขอบคุณที่

ได้มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

ขอขอบคุณที่มอบเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน 42 ปี 2537 น. น. น. น. น.

(Handwritten signature)

(คุณสมชาย ใจดี)

วิบูลย์ ใจดี | อธิการบดี | มหาวิทยาลัยบูรพา

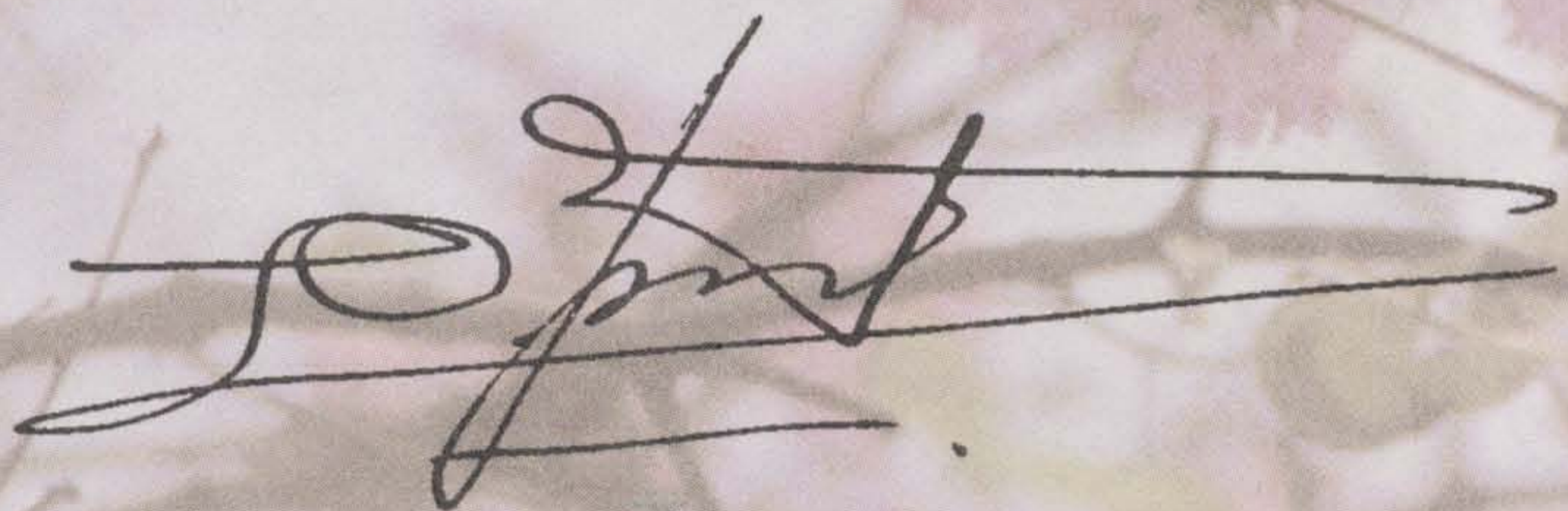

วิษามร เกษป ไชยดี

วิษามร กัญฉะ ไชยดี

วิษามร ตันธา ไชยดี

วิษามร ชักแก้ว ไชยดี

(นายชิตวิทย์ ไชยดี)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๑ เมฆกุมภไสยที่ตนทำงานในกรมวิเทศการไปเวลา
๖ ปีเต็ม กรมวิเทศการไปเริ่มก่อนกรมเสนาธิการ
ของกรมการต่างประเทศ กรมวิเทศการออกพิมพ์
กับกรมต่างประเทศ ที่มีทั้งกรมวิเทศการเสนาธิการ
๥๑: กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ

๑๒ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ

กรมวิเทศการ
กรมวิเทศการ กรมวิเทศการ

อธิบดีกรมวิชาการ
นายพนม พงษ์ไพบูลย์

ที่ปรึกษากรมวิชาการ
คุณหญิงแม่นมาส ชวลิต

รองอธิบดีกรมวิชาการ
นายเซ็น แก้วยศ

รองอธิบดีกรมวิชาการ
นางพรนิภา ลิ้มปพยอม

ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านวิจัยทางการศึกษา
นายสมาน ชาติยานนท์

ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านพัฒนาเครื่องมือวัดผล
นางอรนุช ธีรทีป

ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
นางสาวเอิบบุญ สุทธิประภา

ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาหลักสูตร
นายประสาท สอ้านวงศ์

เลขาธิการกรม
นายมะเดื่อ เสมอ

ผู้อำนวยการกองวิจัยทางการศึกษา
นางอารีรัตน์ วัฒนสิน

ผู้อำนวยการศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ
นางสุภรณ์ สภาพงศ์

ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ
นางสาวพรเพ็ญ ปทุมศิริ

ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักสูตร
นายวัลลภ กันทรัพย์

ผู้อำนวยการสำนักงานทดสอบทางการศึกษา
นายสงบ ลักษณะ

คำนำ

ในวาระที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ครบรอบวันสถาปนาเป็นปีที่ ๔๒ ในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๗ กรมวิชาการได้จัดทำหนังสือที่ระลึกขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ให้หนังสือเล่มนี้เป็นประโยชน์แก่ข้าราชการกรมวิชาการและผู้สนใจทั่วไป

เนื้อหาสาระในหนังสือประกอบด้วยแนวคิดที่กรมวิชาการในยุคปัจจุบันริเริ่มกำหนดขึ้นเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียิ่งขึ้น

กรมวิชาการขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่ได้มอบงานเขียนและมีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือที่ระลึกเล่มนี้จะ เป็นหนังสือที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีต่องานของกรมวิชาการ และการจัดการศึกษา ของชาติต่อไป

(นายพนม พงษ์ไพบูลย์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๘ ก.พ. ๓๗

สารบัญ

	หน้า
รายงานจากอธิบดีกรมวิชาการ	๑
ประวัติกรมวิชาการ	๖
แผนระยะยาว ๑๕ ปี การพัฒนา	๑๕
คุณภาพการศึกษาของกรมวิชาการ	
ผลการดำเนินงานของกรมวิชาการ	๑๙
ในปีที่ผ่านมา	
ทำไมต้องมีตำราเรียนเสรี	๓๓
ปีแห่งคุณภาพการศึกษา	๓๙
แนวโน้มการจัดการศึกษาในยุค	๔๓
“ไทยคม”	
สถาบันภาษาไทย	๔๘
สื่อ : ความร่วมมือที่กำลังพัฒนา	๕๔
โครงการจัดสร้างและพัฒนาแบบวัด	๖๐
มาตรฐานระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	
ประเทศไทยกับกลุ่มการศึกษาเอเปค	๖๘
วิธีใหม่ในการรับคนเข้าเรียน	๗๖
นักวิเคราะห์เขาทำอะไรกัน	๘๐
การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา	๙๐
การสร้างเสริมอัจฉริยภาพเด็กไทย	๙๗
สะท้อนความคิดของนักเรียนมัธยมศึกษา	๑๐๘
รายชื่อข้าราชการกรมวิชาการ	๑๑๓
รายชื่อลูกจ้างประจำกรมวิชาการ	๑๓๐

รายงานจากอธิบดีกรมวิชาการ

กรมวิชาการจะมีอายุครบ ๔๒ ปี ในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๗ นี้ ในโอกาสนี้ กระผมขอรายงานต่อทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ถึงผลการดำเนินงานสำคัญๆ ในรอบปีที่ผ่านมา และความพยายามที่จะดำเนินการต่อไป ในอนาคตอันใกล้

ข้าราชการและเจ้าหน้าที่กรมวิชาการทุกคนมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานดียิ่ง มีความตั้งใจและทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ความรู้ ความสามารถ เพื่องานของกรมวิชาการ จงงานของกรมวิชาการประสบความสำเร็จ เป็นผลดีแก่ประเทศชาติ อยู่หลายประการ คือ

๑. กรมวิชาการได้จัดทำแผนระยะยาวของกรม ตามแนวนโยบายของรัฐที่ปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษา และตามนโยบายของรัฐบาล แผนระยะยาวหรือแผน ๑๕ ปี ของกรมวิชาการนี้ จะเป็นแม่บทในการดำเนินงานของกรมวิชาการในอนาคตได้เป็นอย่างดี รายละเอียดของแผนฯ ได้นำเสนอในหนังสือนี้ ด้วยแล้ว จุดเน้นที่สำคัญของแผน ๑๕ ปี ของกรมวิชาการ คือการปรับบทบาท กรมวิชาการให้เป็นสมองของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาการศึกษาให้ประชากรทุกเพศทุกวัยทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะร่ำรวย ยากจน หรืออยู่ห่างไกลเพียงใดก็ตาม ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางตลอดชีวิต การปรับให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร การเรียนการสอนมากขึ้น การปรับหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นให้มากขึ้น การเน้นบทบาทของการแนะแนวการศึกษาให้มีความเข้มแข็งชัดเจนยิ่งขึ้น การปรับบทบาทในการติดตามประเมินผลและการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและดรชนี้ซึ่งสภาพการจัดการศึกษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และการปรับจุดเน้นการดำเนินงานของกรมวิชาการทั้งหมด เพื่อไปสู่การกำหนดและเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานที่สูงขึ้น

๒. ในรอบปีที่ผ่านมา กรมวิชาการได้ให้ความสำคัญกับงานพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานเป็นพิเศษ นอกเหนือจากการพัฒนาเครื่องมือวัดอื่นๆ และการประเมิน

ผลการดำเนินงานตามหลักสูตรที่ได้ทำเป็นปกติอยู่แล้วในเรื่องการพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐาน ได้มีการกำหนดเป็นที่ชัดเจนแล้วว่า จะพัฒนาข้อสอบเพื่อใช้วัดชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ก่อน โดยกำหนดว่าจะสร้างข้อสอบมาตรฐาน ๖ ชุดด้วยกันคือ ข้อสอบภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และความถนัด กรมวิชาการได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากมหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศที่อนุญาตให้นักวิชาการด้านการวัดและประเมินมาร่วมมือกันสร้างแบบทดสอบมาตรฐานเหล่านี้ หลายแห่งได้รับเป็นแกนกลางในการพัฒนาแบบทดสอบทำให้เชื่อมั่นได้ว่า ประเทศไทยจะมีแบบทดสอบมาตรฐานให้ใช้ได้ในอนาคตค่อนข้างแน่นอน

นอกจากการพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐาน กรมวิชาการยังได้ประเมินผลการใช้หลักสูตรในระดับประถมศึกษา ผลการประเมินได้ข้อบ่งชี้ที่สำคัญมากมายที่จะนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศ

๓. เพื่อสนับสนุนการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้เยาวชนของชาติได้รับการศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างน้อย กรมวิชาการได้ร่วมเป็นหลัก การดำเนินงานทางวิชาการของโครงการนี้โดยจัดให้มีการอบรมชี้แจง ติดตาม และประเมินผล เพื่อให้โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการแนะแนวการศึกษา ให้โรงเรียนที่เพิ่งร่วมจัดการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี จากการติดตามผลก็พบว่า การดำเนินงานทางวิชาการของโรงเรียนที่ร่วมโครงการขยายโอกาสเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ได้ผลเป็นที่น่าพอใจยิ่ง กรมวิชาการมีความยินดีที่ได้มีส่วนสนับสนุนการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กว้างขวาง และสูงขึ้น ของกระทรวงศึกษาธิการ

๔. ในเรื่องหนังสือเรียน กรมวิชาการได้ปรับปรุงหนังสือเรียนและจัดทำหนังสือประกอบการเรียนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ได้จัดทำหนังสือเรียนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นใหม่ตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง ๒๕๓๓ ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๖ ได้จัดทำหนังสือเรียนภาษาไทยใหม่และประกาศใช้ทั่วประเทศถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ และจะทำต่อไปเรื่อยๆ จนครบถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในปี ๒๕๔๐

กรมวิชาการได้จัดทำสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมให้คนรักการอ่านหนังสือให้มีหนังสือดีๆ เกิดขึ้น และให้เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางแพร่หลาย การจัดงานได้ผลเป็นที่น่าพอใจยิ่ง มีผู้คนมาร่วมงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาตินับแสนคน

นอกจากนี้ในรอบปีที่ผ่านมา กรมวิชาการได้พยายามทำความเข้าใจเรื่องแนวคิด

การส่งเสริมการทำหนังสือเรียนใหม่ การส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาท และมีส่วนร่วมมากขึ้น การดำเนินงานในเรื่องนี้คาดว่าจะมีผลให้มีประกาศกระทรวงใหม่เพื่อส่งเสริมการทำหนังสือที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนที่กว้างขวางเพิ่มมากขึ้นในเร็ววันนี้

๕. กรมวิชาการเห็นความสำคัญของภาษาไทยในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเอกลักษณ์ และเป็นความภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ แต่ภาษาไทยนับวันจะมีปัญหาเพิ่มขึ้น แม้องค์พระประมุขของชาติ ก็ทรงห่วงใยการใช้ภาษาไทยของคนไทย เพื่อสนองพระราชประสงค์ และเพื่อธำรงรักษาส่งเสริมให้คนไทยใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการจึงได้ดำเนินการจัดตั้งสถาบันภาษาไทยขึ้น สถาบันนี้จะอยู่ภายในกรมวิชาการ ทำหน้าที่ศึกษาวิจัย พัฒนา และส่งเสริมการใช้ภาษาไทย เป็นที่น่ายินดีที่บัดนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความเห็นชอบการจัดตั้งสถาบันภาษาไทย และพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้จัดตั้งสถาบันภาษาไทยขึ้นในกรมวิชาการเป็นการภายในแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือจะนำเรื่องการจัดตั้งสถาบันภาษาไทยนี้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งคาดว่าจะทำได้ในเร็ววันนี้

ในรายงานปีที่ ๔๓ ของกรมวิชาการ เชื่อว่าคงจะมีสถาบันภาษาไทยเป็นหน่วยงานใหม่ในกรมวิชาการ อย่างถูกต้องสมบูรณ์เป็นที่แน่นอน

๖. ในด้านหลักสูตรนั้น นอกเหนือจากการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาสาระของหลักสูตรใหม่ๆ การพิจารณาเพื่อให้กระทรวงฯ อนุญาตการใช้หลักสูตรใหม่ๆ เพิ่มขึ้นตามปกติแล้ว ยังได้พยายามปรับปรุงโครงสร้างของหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัวมากยิ่งขึ้น กรมวิชาการจะปรับปรุงและส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างสอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคนให้มากขึ้น และจะทำให้โครงสร้างหลักสูตรง่ายต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคลมากขึ้น

ในรอบปีที่ผ่านมา กรมวิชาการได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติ และสนองตอบต่อปัญหาหลักๆ หลายเรื่อง เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย ปัญหาโรคเอดส์ โสเภณี ยาเสพติด ตลอดจนการเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา วิชาที่เกี่ยวกับศาสนาอื่นๆ และการเรียนการสอนที่เน้นด้านศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรมเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก

๗. ในปีที่ผ่านมา กรมวิชาการได้พยายามเสนอแนะต่อกระทรวงให้มีการพิจารณาระบบคัดเลือกคนเข้าเรียนต่อ โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าไม่สมควรใช้วิธีการสอบแข่งขันคัดเลือก เพราะวิธีเช่นนี้เป็นการสกัดกั้นโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะผู้เสียเปรียบและ

ด้วยโอกาส ความพยายามของกรมวิชาการได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ทำให้มีการประกาศ เลิกการสอบคัดเลือกในโรงเรียนมัธยมจำนวนหนึ่ง และยังเป็นผลให้กระทรวงมีการ พิจารณาทบทวนมาตรการคัดเลือกนี้ มีการปรับปรุงวิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมายการรับ นักเรียนเข้าเรียน โดยไม่มีการสอบคัดเลือกในที่สุด เชื่อว่าภายในสิ้นแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ ๗ นี้ กระทรวงศึกษาธิการคงยกเลิกระบบสอบคัดเลือกเข้าเรียนในระดับมัธยม ศึกษาได้

๘. เป็นที่ยอมรับกันทุกๆฝ่ายว่าระบบการแนะแนวการศึกษา มีบทบาทที่สำคัญยิ่ง ต่อกระบวนการจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเจตนาของหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เจริญงอกงามตามศักยภาพของแต่ละคนได้อย่างเต็มที่ แต่ระบบการแนะแนวการศึกษา แม้ว่าจะมีและดำเนินการมานานแล้วก็ตามก็ยังมีข้อขัดข้องอยู่มาก กรมวิชาการได้ เร่งส่งเสริมให้มีการดำเนินงานแนะแนว ส่งเสริมการแนะแนว และจัดสร้างเครื่องมือและ สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการแนะแนวเพิ่มขึ้น ได้มีการออกเยี่ยม ติดตามประเมินผล และกระตุ้นให้มีการแนะแนวการศึกษาและอาชีพอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็ช่วย ให้เกิดการตื่นตัวเรื่องการแนะแนวขึ้นมากในระยะนี้

นอกจากนี้กรมวิชาการยังได้เล็งเห็นความสำคัญของการแนะแนวเพื่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเด็ก เยาวชน และประชาชน ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน จึงได้ เริ่มศึกษาและพัฒนาการแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเพิ่มขึ้นอีกด้วย

๙. กรมวิชาการได้ทำหน้าที่เป็นหลักทางวิชาการ โดยเฉพาะด้านหลักสูตรและ การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน เป็นที่น่ายินดีที่กระทรวงได้มอบภารกิจเพิ่มขึ้น โดยให้กรมวิชาการเป็นฝ่ายเลขานุการ ขององค์การที่จะกำกับดูแลและการศึกษาหลังมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเพิ่มขึ้น โดยกระทรวงฯ ได้จัดตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ในเรื่องนี้ มอบให้อธิบดี กรมวิชาการเป็นเลขานุการ ภารกิจนี้จะทำให้กรมวิชาการมีบทบาทในการกำกับดูแล คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงอย่างครบถ้วนมากยิ่งขึ้น จะเริ่มงานใหม่นี้ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๓๗ เป็นต้นไป

๑๐. กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ปี ๒๕๓๗ เป็นปีแห่งคุณภาพการศึกษา และมอบหมายให้กรมวิชาการรับผิดชอบ ประสานงานปีแห่งคุณภาพการศึกษานี้ งานนี้ เป็นงานใหญ่ และงานสำคัญอีกงานหนึ่งที่กระทรวงมอบให้กับกรมวิชาการ และกรม วิชาการก็รับมาด้วยความยินดี และตั้งใจว่าจะทำงานเรื่องนี้อย่างเต็มที่ สมกับหน้าที่ ของกรมวิชาการที่รับผิดชอบดูแลคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาอยู่แล้ว

ทั้ง ๑๐ ข้อที่กล่าวมานี้คืองานหลักๆ ที่กรมวิชาการได้ทำมาในรอบปี และที่จะทำต่อเนื่องไปในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ขอเรียนรายงานว่า ด้วยแรงสนับสนุนจากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และด้วยความร่วมมือร่วมใจของชาวกรมวิชาการ ขอท่านจงเชื่อมั่นได้ว่า กรมวิชาการจะก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคง เพื่อทำหน้าที่เป็นหลักทางวิชาการ เป็นสมองให้กับกระทรวงศึกษาธิการสมดังเจตนาคำการจัดตั้งกรมวิชาการทุกประการ

(พนม พงษ์ไพบูลย์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๘ มีนาคม ๒๕๓๗

ประวัติกรมวิชาการ

เอิบบุญ สุทธิประภา*

ตรากรมวิชาการเป็นรูปเสมาธรรมจักร มีดวงแก้ว
อยู่ตรงกลาง มีความหมายว่า จริยศึกษาและวิชาความรู้

ชื่อ “กรมวิชาการ” มีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๒ แต่ได้เปลี่ยนไปเป็นกรมอื่น
กรมวิชาการที่สืบเนื่องมาจนปัจจุบัน ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ โดยมี
พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. ๒๔๙๕

เมื่อแรกตั้ง กรมวิชาการมีหน้าที่ในการรวบรวมข้อเท็จจริงและค้นคว้าความจริง
เกี่ยวกับการศึกษา รวบรวมสถิติการศึกษาทุกแขนง รวบรวมแผนงานและโครงการของ
กระทรวงและกรมต่างๆ จัดการส่งเสริมให้มีอุปกรณ์เพื่อการศึกษาอย่างสมบูรณ์ ควบคุม
ส่งเสริมกิจการห้องสมุดของโรงเรียนและประชาชน ควบคุมส่งเสริมกิจการพิพิธภัณฑ์ของ
โรงเรียน จัดเรื่องหลักสูตร เทียบความรู้ สร้างและควบคุมแบบเรียนและหนังสืออ่าน
ประกอบสำหรับนักเรียน คู่มือสำหรับครู และตำราที่จำเป็นสำหรับโรงเรียนประเภทต่างๆ
แบ่งส่วนราชการออกเป็น

๑. สำนักงานเลขานุการกรม
๒. กองการวิจัย
๓. กองอุปกรณ์การศึกษา
๔. กองเผยแพร่การศึกษา
๕. กองตำรา

*ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาสื่อการเรียนการสอน กรมวิชาการ

ได้มีการปรับปรุงส่วนราชการและหน้าที่ของกรมวิชาการหลายครั้ง ดังนี้
ครั้งที่ ๑ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ กระทรวงศึกษาธิการได้โอนกองเผยแพร่การศึกษา
ของกรมวิชาการไปสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง เพราะมีความเห็นว่า การเผยแพร่การ
ศึกษา เป็นงานส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ อีกทั้งปริมาณงานของกรมวิชาการ
ที่มีมากขึ้น เป็นสาเหตุให้การจัดแบ่งส่วนราชการเดิมไม่สะดวกแก่การปฏิบัติงาน จึงมี
พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมวิชาการในกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๔๙๗
ขึ้นใหม่ โดยแบ่งส่วนราชการดังนี้

๑. สำนักงานเลขาธิการกรม
๒. กองการวิจัย
๓. กองอุปกรณ์การศึกษา
๔. กองตำรา

ในส่วนของกองตำราได้เพิ่มแผนกสังคิตศึกษาขึ้นจากเดิมซึ่งมีแผนกหลักสูตรและ
แบบเรียนและแผนกจัดพิมพ์ แผนกสังคิตศึกษามีหน้าที่ค้นคว้าจัดให้มีเพลงสำหรับใช้สอน
ในโรงเรียน และอบรมเผยแพร่แก่ครู นอกจากนี้ยังจัดให้มีแบบอย่างการเคลื่อนไหวตาม
จังหวะดนตรี (Rhythmic movement) และได้อบรมเผยแพร่ให้ไปถึงโรงเรียนด้วยวิธีการ
ต่างๆ

ต่อมา ได้มีการจัดหน่วยงานเป็นการภายในคือ ๑) ศูนย์วัสดุการศึกษา รับผิดชอบ
ขอใบในการทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ การผลิตสื่อทัศนวัสดุ
เพื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาต่างๆ โดยเฉพาะ ทางด้านวิทยาศาสตร์ และห้องสมุด
หลักสูตรและแบบเรียน ได้มีการสร้างตึกศูนย์วัสดุการศึกษาขึ้น (ปัจจุบันเป็นอาคาร ๒
ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา) ๒) ศาลาวันเด็ก รับผิดชอบให้ความรู้แก่เด็ก โดยการ
จัดนิทรรศการ และบรรยายเสริมความรู้ต่างๆ สำหรับเด็ก จัดห้องสมุดสำหรับเด็ก และ
จัดอบรมเสริมความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและวิชาการอื่นๆ ในภาคฤดูร้อน และ
๓) ท้องฟ้าจำลอง ซึ่งแสดงการโคจรของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาวต่างๆ
รวมทั้งปรากฏการณ์ต่างๆบนท้องฟ้า ซึ่งเปิดให้นักเรียนและประชาชนเข้าชม สอง
หน่วยงานหลังเป็นหน่วยงานภายใต้กองอุปกรณ์การศึกษา ส่วนหน่วยงานแรกอยู่ภายใต้
การดูแลของกรม

ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๕ รัฐบาลคณะปฏิวัติได้ให้มีการปรับปรุงราชการบริหาร
ของประเทศใหม่ เป็นผลให้มีการโอนอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในกรมอื่นๆ ของ
กระทรวงศึกษาธิการมาเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมวิชาการนอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ที่มี

อยู่เดิม ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๗๐ มีการจัดแบ่งส่วนราชการในกรมวิชาการใหม่เป็น ๘ กอง คือ

๑. สำนักงานเลขานุการกรม
๒. กองแนะแนวการศึกษาและอาชีพ
๓. กองพิพิธภัณฑ์การศึกษา
๔. กองพัฒนาหลักสูตร
๕. กองตำรา
๖. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
๗. กองวิจัยทางการศึกษา
๘. สำนักงานทดสอบ

ระยะนี้กรมวิชาการเริ่มมีบทบาทในการศึกษามากขึ้น เพราะมีหน่วยงานหลายหน่วยงานจากกรมอื่นมาสังกัดกรมวิชาการ เช่น โอนกิจการวัดผลจากกรมสามัญศึกษา และกรมอาชีวศึกษาเป็นสำนักงานทดสอบ รวมงานของกองเผยแพร่การศึกษาสำนักงานปลัดกระทรวง (ยกเว้นงานประชาสัมพันธ์) งานโสตทัศนศึกษา กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษาและงานศูนย์วัสดุการศึกษาของกรมวิชาการบางส่วนเป็นศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และแยกงานฝ่ายแนะแนวการศึกษาจากกองเผยแพร่การศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง ตั้งเป็นกองแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ภายในกรมวิชาการ มีการจัดงานใหม่ เช่น รวมศาลาวันเด็กและห้องฟ้าจำลอง และเพิ่มงานอื่นๆ เป็นกองพิพิธภัณฑ์การศึกษา แยกงานแผนกหลักสูตรส่วนใหญ่จากกองตำราและขยายงานเป็นกองพัฒนาหลักสูตร

ครั้งที่ ๓ หลังจากที่ได้มีการปรับปรุงกรมวิชาการ ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๗๐ แล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการของกรมวิชาการใหม่ ปรับปรุงชื่อและหน้าที่เพื่อเตรียมรับงานสำคัญในอนาคต และเพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานด้านวิชาการ ได้มีพระบรมราชโองการประกาศพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมวิชาการ พ.ศ. ๒๕๑๙ ออกเป็น

๑. สำนักงานเลขานุการกรม
๒. กองวิจัยทางการศึกษา
๓. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
๔. ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ
๕. ศูนย์บริภัณฑ์เพื่อการศึกษา

๖. ศูนย์พัฒนาหนังสือ
๗. ศูนย์พัฒนาหลักสูตร
๘. สำนักงานทดสอบทางการศึกษา

กรมวิชาการรับผิดชอบงานด้านวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นงานควบคุมกำหนดมาตรฐานและส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โดยเน้นหนักในเรื่องหลักสูตร หนังสือแบบเรียน อุปกรณ์การเรียน การวัดและประเมินผลการศึกษา การวิจัย การแนะแนว

ครั้งที่ ๔ ใน พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้มีการปรับปรุงระเบียบราชการบริหารของกระทรวงศึกษาธิการใหม่ กระทรวงศึกษาธิการได้รับอนุมัติให้ตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นผลให้มีการโอนอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานในกรมวิชาการ คือ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และศูนย์บริภัณฑ์เพื่อการศึกษา ไปอยู่ในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการใหม่ คือ

๑. สำนักงานเลขานุการกรม
๒. ศูนย์พัฒนาหลักสูตร
๓. ศูนย์พัฒนาหนังสือ
๔. สำนักงานทดสอบทางการศึกษา
๕. กองวิจัยทางการศึกษา
๖. ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ

นอกจากการเปลี่ยนด้านการเพิ่มลดและเปลี่ยนชื่อหน่วยงานแล้ว มีการปรับปรุงภายใน โดยแบ่งส่วนราชการตามเดิมดังนี้

พ.ศ. ๒๕๒๗ กรมวิชาการได้พิจารณาวางแผนอัตรากำลัง ๓ ปี รอบ ๑ เป็นครั้งแรก เพื่อเตรียมการสำหรับปีงบประมาณ ๒๕๒๘-๒๕๓๐ ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยปรับปรุงโครงสร้างภายในศูนย์/กองใหม่เพื่อรองรับการขยายตัวทางวิชาการ ได้มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของกรมวิชาการที่เกี่ยวกับงานวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบงานการควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา และงานให้บริการทางวิชาการด้านการศึกษาแก่ผู้บริหารการศึกษา นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ประชาชนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยทำหน้าที่ด้านการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร การผลิตและพัฒนาหนังสือ สื่อการเรียนการสอน การตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษา การพัฒนาด้านวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา การ

ส่งเสริมและพัฒนาการแนะแนว รวมทั้งการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ในขณะนี้ งานของกรมวิชาการได้ขยายตัวไปยังเขตการศึกษาและจังหวัดซึ่งเป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั่วประเทศให้เป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนดโดยกรมวิชาการ และกรมวิชาการได้เป็นผู้นำในการนำนวัตกรรมเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรใหม่อย่างเต็มรูปแบบ ไปทดลองใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศ อาจถือได้ว่างานหลักของกรมวิชาการในช่วงนี้คือการพัฒนาหลักสูตรอย่างสมบูรณ์แบบโดยแท้จริง

ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ กรมวิชาการทบทวนบทบาทอำนาจหน้าที่ จัดทำแผนอัตรากำลั ๓ ปี ครั้งที่สอง และได้รับอนุมัติจาก ก.พ. เป็นแผนอัตรากำลั ๓ ปี กรมวิชาการ รอบ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๔) โดยปรับปรุงหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละศูนย์/กอง ให้สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะงานที่เปลี่ยนแปลงไป

เมื่อสิ้นสุดแผนอัตรากำลั ๓ ปี กรมวิชาการ รอบ ๒ ประกอบกับรัฐบาลนโยบายที่จะพัฒนาระบบราชการและระบบข้าราชการให้มีขนาดเล็กกะทัดรัด แต่มีประสิทธิภาพ ปี ๒๕๓๔ กรมวิชาการจัดทำแผนอัตรากำลั ๓ ปี ครั้งที่สาม โดยพิจารณาปรับปรุงระบบงาน การแบ่งงานให้สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เพิ่มอัตรากำลัตามนโยบายของรัฐบาล และได้รับอนุมัติจาก ก.พ. เป็นแผนอัตรากำลั ๓ ปี กรมวิชาการ รอบ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๗) ซึ่งเป็นแผนอัตรากำลั ๓ ปี ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ การแบ่งส่วนราชการยังแบ่งเป็น ๖ ศูนย์/กอง ตามที่จัดไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔ แต่ได้ปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของศูนย์/กอง ให้เหมาะสมกับสภาพงานดังต่อไปนี้

อำนาจหน้าที่ของกรมวิชาการ

ดำเนินการ ส่งเสริม และประสานงานเกี่ยวกับงานวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการในด้านหลักสูตร สื่อการเรียนรู้อ การทดสอบ การวัดและประเมินผลการศึกษา การวิจัย และการแนะแนว

ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

อำนาจหน้าที่ของส่วนราชการกรมวิชาการ

๑. สำนักงานงานเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของกรมและราชการที่มีได้แยกให้เป็นหน้าที่ของกองหรือส่วนราชการใดโดยเฉพาะ อำนาจหน้าที่

ดังกล่าวให้รวมถึง

ปฏิบัติงานสารบรรณของกรม ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยความสะดวกและงานเลขานุการของกรม ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติราชการของกรมและเผยแพร่กิจกรรมความก้าวหน้าในงานด้านต่างๆ ของกรม ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุ อาคารสถานที่ ยานพาหนะ ตลอดจนสวัสดิการของกรม จัดระบบงานและบริหารงานบุคคลของกรม ดำเนินงานเกี่ยวกับงานกฎหมายและระเบียบ งานวินัย งานนิติกรรม และสัญญา งานเกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางแพ่ง และงานคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรม ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

๒. กองวิจัยทางการศึกษา มีอำนาจหน้าที่

ดำเนินการเกี่ยวกับการวิเคราะห์และการพัฒนานโยบายและแนวทางการวิจัยทางการศึกษา จัดทำ ส่งเสริม และเผยแพร่สารสนเทศเพื่อการวิจัยทางการศึกษา และพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยทางการศึกษา ดำเนินการวิจัยและส่งเสริมการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา พัฒนานโยบาย แผนงาน โครงการและการตั้งงบประมาณของกรม รวมทั้งเร่งรัด ติดตาม ดูแล ประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน และโครงการต่างๆ ดำเนินงานด้านวิเทศสัมพันธ์ของกรม ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

๓. ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ มีอำนาจหน้าที่

ดำเนินการเกี่ยวกับการวิเคราะห์และการพัฒนานโยบายและแนวทางการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิต ศึกษา ค้นคว้า พัฒนา ส่งเสริม และเผยแพร่นวัตกรรมด้านการแนะแนว ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำและเผยแพร่สารสนเทศทางการแนะแนว ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

๔. ศูนย์พัฒนาหนังสือ มีอำนาจหน้าที่

ดำเนินการจัดทำและพัฒนาหนังสือเรียน สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ส่งเสริมควบคุม กำกับ ดูแล การจัดทำ การใช้หนังสือเรียนและสื่อการเรียนรู้ ดำเนินการเกี่ยวกับการแปลและการพัฒนาคุณภาพการแปลหนังสือและสื่อการเรียนรู้ ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริม การพัฒนา และการเผยแพร่หนังสือ สื่อการเรียนรู้ การใช้ภาษาไทย และการส่งเสริมนิสัยการรักการอ่าน ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

๕. ศูนย์พัฒนาหลักสูตร มีอำนาจหน้าที่

ดำเนินการเกี่ยวกับการวิเคราะห์และการพัฒนานโยบาย และแนวทางของหลักสูตร รวมทั้งการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร นวัตกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลตามหลักสูตร และแนวทางปฏิบัติตามหลักสูตร ดำเนินการเกี่ยวกับการวิเคราะห์และประเมินเพื่อการอนุมัติหลักสูตร ติดตาม กำกับ ดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้และพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

๖. สำนักงานทดสอบทางการศึกษา มีอำนาจหน้าที่

ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำระบบและวิธีการวัดและประเมินผลการศึกษา ติดตาม กำกับ ดูแล และเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษา ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา วิจัยและพัฒนา นวัตกรรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การศึกษา ส่งเสริมและเผยแพร่เทคนิค วิธีการวัดและประเมินผลการศึกษา เสนอแนะนโยบายและแผนเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา ควบคุม ตรวจสอบและจัดเก็บเอกสารสำคัญทางการศึกษา ออกหนังสือสำคัญทางการศึกษา และดำเนินการเกี่ยวกับการเทียบมาตรฐานการศึกษากับต่างประเทศ ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

งานบางประการของกรมวิชาการ

งานพัฒนาหลักสูตรที่กรมวิชาการรับผิดชอบจัดทำ ซึ่งนำไปสู่การทำงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ซึ่งจัดทำโดยรัฐ และรับตรวจหนังสือของเอกชน การวัดผลประเมินผล การแนะแนว และการวิจัยต่าง ๆ มีดังนี้

จัดทำและประกาศใช้หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พุทธศักราช ๒๔๙๘ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่แก้ไขปรับปรุงจากหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา ฉบับพุทธศักราช ๒๔๙๑ และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๔๙๘ ซึ่งใช้แทนฉบับพุทธศักราช ๒๔๙๑ เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

จากนั้นมีการเปลี่ยนหลักสูตรครั้งใหญ่ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช ๒๕๐๓ โดยจัดทำและประกาศใช้หลักสูตรต่อไปนี้

หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๐๓ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๔ แทนหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๔๙๑

หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๐๓ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๗) แทนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. ๒๔๙๓ หลักสูตรพิเศษมัธยมศึกษา พ.ศ. ๒๔๙๕ และหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาอาชีวศึกษาตอนต้น

หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๐๓ [(มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ (ม.ศ. ๑-๓)] แทนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.๒๔๙๓

หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๐๓ [(มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ (ม.ศ. ๔-๖)] ซึ่งมีหลักสูตรวิชาสามัญ ๒ ปี และวิชาอาชีพ ๓ ปี แทนหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พุทธศักราช ๒๔๙๘

ทั้งนี้ประกาศใช้แต่ละหลักสูตรปีละชั้น

งานชั้นสำคัญชิ้นหนึ่งของกรมวิชาการคือ การปฏิรูประบบการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ การยกเลิกการสอบไล่ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งจัดโดยส่วนกลาง ใช้ระบบหน่วยกิต ให้โรงเรียนประเมินผลการเรียนและอนุมัติการจบหลักสูตรเอง และได้ประกาศให้เริ่มใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๑๘ แทนหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๐๓ ในปีการศึกษา ๒๕๑๘ มีการจัดทำคู่มือหลักสูตร คู่มือประเมินผลการเรียน คู่มือแนะแนว รวมทั้งมีการอบรมการใช้หลักสูตรแก่โรงเรียนต่างๆ และจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนทางวิชาการ เพื่อให้โรงเรียนร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ต่อมาได้มีการจัดทำและประกาศใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับแผนการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๐ ซึ่งเปลี่ยนระบบการศึกษาเป็น ๖ : ๓ : ๓ คือ ประถมศึกษา ๖ ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๓ ปี และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ๓ ปี ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ประถมศึกษาปีที่ ๑-๖) ซึ่งจัดกลุ่มวิชาเป็นกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ เน้นการวัดผลประเมินผลระหว่างเรียน โดยมีการสอบเพื่อเลื่อนชั้นเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ และ ๔ และกระจายอำนาจการวัดผลประเมินผลเพื่ออนุมัติการจบหลักสูตรประถมศึกษา (จบ ป.๖) จากระดับจังหวัดเป็นระดับอำเภอ แทนหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๐๓ และหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๐๓ ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ [มัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ (ม. ๑ - ๓) แทนหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๐๓ โดยจัดเป็นระบบหน่วยการเรียน ทำนองเช่นเดียวกับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๑๘ ทั้งนี้ใช้หลักสูตรประถมศึกษา ปีละชั้น และมัธยมศึกษาปีละชั้น ซึ่งส่งผลให้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธ-

ศักราช ๒๕๒๔ [มัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ (ม.๔ - ๖)] ให้ต่อเนื่องกับหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ในปีการศึกษา ๒๕๒๔

การเปลี่ยนแปลงครั้งหลังสุดซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบัน คือ การประกาศใช้
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๓๓) หลักสูตรมัธยม
ศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๓๓) และ หลักสูตรมัธยม
ศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๓๓) เป็นการปรับให้
หลักสูตรมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และ
สื่อการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและ
แต่ละบุคคล เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการทางด้านความคิดและการปฏิบัติ โดย
ประกาศใช้กับโรงเรียนทั่วประเทศปีละชั้น เริ่มชั้นแรกของแต่ละหลักสูตรในปีการศึกษา
๒๕๓๔

แผนระยะยาว ๑๕ ปี

การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ของกรมวิชาการ

จุดมุ่งหมาย

มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้การจัดการศึกษา เป็นการสร้างคนให้มีคุณภาพ และเพื่อให้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพพลานามัยและมีวินัยที่ดี มีความรู้และมีทักษะพื้นฐานอย่างพอเพียงทั้งในด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การประกอบอาชีพ มีทักษะในการใช้กระบวนการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมทั้งให้มีนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มีความรอบรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รู้จักใช้ข้อมูลข่าวสารในการคิด ตัดสินใจ เพื่อให้ใช้ชีวิตของตนเองและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมุ่งประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง

ทิศทางจุดเน้นการดำเนินงาน

- มุ่งที่จะเสริมสร้างในการบริการทางการศึกษา เป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตที่จัดได้ในรูปแบบหลากหลายตามความจำเป็นและต้องการของผู้เรียน
- ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับปวงชน เพื่อเป็นการสร้างความพร้อม พัฒนาศักยภาพ และความสามารถอันเป็นพื้นฐานการพัฒนาตนเองและสังคม

๓. มุ่งให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการศึกษาสำหรับกลุ่มคนที่เสียเปรียบ และด้อยโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งจะส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษให้พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่

๔. จะดำเนินงานทางวิชาการตามแนวนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษา โดยจะปรับการบริหารหลักสูตรให้มีความคล่องตัว และส่งเสริมให้สถานศึกษาได้รับผิดชอบงานวิชาการอย่างกว้างขวาง

๕. ด้านเนื้อหาสาระ จะให้ความสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ และจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและเพื่อการอาชีพ

๖. มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เน้นเสรีภาพและประชาธิปไตยในการคิด การรับรู้ข่าวสาร รวมทั้งให้มีกระบวนการคิดแก้ปัญหาเชิงวิทยาศาสตร์

กลวิธีหรือมาตรการในการดำเนินงาน

๑. ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัว และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตมากขึ้น โดยส่วนกลางจะเป็นผู้กำหนดจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง หลักสูตร เพื่อเป็นกรอบในการจัดการศึกษาของประเทศ และจะส่งเสริมให้จังหวัดและสถานศึกษา ได้พัฒนาหลักสูตรของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

๒. ดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนางานวิชาการในระดับจังหวัดและสถานศึกษาให้มากขึ้น โดยกรมวิชาการจะพิจารณากำหนดมาตรฐานทางวิชาการ รวมทั้งกำกับ ติดตาม ควบคุม ทั้งในด้านปัจจัยป้อนเข้า (Input) กระบวนการเรียนการสอน (Process) และผลผลิตทางการศึกษา (Output)

๓. จัดให้มีเนื้อหาสาระการเรียนการสอนในเรื่อง สิ่งแวดล้อม โรคเอดส์ ด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม ภาษาไทย และด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นพิเศษ

๔. ดำเนินงานในการคิดค้นศึกษาด้านแบบ และส่งเสริมให้มีการนำงานวิชาการไปใช้ในโรงเรียนอย่างกว้างขวาง

๕. ดำเนินการวิจัยในประเด็นหลักทางวิชาการ และจะส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษา ได้ศึกษาวิจัยตามหน้าที่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๖. ผลิตและสนับสนุนส่งเสริมการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้ ทั้งตามแนวระบบโรงเรียน และตามแนววิถีชีวิตให้กว้างขวางหลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละกลุ่มที่ แตกต่างกัน ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาสื่อสำหรับผู้ด้อยโอกาสและผู้บกพร่องทางร่างกายและปัญญา

๗. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนได้ร่วมผลิตสื่อทุกประเภท โดยจะจัดระบบส่งเสริมสนับสนุนให้มีความคล่องตัวมากขึ้น ส่งเสริมให้ภาคเอกชนควบคุม ดูแลคุณภาพและมาตรฐานของสื่อด้วยตนเอง

๘. ส่งเสริมให้ครู นักเรียน ใช้สื่อที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น จะส่งเสริมการพัฒนาห้องสมุดของโรงเรียนและชุมชนด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ

๙. ปรับปรุงกฎและระเบียบที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา ให้ยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น เพื่อสนับสนุนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และระบบเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

๑๐. ส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนา และแนะแนวการเรียนรู้และการปรับตัวของผู้เรียน โดยจะกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินให้มีความยืดหยุ่น หลากหลายมากขึ้น

๑๑. ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการจัดการศึกษา และเพื่อหาแนวทางส่งเสริมช่วยเหลือพื้นที่ที่ต้องการความสนใจเป็นพิเศษ

๑๒. กำกับดูแลมาตรฐานการศึกษา โดยจะพัฒนาระบบและแบบสอบมาตรฐานที่จะมีประโยชน์ต่อการแนะแนว การดูแลคุณภาพ มาตรฐาน ทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษา ให้เหมาะสมสอดคล้องและมีความเชื่อมั่นได้เพิ่มขึ้น

๑๓. พัฒนาระบบการแนะแนวการศึกษาและอาชีพให้มีประสิทธิภาพ โดยจะพัฒนารูปแบบการแนะแนว พัฒนาเครื่องมือและระบบข้อมูลเพื่อการแนะแนว รวมทั้งส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบแนะแนวในสถานศึกษา และให้มีการใช้เครื่องมือและระบบข้อมูลการแนะแนวให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๑๔. ส่งเสริมให้ครูทุกคนเป็นครูแนะแนว และจะพัฒนาระบบแนะแนวให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการแก้ปัญหาของผู้เรียน

๑๕. ดำเนินการให้มีห้องสมุด เพื่อให้เป็นพิพิธภัณฑ์ทางวิชาการ และเพื่อการศึกษาค้นคว้า

๑๖. นำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ให้กว้างขวางแพร่หลายมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยในการพัฒนางานทางวิชาการ

๑๗. ปรับปรุงโครงสร้างระบบงาน โดยให้ยึดงานเป็นหลัก รวมทั้งจะส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดของงาน

ผลการดำเนินงานของกรมวิชาการ ในปีที่ผ่านมา

มณีนภา ชูติบุตร*

กรมวิชาการ เป็นกรมหนึ่งในกระทรวงศึกษาธิการ ที่ไม่มีสถานศึกษาอยู่ในสังกัด งานที่ดำเนินการส่วนใหญ่ทำในนามของกระทรวงศึกษาธิการ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนและการประเมินผลคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานในปีงบประมาณ ๒๕๓๖ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งเน้นที่จะให้โรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนจะได้มีคุณภาพ ทั้งในด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และค่านิยมที่ดีทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ งานที่ดำเนินการแบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑. การพัฒนา

งานที่มีลักษณะเป็นการพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปนั้นส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาบุคลากร สื่อการเรียนการสอน รูปแบบการสอน เครื่องมือแนะแนว และเทคนิคการวัดผลและประเมินผลโดยได้ดำเนินการดังนี้

๑.๑ การพัฒนาบุคลากร ได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ครูผู้สอน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร และการวิจัย โดยได้ดำเนินการในรูปของการจัดประชุม อบรม สัมมนา

* หัวหน้างานติดตามและประเมินผล กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ

๑.๒ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน โดยสื่อการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาไปนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของเอกสารเสริมความรู้ แนวการสอน แผนการสอน หนังสือเรียน คู่มือครูและแบบฝึกหัด กล่าวคือ

เอกสารเสริมความรู้ ที่ได้จัดทำ ได้แก่ เอกสารเสริมความรู้สำหรับครูคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เอกสารเสริมความรู้สำหรับครูที่สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และเอกสารการจัดกิจกรรมส่งเสริมภาษาอังกฤษ ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

เอกสารแนวการสอน ได้จัดทำสำหรับครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาเท่านั้น โดยเอกสารที่จัดทำ ได้แก่ แนวการสอนทักษะภาษาไทย และแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ แนวการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๔

แผนการสอน ได้จัดทำเพื่อเป็นตัวอย่างกับครูผู้สอนเท่านั้น ซึ่งแผนการสอนที่จัดทำ ได้แก่ แผนการสอนประชากรศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา และแผนการสอนเอดส์ศึกษา ชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๕-๖

หนังสือเรียน คู่มือครู และแบบฝึกหัด ได้จัดทำเป็นบางวิชาเท่านั้น ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กล่าวคือ ในระดับประถมศึกษา ได้จัดทำหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ หนังสือเรียนภาษาไทย พร้อมทั้งคู่มือครู และแบบฝึกหัดภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้จัดทำ หนังสือเรียนสังคมศึกษา พระพุทธศาสนา ศิลปศึกษา ศิลปะกับชีวิต พละนามัย (พ๑๐๕, พ๑๐๖) หนังสือเรียนและคู่มือครู ชุดทักษะสัมพันธ์ หนังสือเรียนและคู่มือครูหลักภาษาไทย และแบบฝึกการอ่านออกเสียงภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้จัดทำหนังสือเรียนพระพุทธศาสนา และหนังสือเรียนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ (พอ ๐๒๔, พอ ๐๒๕ และ พอ ๐๒๖)

นอกจากนั้น ยังได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งจัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว จำนวน ๑๔ เล่ม และอยู่ในระหว่างดำเนินการ ๕๘ เล่ม หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดก้าวไปให้ทันโลก วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี จำนวน ๕ เล่ม หนังสือเสริมประสบการณ์ จำนวน ๑ เล่ม หนังสือแปล ที่พิมพ์เผยแพร่แล้วจำนวน ๑๒ เรื่อง

สื่อการเรียนการสอนที่จัดทำนอกจากที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังได้จัดทำต้นแบบนวัตกรรมสื่อการเรียนกลุ่มทักษะภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วยแถบบันทึกเสียงเพลงประกอบ

บทเรียนภาษาไทย พร้อมทั้งคู่มือการใช้แผนภูมิขั้นตอนการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ และสื่อการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕, ๖ ชุด On the Springboard

๑.๓ การพัฒนารูปแบบการสอน จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูผู้สอนได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยจัดทำในลักษณะเป็นคู่มือ หรือชุดการเรียนการสอน รูปแบบการสอนที่จัดทำ ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนด้านอาหารและโภชนาการระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รูปแบบการเรียนการสอนสุขศึกษาเพื่อป้องกันโรคเอดส์ ซึ่งประกอบด้วย ชุดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมินผล คู่มือการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เครื่องมือสำหรับพัฒนารูปแบบการสอนทักษะการเขียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเครื่องมือวัดสมรรถภาพการอ่านเร็ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และปีที่ ๒

๑.๔ การพัฒนาเครื่องมือแนะแนว โดยเครื่องมือแนะแนวที่จัดทำ ได้แก่ ชุดการเรียน “เทคนิคการให้คำปรึกษา” สำหรับครูผู้สอนใช้ศึกษาด้วยตนเอง สื่อแนะแนว ชุด “ชีวิตต้องสู้” ประกอบด้วยหนังสือสารคดี วิดิทัศน์ และหนังสือการ์ตูน ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพอิสระ เพื่อเสริมสร้างค่านิยม และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่องานอาชีพให้กับเยาวชน ภาพพลิกเพื่อการแนะแนว ชุดเยาวชนคนเก่ง แผ่นพับเพื่อการแนะแนว ซึ่งให้ข้อมูลทั้งด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการพัฒนาบุคลิกภาพ และเครื่องมือแนะแนวพัฒนาบุคลิกภาพ ๑ ชุด

๑.๕ การพัฒนาเทคนิคการวัดผลและประเมินผล โดยเทคนิคการวัดผลและประเมินผลที่พัฒนา ได้แก่ การประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียน

นอกจากนั้นได้กำหนดรูปแบบการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างหลักสูตรต่างๆ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ (พอ.) เป็นแกนเทียบโอนกับหลักสูตรอื่น ทั้งนี้เพื่อสนองนโยบายของรัฐในด้านการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และโอกาสทางการศึกษา

ส่วนในด้านเครื่องมือวัดผล ก็ได้จัดทำตัวอย่างเครื่องมือวัดในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ประกอบ ระดับประถมศึกษา ๕ ฉบับ และมัธยมศึกษา ๕ ฉบับ คู่มือการสอนการสอบที่เน้นกระบวนการ และเอกสารประเมินผลความรู้เกี่ยวกับการวัดผลการเรียนระดับประถมศึกษา พร้อมทั้งตัวอย่างเครื่องมือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ด้านจิตพิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒

ด้านพัฒนาเครื่องมือวัดผล นอกจากดำเนินการดังกล่าวข้างต้น

แล้วยังได้ มีโครงการการจัดสร้างและพัฒนาแบบวัดมาตรฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีเป้าหมายที่จะจัดสร้างแบบทดสอบมาตรฐาน สำหรับใช้วัดความรู้ ความสามารถของผู้เรียน โดยเน้นสมรรถภาพหรือคุณลักษณะการเรียนรู้ตามแนวคิดหรือทฤษฎีที่เป็นรากฐานของหลักสูตร และการดำเนินงานในช่วงแรกเป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ

๒. การส่งเสริม สนับสนุน

การส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ได้ให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ เขตการศึกษา จังหวัด และกลุ่มโรงเรียนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการของปัจจัยที่จะใช้ในการจัดการศึกษา และนิเทศติดตามผล โดยได้จัดสรรงบประมาณให้เขตการศึกษา ๑๒ เขต พัฒนาผู้บริหาร และครูผู้สอน ให้มีความเข้าใจในเรื่องของการจัดทำรายวิชาใหม่ การปรับเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น และการเรียนการสอน ดำเนินงานศูนย์สนเทศทางการแนะแนวประจำเขต และนิเทศการประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียน

สำหรับจังหวัดทั้ง ๗๒ จังหวัด นั้น ได้จัดสรรงบประมาณให้ใช้ดำเนินการ ในเรื่องของหน่วยบริการแนะแนวประจำจังหวัด เพื่อใช้ในการผลิตสื่อตามความเหมาะสมของท้องถิ่น จัดนิทรรศการ/บริการแนะแนวเคลื่อนที่ และจัดประชุมครูแนะแนวในพื้นที่ และนิเทศการประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียน

สำหรับกลุ่มโรงเรียน ได้จัดสรรงบประมาณให้กลุ่มโรงเรียน ๑๕๐ กลุ่ม และกลุ่มโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ๒๔ กลุ่ม ใช้ในการพัฒนางานวิชาการ และคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น

การส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากให้การสนับสนุนงบประมาณ แก่หน่วยงานในส่วนภูมิภาคแล้ว ในส่วนของกรมวิชาการเอง ก็ได้ดำเนินการด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวคือได้จัดตั้งศูนย์พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยและนิสัยรักการอ่าน ระดับประถมศึกษา ในทุกเขตการศึกษา พัฒนาการเขียน และการจัดทำหนังสือ และจัดทำเอกสารข้อเสนอเทศ สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์สนเทศทางการแนะแนวประจำเขตและหน่วยบริการแนะแนวประจำจังหวัด

๓. การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

การติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อการ

พัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยในปีงบประมาณ ๒๕๓๖ กรมวิชาการได้ดำเนินการดังนี้

๓.๑ การประเมินผลการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา ได้ทำการประเมินทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียน กล่าวคือ **ระดับประถมศึกษา** ได้สอบวัดนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ทุกสังกัดทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น ๑๐๓,๒๑๙ คน และประเมินกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียน จำนวน ๙๑๘ โรงเรียน **ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** ได้สอบวัดนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรทุกโรงเรียน รวมทั้งสิ้น ๕๘,๙๘๗ คน และประเมินกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทุกโรงเรียน จำนวน ๑๘๓ โรงเรียน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้สอบวัดนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรทุกโรงเรียน รวมทั้งสิ้น ๒๗,๘๒๕ คน และประเมินกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑๓๖ โรงเรียน

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ **ด้านความรู้** **ความคิด** ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ (ไม่ได้ประเมินระดับ ม.๖) วิทยาศาสตร์ การคิด และการแก้ปัญหา การพัฒนาอาชีพและการพัฒนาสังคม และ**ด้านคุณลักษณะ** (จิตพิสัย) ได้ประเมินคุณลักษณะเพื่อพัฒนาอาชีพ คุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคม และคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสุขภาพ

ส่วนการประเมินกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้ประเมินในด้านการเตรียมความพร้อมเพื่อการใช้หลักสูตร การบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอน

ผลการประเมินโดยสรุป

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ระดับประถมศึกษา

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน **ด้านความรู้ความคิด** เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยร้อยละแล้ว ปรากฏว่านักเรียนมีคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ ในเรื่องการคิดและการแก้ปัญหา สูงสุด (ร้อยละ ๗๒.๖๘) รองลงไปได้แก่ ภาษาไทย (ร้อยละ ๗๐.๑๕) การพัฒนาสังคม (ร้อยละ ๖๒.๔๙) ซึ่งใกล้เคียงกับวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ ๖๑.๓๒) ส่วนการพัฒนาอาชีพ และคณิตศาสตร์ ได้คะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (ร้อยละ ๕๕.๐๗ และ ๕๔.๓๓ ตามลำดับ)

๒. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน **ด้านคุณลักษณะ** เมื่อพิจารณาจากค่าระดับเฉลี่ยแล้ว ปรากฏว่านักเรียนมีคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคม ดีที่สุด (ค่าระดับเฉลี่ย ๓.๓๓) รองลงไป ได้แก่ คุณลักษณะเพื่อพัฒนาสุขภาพ (ค่าระดับเฉลี่ย ๓.๑๗) คุณลักษณะเพื่อพัฒนาอาชีพ (ค่าระดับเฉลี่ย ๓.๑๑) และคุณลักษณะทั่วไป (ค่าระดับเฉลี่ย ๓.๐๗)

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน **ด้านความรู้ ความคิด** เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยร้อยละแล้ว ปรากฏว่านักเรียนมีคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ ในเรื่องการคิดและการแก้ปัญหาสูงสุด (ร้อยละ ๕๖.๕๔) รองลงไป ได้แก่ การพัฒนาสังคม (ร้อยละ ๕๕.๕๙) การพัฒนาอาชีพ (ร้อยละ ๕๔.๔๙) และภาษาไทย (ร้อยละ ๕๓.๓๒) ตามลำดับ ส่วนวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ นักเรียนได้คะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ ต่ำสุด (ร้อยละ ๔๙.๒๑ และ ๔๒.๔๒ ตามลำดับ)

๒. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน **ด้านคุณลักษณะ** เมื่อพิจารณาจากค่าระดับเฉลี่ยแล้ว ปรากฏว่านักเรียนมีคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคมและคุณลักษณะเพื่อพัฒนาอาชีพ ใกล้เคียงกัน (ค่าระดับเฉลี่ย ๓.๓๐ และ ๓.๒๔ ตามลำดับ) ส่วนคุณลักษณะทั่วไป และคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสุขภาพ ปรากฏว่านักเรียนมีคุณลักษณะทั้งสองอย่างนี้ใกล้เคียง เช่นเดียวกัน (ค่าระดับเฉลี่ย ๒.๗๒ และ ๒.๖๖ ตามลำดับ)

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน **ด้านความรู้ ความคิด** เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยร้อยละแล้ว ปรากฏว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาไทยสูงสุด (ค่าเฉลี่ยร้อยละ ๖๓.๗๓) รองลงไป ได้แก่ การพัฒนาอาชีพ วิทยาศาสตร์ และการพัฒนาสังคม (ค่าเฉลี่ยร้อยละ ๕๗.๕๗, ๕๕.๙๖ และ ๕๒.๗๕ ตามลำดับ) ส่วนการคิดและการแก้ปัญหานักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสุด (ค่าเฉลี่ยร้อยละ ๔๔.๙๖)

๒. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน **ด้านคุณลักษณะ** เมื่อพิจารณาจากค่าระดับเฉลี่ยแล้ว ปรากฏว่านักเรียนมีคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคมสูงสุด (ค่าระดับเฉลี่ย ๓.๒๑) รองลงไป คือ คุณลักษณะเพื่อพัฒนาอาชีพ และคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสุขภาพ ซึ่งนักเรียนมีคุณลักษณะ ทั้ง ๒ อย่างนี้ใกล้เคียงกัน (ระดับค่าเฉลี่ย ๓.๑๖ และ ๓.๑๕ ตามลำดับ) ส่วนคุณลักษณะที่นักเรียนมีน้อยที่สุด คือ คุณลักษณะทั่วไป (ค่าระดับเฉลี่ย ๒.๙๓)

๒. ผลการประเมินกระบวนการจัดการศึกษา

๑. โรงเรียนทุกระดับมีกระบวนการจัดการศึกษา สอดคล้องกับความคาดหวังของหลักสูตร ทั้งในด้านการเตรียมความพร้อม การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีผลการประเมินสูงสุด (ค่าเฉลี่ยร้อยละ ๘๔.๒๒) รองลงไปคือ โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ค่าเฉลี่ยร้อยละ ๘๒.๓๘) และโรงเรียนระดับประถมศึกษา (ค่าเฉลี่ยร้อยละ ๖๕.๙๘)

๒. การติดตาม เยี่ยมเยียน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้ติดตามเยี่ยมเยียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน ๓๒ โรงเรียน ใน ๘ จังหวัด ซึ่งกระจายอยู่ทุกภาคภูมิศาสตร์ คือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน รวมทั้งให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอนในกรณีที่มีปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอน ผลจากการติดตามเยี่ยมเยียน โรงเรียนทั้ง ๓๒ โรงเรียน พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ส่วนใหญ่เน้นทั้งวิชาสามัญ และวิชาอาชีพ ทั้งนี้เพราะถ้าเน้นแต่วิชาอาชีพอย่างเดียว ผู้ปกครองก็จะไม่ส่งบุตรหลานมาเรียน ส่วนวิชาเลือกเสรีที่เปิดสอนไม่สามารถเปิดสอนได้หลากหลาย เพราะมีปัญหาด้านอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และครูผู้สอน ซึ่งไม่เพียงพอ นอกจากนี้ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบ คือ มีครูที่มีวุฒิไม่ตรงกับวิชาที่สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาอาชีพ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ซึ่งการที่โรงเรียนไม่สามารถจัดให้ครูได้สอนในวิชาที่ตรงกับความถนัดเช่นนี้ ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน เพราะจากการสอบถามนักเรียนถึงปัญหาในการเรียน ปรากฏว่านักเรียนร้อยละ ๕๘.๕๕ มีปัญหาในเรื่องเรียนไม่เข้าใจในวิชาที่เรียน และวิชาที่นักเรียนส่วนใหญ่เรียนไม่เข้าใจไม่ว่าจะเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ปีที่ ๒ และปีที่ ๓ คือ วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และจากการพิจารณาเอกสารแสดงผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายวิชาปรากฏว่า วิชาที่มีนักเรียนได้ “๐” มากคือวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ

๔. การวิจัย

โครงการวิจัยที่ดำเนินการส่วนใหญ่ เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ผลการดำเนินงานโดยสรุปมีดังนี้

๔.๑ การวิจัยเพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

การวิจัยเพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ได้จัดทำโครงการการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด นอกจากนี้ยังมุ่งส่งเสริม และสนับสนุนให้ครู และผู้บริหารโรงเรียนได้มีความรู้ในการวิจัย และร่วมมือกันพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนของตน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นหลัก

การดำเนินงานของโครงการ แบ่งได้เป็น ๕ ระยะ คือ ระยะที่ ๑) การศึกษาวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา ระยะที่ ๒) การสำรวจสภาพปัญหาแนวทางการพัฒนา และการใช้นวัตกรรมเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ระยะที่ ๓) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม สอดคล้อง กับสภาพของท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนของโรงเรียน ระยะที่ ๔) การทดลองสอน นิเทศ ติดตาม วิเคราะห์ และเขียนรายงานวิจัยของโรงเรียน ระยะที่ ๕) การเสนอและขยายผลการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. ผลการศึกษาวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา พบว่า รูปแบบของนวัตกรรมที่ใช้มีทั้งประเภทที่เน้นวิธีการ และสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านความรู้ ความคิด รองลงไปคือ ทักษะและเจตคติของนักเรียนตามลำดับ นวัตกรรมที่มีการนำไปทดลองใช้ในวิชาต่างๆ มากที่สุด คือ แบบเรียนสำเร็จรูป เกม สไลด์ เทป ส่วนเทคนิควิธีการที่นิยมใช้ คือ การเรียนแบบรอบรู้ กลุ่มสัมพันธ์ และศูนย์การเรียน

๒. ผลการสำรวจสภาพปัญหา แนวทางการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจน้อยมาก ในเรื่องเกี่ยวกับนวัตกรรมและการวิจัย แต่ก็มีครูหลายคนที่ได้พยายามแก้ปัญหาการเรียนการสอนของตน โดยการพัฒนานวัตกรรมขึ้นใช้เอง ตัวอย่างนวัตกรรมที่ครูพัฒนาขึ้น ได้แก่ แบบฝึก เพลง และจากการสังเกตของครูเอง ก็พบว่านักเรียนมีความสนใจและสนุกสนานต่อการเรียนการสอนที่ใช้นวัตกรรม

๓. ผลการพัฒนาและทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่าครูและผู้บริหารโรงเรียนทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนานวัต-

กรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นหลัก และได้ดำเนินโครงการวิจัย พัฒนานวัตกรรมของโรงเรียนรวม ๑๒ โครงการ เกี่ยวกับวิชาภาษาไทย จำนวน ๖ โครงการ รูปแบบของนวัตกรรมที่ใช้คือ รูปแบบการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา โดยใช้บทเรียนที่สัมพันธ์กับสภาพท้องถิ่น แบบฝึกชุดทักษะการอ่าน การเขียน และความรู้ ความเข้าใจในหลักเกณฑ์ทางภาษา วิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน ๔ โครงการ รูปแบบของนวัตกรรมที่ใช้ คือ กิจกรรมเพื่อนคู่คิด ศูนย์การเรียน สื่อการสอน และชุดการสอน วิชากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย จำนวน ๑ โครงการ รูปแบบนวัตกรรมที่ใช้ คือ กิจกรรม ๕ ชั้น เพื่อพัฒนาคุณธรรม ด้านความรับผิดชอบ และวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน ๑ โครงการ นวัตกรรมที่ใช้คือ สื่อประสมเพื่อฝึกการอ่าน การแก้โจทย์ปัญหาทาง คณิตศาสตร์ ผลการวิจัยทดลอง พบว่า นวัตกรรมทุกประเภทที่พัฒนานี้สามารถใช้ในการสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีทักษะและเจตคติที่ดีต่อการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่าการสอนตาม ปกติที่ใช้เปรียบเทียบ ยกเว้นสื่อประสมที่ใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ ปัญหาคณิตศาสตร์ และชุดการสอนที่พัฒนาความรู้ในเรื่องการรักษาสุขภาพที่ให้ผล ไม่แตกต่างกับการสอนปกติ

๔. ผลการเสนอและขยายผลการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน พบว่า ครู และผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการเสนอผลงานวิจัยฯ นี้ ได้มีความรู้ ความ เข้าใจ และมองเห็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตน โดยใช้กระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ และสามารถคิดค้นพัฒนานวัตกรรมที่หลากหลาย และเหมาะสมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน อาทิ วิชาภาษาไทย นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น คือสื่อประสม ชุดฝึก-แบบฝึกทักษะการอ่านและ การเขียน วิชาคณิตศาสตร์นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นคือสื่อประสม แบบฝึกและบทเรียน สำเร็จรูป กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น คือ รูปแบบการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการโดยใช้ศูนย์การเรียนและการสอนของครู และชั้นเด็กเล็ก นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น คือ แบบฝึกเพื่อพัฒนาความพร้อมด้านสติปัญญาของนักเรียน

การวิจัยเพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากจัดทำโครงการ การพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ยังได้จัดทำโครงการการศึกษา รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาการเรียนรู้อันหนึ่งของนักเรียน ระดับประถมศึกษา ซึ่งผลจากการประชุมปฏิบัติการ พบว่า รูปแบบ/แนวทางปฏิบัติของครูมี ๔ องค์ประกอบ ได้แก่

- (๑) คุณลักษณะของครู
- (๒) การจัดการกระบวนการเรียนการสอน
- (๓) การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
- (๔) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ซึ่งข้อมูลที่ได้นี้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๗ โรงเรียน ได้นำไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการและทดลองใช้สอน และในขณะนี้อยู่ระหว่างการทดลองใช้

๔.๒ การวิจัยเพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

โครงการที่ดำเนินการ ในระดับประถมศึกษา คือ โครงการประสิทธิผลของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพและการปฏิบัติตามหลักสูตรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และเทศบาล จำนวน ๓๙๗ โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหาร ผลการวิจัยโดยสรุป มีดังนี้

๑. สภาพการใช้หลักสูตร

๑.๑ การส่งเสริม สนับสนุนการใช้หลักสูตรของโรงเรียน พบว่า สิ่งที่โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนมาก หรืออยู่ในเกณฑ์ดี มีอยู่ ๔ เรื่อง ได้แก่ (๑) ให้กำลังใจโรงเรียนและครูโดยการเยี่ยมชม (๒) ให้บริการเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินการสอนและการปฏิบัติในโรงเรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรและตามสภาพความจำเป็น (๓) ประเมินการปฏิบัติจริงของโรงเรียนและครู และ (๔) นำผลงานของโรงเรียนและครูไปเผยแพร่ในโอกาสต่างๆ

ส่วนสิ่งที่โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน อยู่ในเกณฑ์ดี มีเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น คือ การให้บริการเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินการสอนและการปฏิบัติในโรงเรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรและตามสภาพความจำเป็น

สำหรับโรงเรียนสังกัดเทศบาลนั้น พบว่า สิ่งที่ได้รับการสนับสนุน อยู่ในเกณฑ์ดีมากมี ๑ เรื่อง คือ ให้กำลังใจโรงเรียนและครูโดยการเยี่ยมชม ส่วนเรื่องที่ได้รับการสนับสนุนอยู่ในเกณฑ์ดีมี ๔ เรื่อง คือ เรื่องของการให้บริการเครื่องมือ และวิธีการในการวิเคราะห์ กำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ และจุดที่พัฒนา ส่วนอีก ๓ เรื่อง เช่นเดียวกับ

ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

๑.๒ สภาพการมีเอกสารของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป ของทุกสังกัด มีเอกสารหลักสูตร คู่มือหลักสูตร และคู่มือการประเมินผลการเรียน ส่วน เอกสารอื่น ปรากฏว่าโรงเรียนร้อยละ ๗๐-๘๐ ของทุกสังกัด มี คู่มือการจัดกิจกรรมลูกเสือ- เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์และแนวการสอน ส่วนคู่มือการจัดบริการ แนะแนวนั้น ปรากฏว่า โรงเรียนร้อยละ ๔๐-๕๐ ของทุกสังกัด มีเอกสารเล่มนี้

๒. การปฏิบัติตามหลักสูตร

๒.๑ การปฏิบัติตามแนวความคิดพื้นฐานของหลักสูตร ที่ได้กำหนดให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะของการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคมนั้น พบว่า โรงเรียนทั้ง ๓ สังกัด ปฏิบัติ ได้มาก (ร้อยละ ๘๘-๙๙)

๒.๒ การปฏิบัติตามจุดเน้นของหลักสูตร ปรากฏผลดังนี้

๑) การฝึกนักเรียนให้มีนิสัยในการใช้ทักษะกระบวนการตามที่ได้ กำหนดไว้ ๙ ขั้นตอนนั้น โรงเรียนในทุกสังกัดเน้นให้ครูฝึกนักเรียนให้ได้ครบทั้ง ๙ ขั้นตอน และพบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปฏิบัติหรือ ฝึกให้นักเรียนได้มากกว่าร้อยละ ๖๐.๐๐ ทุกขั้นตอน โรงเรียนสังกัดเทศบาล ฝึกให้ นักเรียนได้มากกว่าร้อยละ ๖๐.๐๐ เพียง ๘ ขั้นตอน และขั้นตอนที่ฝึกให้นักเรียนได้น้อย คือการคิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ ส่วนโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา- เอกชน ฝึกให้นักเรียนได้มากกว่าร้อยละ ๖๐.๐๐ เพียง ๖ ขั้นตอน เท่านั้น และขั้นตอน ที่ฝึกให้นักเรียนได้น้อย ได้แก่ การคิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ การสร้างทางเลือกที่หลากหลาย และประเมินและเลือกทางเลือก

๒) การจัดการเรียนการสอน ปรากฏว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มากกว่าร้อยละ ๕๐.๐๐ และโรงเรียนอีก ๒ สังกัด ประมาณร้อยละ ๕๐.๐๐ ปฏิบัติได้มากในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนยืดหยุ่นตาม เหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น และการให้ครูทำแผนการสอน และสำหรับโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน นอกจากจะปฏิบัติได้มากใน ๒ เรื่องดังกล่าวแล้ว ยังปฏิบัติได้มากในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตร ในส่วนที่เป็นของท้องถิ่นหรือเกี่ยวข้องกับ ท้องถิ่นของตนเองอีกด้วย

๒.๓ การปฏิบัติตามวิธีการประเมินผลการเรียน ปรากฏว่าโรงเรียนทั้ง ๓ สังกัดปฏิบัติได้มาก (ร้อยละ ๗๔-๘๓) ในเรื่องกำหนดให้ครูวางแผนการประเมินผล

การเรียนปลายภาค ตั้งแต่ต้นปีการศึกษา

๒.๔ การส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ปรากฏว่าโรงเรียนทั้ง ๓ สังกัด ปฏิบัติได้มาก (ร้อยละ ๕๐-๗๕) ในเรื่องของ (๑) การจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน ให้มีข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน (๒) แก้ปัญหาและหาวิธีการใหม่ๆ ด้วยกระบวนการคิด โดยการระดมสมอง เพื่อสร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย และประเมินทางเลือกโดยใช้เกณฑ์ การบรรลุจุดประสงค์ (๓) จัดระบบสื่อสารให้บุคลากรได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว และ (๔) นำผลงานของโรงเรียนไปเสนอในการประชุมต่างๆ อย่างภาคภูมิใจ ส่วนในเรื่อง ของการจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน ให้มีข้อมูลครอบคลุมสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นนั้น โรงเรียนดำเนินการได้น้อย

๒.๕ การประชาสัมพันธ์หลักสูตร ปรากฏว่าโรงเรียนทั้ง ๓ สังกัด ประมาณ ร้อยละ ๘๕ ปฏิบัติได้มาก ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในโรงเรียนได้เข้าใจ ตรงกัน ในจุดสำคัญของหลักสูตร และประมาณร้อยละ ๕๐ ปฏิบัติได้มากในเรื่องการ ชี้แจงให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร

ส่วนในระดับมัธยมศึกษาได้จัดทำโครงการ สัมฤทธิผลของหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นของ นักเรียน ในเรื่องการจัดการศึกษาในโรงเรียน และความคาดหวังของนักเรียนต่ออาชีพ โรงเรียน ครู ผู้บริหาร และครอบครัวในอุดมคติ โดยสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๓ และปีที่ ๖ จำนวน ๔๘ คน จากโรงเรียนทั้ง ๔ ขนาด คือ ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ใน ๔ จังหวัด ส่วนเรื่องที่สัมภาษณ์มี ๕ เรื่อง คือ สภาพครอบครัว การได้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร ความต้องการในการจัด การเรียนการสอนของโรงเรียน คุณลักษณะของพลเมืองดีและเสียสละ และความคาดหวัง ของนักเรียน ทั้งในเรื่องอาชีพ โรงเรียน ผู้บริหารและครอบครัว

ผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

๑. สภาพครอบครัว ปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่อยู่กับพ่อแม่ และพ่อแม่ อาชีพรับจ้าง ค้าขาย และรับราชการ ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นลูกคนโต และมีพี่น้อง ๑-๒ คน
๒. การได้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร นักเรียนเกือบทุกคนได้เรียนวิชา บังคับเลือก และวิชาเลือกเสรีตามความต้องการ แต่ยังไม่เข้าใจ และรู้ดีพอว่า วิชาใด เป็นวิชาบังคับเลือก ส่วนวิชาเลือกเสรีนั้นพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ใน

โรงเรียนทุกขนาด และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่เท่านั้น ที่เข้าใจและรู้ว่าวิชาใดเป็นวิชาเลือกเสรี

๓. ความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ควรให้นักเรียนได้รับการกระตุ้นให้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติ/ทดลอง โดยมีครูทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษา

๔. คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีและเสียสละ นักเรียนได้ให้ความเห็นใน ๒ ลักษณะ คือ เกี่ยวกับสังคม เช่น การช่วยเหลือ/ทำตนให้เป็นประโยชน์ ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมาย และอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวกับจริยธรรม เช่น ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ และเสียสละ เป็นต้น

๕. ความคาดหวังของนักเรียน โดยทั่วไปนักเรียนมีความคาดหวังต่ออาชีพในอนาคตสูงกว่าอาชีพที่ต้องการทำ และมีความเห็นว่าเป็นไปได้ที่จะมีอาชีพตามที่ต้องการทำ และมีคาดหวังอื่นๆ ดังนี้

โรงเรียนในอุดมคติ คือ โรงเรียนที่มีสภาพ บริเวณ อาคารสถานที่ สะอาด เป็นระเบียบ มีอุปกรณ์การเรียนการสอนพร้อม และมีการเรียนการสอนดี

ผู้บริหารในอุดมคติ คือ เป็นคนใจดี เข้าใจหรือให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน และเป็นนักพัฒนา

ครูในอุดมคติ คือ เป็นคนใจดี ให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน สอนเข้าใจ สอนดี และรับผิดชอบการสอน

ครอบครัวในอุดมคติ คือ เป็นครอบครัวที่อยู่กันพร้อมหน้า มีความอบอุ่น มีความสุข มีความเข้าใจกัน เอาใจใส่ลูก และเป็นที่ยปรึกษาให้ลูกได้

ส่วนในด้านของการจัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ได้ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในด้านความพร้อมของเอกสาร การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน และการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยการสังเคราะห์งานวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่ได้ดำเนินการระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๖

๕. สรุป

งานหรือโครงการทั้งหมดที่ได้ดำเนินการไปนั้นมีทั้งที่ดำเนินการต่อเนื่องจากปีงบประมาณที่ผ่านมาและที่เริ่มใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๕ อาทิ การจัดสร้างและพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานตอนปลาย สำหรับใช้

วัดความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และการจัดตั้งสถาบันภาษาไทย เป็นต้น และงานที่ดำเนินการได้มุ่งเน้นให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง มีทักษะในการประกอบสัมมาอาชีพ สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และดำรงชีวิตอย่าง สอดคล้อง สัมพันธ์กับหลักธรรม คำสั่งสอนของศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และของท้องถิ่น สิ่งที่ได้ดำเนินการประกอบด้วยการพัฒนาปัจจัยที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในด้านของบุคลากร สื่อการเรียนการสอน รูปแบบการสอน เครื่องมือแนะแนว และเทคนิคการวัดผลและประเมินผล ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษา จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ โดยการสนับสนุนงบประมาณ และจัดตั้งศูนย์ พัฒนากิจกรรม การเรียนการสอนภาษาไทย และนิสักรักการอ่าน ระดับประถมศึกษาใน ทุกเขตการศึกษา พัฒนาการเขียนและการจัดทำหนังสือ และจัดทำเอกสารข้อเสนอเทศ นอกจากนั้นได้ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร รวมทั้งศึกษาวิจัย เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นหรือ เยาวชนที่จบการศึกษาในแต่ละระดับมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด

เอกสารอ้างอิง

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษา-
ธิการ การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีประ-
สิทธิภาพต่อการพัฒนา การเรียนรู้ของนักเรียน โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๓๖

_____ รายงานการวิจัยฉบับย่อ เรื่อง สภาพและ
การปฏิบัติ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
๒๕๓๗

_____ ผลการดำเนินงานของกรมวิชาการ ปี
งบประมาณ ๒๕๓๖ เอกสารอัดสำเนา

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวง
ศึกษาธิการ สรุปผลการประเมินผลการใช้หลักสูตรของ
สถานศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๓๕ เอกสาร
อัดสำเนา

ทำไมต้องมีตำราเรียนเสรี

พนม พงษ์ไพบูลย์*

ระยะนี้มีข่าวคราวเกี่ยวกับหนังสือเรียนบ่อย มีทั้งด้านดีและด้านไม่ดี ส่วนใหญ่เป็นด้านไม่ดี เป็นต้นว่า หนังสือเรียนไม่มีจำหน่าย หนังสือเรียนพิมพ์ผิดพลาด หนังสือเรียนมีเนื้อหาไม่ครบถ้วน หนังสือเรียนไม่ถูกต้อง ไม่ทันสมัย บ้างก็ว่ามีรูปโป๊ในหนังสือเรียน บ้างก็ว่าหนังสือเรียนราคาแพง กระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนหนังสือเรียนบ่อย พี่ใช้แล้วน้องใช้ไม่ได้ หนังสือเรียนคุณภาพต่ำ ขาดง่าย มีสารพัดปัญหาเกี่ยวกับหนังสือเรียน ถามว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอยากให้มีปัญหาดังที่กล่าวมาหรือไม่ คำตอบคือไม่ แล้วถามว่า ทำไมไม่แก้ปัญหาคำตอบคือ กำลังแก้อยู่ ถ้าถามว่า ปีหน้าจะมีปัญหาอีกหรือไม่ ตรงนี้ไม่มีคำตอบ ใครจะตอบได้ละถ้าสภาพการณ์ยังเป็นอยู่อย่างปัจจุบัน

หนังสือที่ใช้กันในโรงเรียนมีอยู่หลายประเภท พอจะจำแนกได้ดังนี้

๑. เป็นหนังสือที่กำหนดให้เป็นหนังสือเรียนประจำวิชา ประจำชั้นโดยตรง มีหนังสืออนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้เป็นหนังสือเรียนได้ เช่น เป็นหนังสือเรียนของวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา หนังสือเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นต้น
๒. เป็นหนังสือประกอบการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งหรือหลายวิชา เป็นหนังสือที่ไม่มีการกำหนดให้เป็นหนังสือเรียนโดยตรง เป็นประเภทหนังสือเสริมประสบการณ์ เช่น หนังสือประกอบหรือหนังสือสำหรับค้นคว้าอ้างอิง หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นต้น
๓. แบบฝึกหัด เป็นแบบฝึกหัดเพิ่มเติมเพื่อใช้เสริมการเรียนในวิชาต่างๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ มีเฉพาะระดับประถมศึกษา

* อธิบดีกรมวิชาการ

๔. หนังสือทั่วไป ไม่เฉพาะเจาะจงว่าจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือเสริมการเรียนรู้วิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับอ่านเพื่อความรู้ทั่วไป

ทั้งสี่ประเภทนี้จัดว่าเป็นหนังสือเรียน หรือตำราเรียนจริงๆ มีประเภทแรก ประเภทเดียว และเป็นประเภทเดียวที่ต้องผ่านการตรวจอนุญาต

ทำไมต้องมีหนังสือเรียน

ที่ต้องมีหนังสือเรียนเพราะมีเรื่องที่กำหนดให้เด็กได้เรียนรู้มาก ถ้านับตั้งแต่ ป.๑ ถึง ม.๖ หลักสูตรกำหนดวิชาที่ต้องเรียนหรือให้เลือกเรียนหลายร้อยรายวิชา ในแต่ละรายวิชา มีเนื้อหาสาระแตกต่างกัน ครูอาจารย์จำเป็นต้องมีข้อมูลหรือหนังสืออ้างอิงประกอบการสอน ประกอบกับหลักสูตรเองก็มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รู้ ได้เข้าใจ ได้พัฒนาทักษะและคุณลักษณะบางอย่างคล้ายๆ กัน จึงจำเป็นต้องมีแนวทางและคู่มือให้กับครู และในเวลาเดียวกันก็จำเป็นต้องมีหนังสือให้กับนักเรียนเพื่อนักเรียนจะได้ศึกษาด้วยตนเอง หรือศึกษาไปพร้อมๆ กับที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงได้มีหนังสือเรียน หรือตำราเรียนขึ้น สมัยก่อนหนังสือเรียนมีน้อย ไม่แพร่หลาย ราคาแพง หาซื้อยาก ครูก็สอนด้วยวิธีให้นักเรียนจดตามคำบอก สมัยนี้มีหนังสือมากขึ้น การสอนแบบจดตามคำบอกก็ลดน้อยลง (แต่ก็ยังมียู่ และเป็นวิธีสอนที่ไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง)

หนังสือเป็นสื่อที่สำคัญยิ่ง เราสามารถบรรจุสิ่งต่างๆ ลงในหนังสือได้ แม้แต่โลกทั้งโลก หรือจักรวาลทั้งหมด ความคิด จินตนาการทุกรูปแบบของมนุษย์ก็สามารถถ่ายทอดเป็นภาพและตัวหนังสือลงในหนังสือได้เช่นกัน และถ้าเป็นหนังสือเรียนยิ่งมีความสำคัญ เพราะเป็นหนังสือที่ได้คัดเลือก ได้เขียน ได้พัฒนาขึ้น เพื่อใช้เป็นหนังสือเรียน โดยเฉพาะ การเรียนโดยไม่มีหนังสือก็คงเหมือนคนตาบอด ต้องอาศัยเชื่อฟังที่คนอื่นบอกอย่างเดียว

ใครจัดทำหนังสือเรียน

แต่ก่อนไม่ค่อยมีใครเขียนหนังสือเรียน รัฐบาลต้องรับผิดชอบทำและเขียนกันเอง พิมพ์กันเอง ใช้กันเอง ต่อมาก็มีกรมวิชาการเขียนหนังสือ องค์การค้าของคุรุสภาพิมพ์ แต่ก็ทำได้จำนวนจำกัด ต่อมาเมื่อเอกชนสนใจเขียน โดยรัฐหาวิธีควบคุมกำหนดให้มีการตรวจสอบหนังสือเพื่อประกันคุณภาพหนังสือ ในบางวิชาก็ไม่ยอมให้เอกชนเขียน โดยอ้างเหตุผลต่างๆ ที่สำคัญก็คือ เพราะมีหนังสือของรัฐอยู่แล้ว ไม่อยากให้แข่งกัน ระยะเวลาหลังก็มีเอกชนและสำนักพิมพ์ต่างๆ ทำกันมากขึ้น แต่ก็ต้องผ่านการตรวจอนุญาตเสียก่อน

จึงจะใช้ได้ มีกระบวนการตรวจอนุญาตที่ค่อนข้างจะเข้มงวด เคยมีเสียงบ่นเสมอๆ ว่า หนังสือของผมส่งมาตั้งปีกว่าแล้ว ทำไมยังตรวจไม่เสร็จสักที มีการกั้นแกลังกันบ้าง หรือเปล่า

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อเรื่องปริมาณ และคุณภาพของหนังสือเรียน แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่ากรมวิชาการจะผูกขาดการทำ หนังสือเรียนทั้งหมด กรมวิชาการไม่มีกำลังความสามารถถึงขั้นนั้น ถ้ากรมวิชาการจะ ต้องรับผิดชอบทั้งหมด จะต้องจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ให้ครบถ้วนและเป็นจำนวน มากมาช่วยกันจัดทำหนังสือเรียน ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ทางเลือกก็คือ เชิญผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิจากที่ต่างๆ มาช่วยกันจัดทำ ซึ่งก็มักจะล่าช้าไม่ทันกับความต้องการ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้บุคคลภายนอก และธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วม ของภาคเอกชนมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประมาณว่าหนังสือเรียนที่ใช้ในการศึกษา ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั้งหมด ขณะนี้ ร้อยละ ๗๐ เป็นของภาคเอกชน

ความจำเป็นที่ต้องมีนโยบายหนังสือเรียนใหม่

โลกเปลี่ยนแปลงไปมาก ระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบันทำให้ประเทศต่างๆ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีการพัฒนาด้าน วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ประเทศที่ปิดตัวจะล้าหลังเสียเปรียบประเทศอื่น ประเทศไทยเป็นสมาชิกของกลุ่มประชาคมโลกเสรี มีบทบาททางเศรษฐกิจ สังคมและ การเมืองระดับโลกพอสมควร เราจำเป็นต้องปรับระบบภายในให้รับกับระบบของประชา-คมโลกด้วย

ในระบบสมัยใหม่ ภาคธุรกิจเอกชนมีบทบาทด้านธุรกิจ อุตสาหกรรมและบริการ มาก เอกชนมีความคล่องตัวในการปรับเปลี่ยนทิศทางเพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับ ความต้องการ เอกชนมีกำลังที่จะระดมสมองของฝ่ายต่างๆ มาช่วยกันคิดค้นพัฒนา เอกชนมีความจำเป็นต้องแข่งขันซึ่งกันและกันเพื่อความเป็นผู้นำและเพื่อความอยู่รอด ในปัจจุบันมีผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคเอกชนเป็นจำนวนมาก ภาคเอกชนที่กล่าวถึงนี้ได้ จำกัดเฉพาะผู้ประกอบการขนาดใหญ่เท่านั้น ยังรวมถึงองค์กรการกุศล คณะบุคคล และ บุคคลทั่วไปด้วย

หนังสือเรียนมีความจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุง พัฒนาให้ทันสมัยอยู่เสมอ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ในโลกนี้ ในแต่ละวันมีจำนวนมาก ที่เกิดใน ประเทศไทย ในท้องถิ่น ชุมชนต่างๆ ก็มาก จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการผลิต ฝ่าย

มาช่วยกันประมวลความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และจัดทำเป็นหนังสือเรียนที่เหมาะสม การจำกัดบทบาทของเอกชนจะทำให้หนังสือเรียนพัฒนาช้าและยาก การส่งเสริมบทบาทของเอกชนจะทำให้มีหนังสือเรียนที่ใหม่ ทันสมัย และมีจำนวนมากเพิ่มขึ้น และยังช่วยลดภาระบทบาทของภาครัฐให้เหลือน้อยลงด้วย

ดังนั้น นโยบายหนังสือเรียนจึงควรเป็นนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแข่งขัน การจัดทำหนังสือเรียนกันอย่างกว้างขวาง ให้ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ องค์กรการกุศล ธุรกิจ เอกชน นักวิชาการได้มีส่วนร่วม โดยมีเป้าหมายเพื่อการมีหนังสือที่มีคุณภาพ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของเด็ก เยาวชน และประชาชนเป็นสำคัญ

นโยบายใหม่กับการประกันคุณภาพของหนังสือเรียน

การส่งเสริมการแข่งขันจัดทำหนังสือเรียนนั้น ปัญหาที่สำคัญคือ การประกันคุณภาพและมาตรฐานหนังสือเรียน เมื่อเอ่ยคำว่าตำราเสรี ทุกคนก็เชื่อว่าจะให้เสรีภาพอย่างเต็มที่ แบบใครใคร่ค้าม้าค้า ใครใคร่ค้าวัวค้าควายค้า ใครใคร่ค้าหนังสือเรียนค้า โดยไม่ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของหนังสือซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง การมีหนังสือที่ผิดพลาดไร้คุณภาพนั้นไม่มีเสียดีกว่า แต่การทำหนังสือที่สมบูรณ์จริงๆ นั้น ก็เป็นอุดมการณ์ที่สูงส่งที่ยากจะบรรลุได้ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ใหม่ เกิดขึ้นตลอดเวลา จึงยากที่จะมีหนังสือที่สมบูรณ์จริงๆ ความเหมาะสมถูกต้องจะมีอยู่เพียงชั่วระยะหนึ่ง แล้วก็ต้องปรับปรุงใหม่ แต่ก็มีได้หมายความว่าหนังสือจะล้าสมัยทั้งเล่มทั้งหมดทันทีทันใด ความไม่ทันสมัยอาจเกิดขึ้นเฉพาะบท เฉพาะตอน เฉพาะบรรทัด หนังสือนั้น จึงยังใช้ได้เป็นประโยชน์อยู่พอสมควร และถ้าผู้ศึกษาเข้าใจศึกษาประกอบกันหลายๆ เล่ม จากของหลายๆ คน ก็จะทำให้เข้าใจได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

แน่นอนเรายังจำเป็นต้องมีการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพของหนังสือเรียน แต่สมควรจะตรวจสอบอย่างไร ด้วยวิธีการเช่นใดที่จะให้กระทบกระเทือนระบบการแข่งขันจัดทำหนังสือเรียนให้น้อยที่สุด เป็นเรื่องใหญ่ที่จะต้องช่วยกันคิด โดยทั่วไปรูปแบบการตรวจมี ๒ ชนิด คือ ตรวจก่อนพิมพ์เผยแพร่ กับตรวจหลังพิมพ์เผยแพร่ จะใช้วิธีใด หรือใช้ทั้ง ๒ วิธี

แนวทางการส่งเสริมคุณภาพและดูแลมาตรฐานหนังสือเรียนที่น่าจะเป็น

เราคงต้องคำนึงถึงการมีหนังสือเรียนที่แพร่หลาย กับการส่งเสริมดูแลคุณภาพหนังสือเรียนไปพร้อมๆ กัน ระบบการดูแลและส่งเสริมที่น่าจะเหมาะสมคือ

๑. เปิดโอกาสให้ผู้ประสงค์จะทำหนังสือเรียน ทำได้ทุกคนโดยเท่าเทียมกันทั้งรัฐและเอกชน

๒. ให้เอกชนมีกองบรรณาธิการของตนเองเพื่อตรวจสอบดูแลรับผิดชอบตำราเรียนของตน กองบรรณาธิการหรือคณะผู้ตรวจนี้แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์ที่กำหนดทางที่ดีควรให้กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบกับคณะกองบรรณาธิการนั้นๆ ถ้ามีปัญหาให้ขอคำปรึกษาได้

๓. สำหรับบุคคล อาจตั้งคณะบรรณาธิการของตนเองขึ้นมา หรืออาจขอให้กรมวิชาการช่วยตรวจให้ก็ได้ แต่ปัญหาอุปสรรคก็คงจะยังเหมือนเดิม

๔. หนังสือที่ผ่านกองบรรณาธิการแล้ว กระทรวงศึกษาธิการ โดย กรมวิชาการ จะตรวจหรือไม่ตรวจอีกก็ได้ ถ้าตรวจจะใช้วิธีตรวจที่หลังก็ได้ แต่คิดว่าเป็นระยะแรกควรตรวจก่อนพิมพ์เช่นเดิม แล้วค่อยๆ ผ่อนคลายการตรวจเป็นตรวจที่หลัง และเลือกตรวจบางฉบับ ไปจนถึงตรวจเฉพาะที่คาดว่าจะมีปัญหา

๕. กรมวิชาการจะเปลี่ยนวิธีตรวจ จากการตรวจเพื่อแก้ไข เหมือนที่เป็นอยู่ปัจจุบัน เป็นการตรวจ เพื่อให้ความเห็นชอบโดยไม่แก้ไขให้ ฉบับที่มีข้อบกพร่องเล็กน้อยบางจุด อาจอนุญาตให้เผยแพร่ได้โดยมีข้อสังเกตประกอบ ถ้าเห็นว่าไม่เหมาะสมมากก็ไม่อนุญาตให้เผยแพร่ กรมวิชาการจะตรวจเฉพาะต้นฉบับที่สมบูรณ์ที่สุดที่พร้อมจะพิมพ์เผยแพร่ เท่านั้น จะไม่รับตรวจต้นร่างที่ยังไม่ผ่านกองบรรณาธิการ

๖. เพื่อเป็นการดูแลคุณภาพและมาตรฐาน อาจมีมาตรการลงโทษกองบรรณาธิการของเอกชนที่ไม่ตรวจสอบอย่างรอบคอบ โดยยกเลิกกองบรรณาธิการนั้น และให้จัดตั้งกองบรรณาธิการใหม่แทน

๗. ควรมีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้เขียนและกองบรรณาธิการที่มีความรับผิดชอบและผลิตผลงานที่มีคุณภาพ

๘. กรมวิชาการจัดทำแผนส่งเสริมสนับสนุน ชี้นำ ชนิดประเภทของหนังสือเรียนที่ขาดแคลนและประสงค์ให้ทำ อาจมีมาตรการให้การสนับสนุนบางเรื่องเป็นพิเศษสำหรับหนังสือซึ่งเป็นที่ต้องการมากแต่มีน้อย

สรุป

ผมก็คิดๆฝันๆไปกับแผนการให้มีหนังสือเรียนที่ดี มีประโยชน์มากๆ แต่เรื่องนี้จะเป็นจริงมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความร่วมมือของทุกๆ ฝ่าย ที่สำคัญน่าจะอยู่ตรงที่ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญร่วมกันว่า หนังสือเป็นเครื่องมือสร้างคน คนเป็นผู้สร้างชาติ อยากเห็นอนาคตอันสดใสของชาติในวันหน้าก็ต้องมาช่วยกันสร้างหนังสือที่ดีในวันนี้ ถ้าเมื่อไรเห็นตรงกันได้อย่างนี้ ก็ไม่ต้องมีการตรวจหนังสือ ตำราเรียนเสรีก็จะมีได้อย่างแน่นอน

ปีแห่งคุณภาพการศึกษา

ประสาธน์ สอนวงศ์*

กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศให้ปีงบประมาณ ๒๕๓๗ เป็นปีแห่งคุณภาพการศึกษา

เมื่อข่าวนี้แพร่ออกไป เสียงสะท้อนก็ย้อนกลับเข้ากระทรวง ทั้งแง่บวกและลบ แง่บวกคงไม่ต้องขยายความมาก แง่ลบนั้นค่อนข้างรุนแรงคือ กล่าวว่ “แสดงว่ที่กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษามาร้อยปีเศษแล้วไม่มีคุณภาพเลยใช่ไหม ท่านรัฐมนตรีจึงต้องมาเน้นให้ปีงบประมาณ ๒๕๓๗ เป็นปีแห่งคุณภาพการศึกษา”

แง่มุมนี้ น่าจะถือได้ว่าเป็นข้างลบสุดขั้ว ลองพิจารณาเรื่องทำนองเดียวกันกับปีแห่งคุณภาพฯ เรามีวันเด็ก วันครู วันแม่ วันพ่อ ฯลฯ เรามีสัปดาห์วิทยาศาสตร์ สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ สัปดาห์สุขภาพ ฯลฯ เรามีปีแห่งการรู้หนังสือ ปีหนังสือสากล ปีสตรีสากล ปีครอบครัวสากล ปีข้าวสากล ปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย ปีแห่งการเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจเรื่องการบริโภคโลหิตและการดูแลสุขภาพ ฯลฯ การกำหนด วัน สัปดาห์ ปี ให้มีการฉลอง หรือจัดกิจกรรมเป็นการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของเรื่องนั้นๆ ของทั้งผู้ปฏิบัติงานและคนอื่น ๆ ซึ่งโดยปกติผู้ปฏิบัติงานก็ก้มหน้าก้มตาทำงานไปตามหน้าที่อยู่แล้ว การได้เสนองานหรือมีคนอื่นเข้ามายุ่งเกี่ยว หรือมาสนใจให้ความสำคัญกับงานที่ตนเองทำ แม้ไม่มีผลถึงการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ผู้ทำงานส่วนใหญ่ก็ย่อมจะเกิดความภูมิใจและมีกำลังใจที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป ปีแห่งคุณภาพการศึกษาก็เช่นเดียวกัน

เมื่อท่านรัฐมนตรี กำหนดให้ปีงบประมาณ ๒๕๓๗ เป็นปีแห่งคุณภาพ ก็เท่ากับเป็นการกระตุ้นเร่งรัดให้บุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการ เห็นความสำคัญของการดำเนิน

* ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ

งานพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้เมื่อมีการนำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกรม กอง ต่างๆ มาศึกษาร่วมกันจะเกิดการเรียนรู้งานของกันและกัน มีการสอดประสานแผนงานมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญ คือ ทำให้ได้ทบทวนย้อนคุณภาพการทำงาน ด้านพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอดีต ซึ่งทำมาตลอดทุกแผนการศึกษาแห่งชาติ จนขณะนี้ อยู่ในช่วงแผน ๗ แล้ว ว่ามีปัญหาอุปสรรคที่ควรร่วมมือช่วยกันแก้ไขอย่างไร เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพของประชากรไทยด้านการศึกษาบรรลุผล สามารถทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้

การย้อนคุณภาพดังกล่าวในระดับกระทรวงนั้น เมื่อรวบรวมโครงการที่กรมต่างๆ จะดำเนินการในปีงบประมาณ ๒๕๓๗ เฉพาะที่เข้าข่ายเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เท่านั้น ก็พบว่ามากถึงประมาณ ๔๐๐ โครงการ ซึ่งโครงการทั้งหมดเหล่านี้เป็นโครงการที่ ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการต่อเนื่องมาก่อนทั้งสิ้น เพราะการของงบประมาณนั้น ต้องดำเนินการล่วงหน้า ๑ ปี

เมื่อนำโครงการเหล่านี้มาพิจารณาอย่างคร่าวๆ พบว่า มีทั้งโครงการที่เป็น โครงการวิจัย โครงการพัฒนา โครงการส่งเสริมสนับสนุน และโครงการติดตามประเมิน ภาพโดยรวมเมื่อแยกประเด็นพิจารณาลึกลงไปยิ่งเห็นชัดว่า โครงการส่วนใหญ่เน้นการ ดำเนินการกับบุคลากร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการสอน ซึ่งจาก ภาพรวมดังกล่าวจะทำให้การกำกับดูแลด้านคุณภาพการศึกษาและการเสนอผลการ ปฏิบัติต่อสาธารณะเป็นไปอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น และนอกจากนั้นจะเป็นโอกาสให้มีการทบทวน ริเริ่มงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ชัดเจน และเห็นผลมากขึ้นด้วย

ทั้งหมดที่ได้เสนอมาเป็นการนำเสนอเบื้องต้นว่าในปีแห่งคุณภาพการศึกษาจะ ดำเนินการอย่างไรเพื่ออะไร ซึ่งยังไม่เห็นภาพชัดเจนนัก เนื่องจากการตีความ การ หามาตรวัดคุณภาพการศึกษา ไม่ง่ายเหมือนการดูจำนวนหรือปริมาณ เป็นเรื่องค่อนข้าง ละเอียดย่อน ต้องหาทางตกลงกันก่อนว่า จะใช้อะไรเป็นดัชนีวัดคุณภาพการศึกษา ใน ขั้นนี้คงจะสามารถสรุปในขั้นต้นได้ว่า ปีแห่งคุณภาพการศึกษานี้ กระทรวงศึกษาธิการ ต้องการ

๑. กระตุ้น เร่งรัด ให้บุคลากรของกระทรวงเห็นความสำคัญ ของการดำเนินงาน พัฒนาคุณภาพการศึกษา
๒. ประสานแผนงานโครงการด้านคุณภาพการศึกษา
๓. กำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนา คุณภาพการศึกษา

๔. เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนเข้าใจผลงานของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านคุณภาพการศึกษา

ส่วนการดำเนินการในโครงการต่างๆ นั้น กรมเจ้าของโครงการคงดำเนินงานของตนเองไป โดยจะมีการกำกับติดตามประเมิน รวมทั้งการเผยแพร่ผลงาน จากผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงเพิ่มขึ้นจากปกติ

จากจุดประสงค์ในการดำเนินการโครงการปีแห่งคุณภาพการศึกษาที่กล่าวมาแล้ว เมื่อเริ่มรวบรวมโครงการของกรมต่างๆ ที่จะดำเนินการเรื่องคุณภาพการศึกษาปีงบประมาณ ๒๕๓๗ พบว่ามีประมาณ ๔๐๐ โครงการ วิเคราะห์โดยแยกลักษณะโครงการแล้วมีผลสรุปโดยย่อดังนี้

๑. โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในกลุ่มนี้มีจำนวนโครงการค่อนข้างมาก คิดเป็นประมาณ ๖๓% ของโครงการทั้งหมด ลักษณะโครงการจะเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งที่ตัวผู้เรียน มีตั้งแต่เด็กก่อนเกณฑ์จนถึงระดับการฝึกอาชีพ การที่มีจำนวนโครงการในกลุ่มนี้ค่อนข้างสูงก็สะท้อนให้เห็นภาพว่า กรมต่างๆ ในกระทรวงพยายามดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงอย่างเต็มกำลังความสามารถ และงบประมาณที่ได้รับ

๒. โครงการส่งเสริม/สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โครงการในกลุ่มนี้มีลักษณะที่ส่งผลทางอ้อมถึงการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เช่น การฝึกอบรมครู การสัมมนา การจัดค่ายเยาวชน การจัดแข่งขัน การประกวด กลุ่มนี้มีจำนวนโครงการสูงเป็นลำดับสอง มีประมาณ ๒๕% ของโครงการทั้งหมด

๓. โครงการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา มีกรมต่างๆ ดำเนินงานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา แต่ไม่มากนัก ประมาณ ๗% ของโครงการทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรและสื่อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพว่า ได้มีความพยายามที่จะหาวิธีพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

๔. โครงการติดตามประเมินผล มีประมาณ ๖% ของจำนวนโครงการทั้งหมด ส่วนใหญ่ก็เป็นการติดตามเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรและสื่อ อย่างไรก็ตาม มีบางโครงการได้พยายามประเมินผลการจัดการศึกษาในภาพรวม

สำหรับโครงการของกรมวิชาการซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบโครงการปีแห่งคุณภาพการศึกษานั้น นอกจากงานประจำที่ศูนย์กองดำเนินการอยู่แล้ว เช่น โครงการพัฒนารูปแบบการสอน โครงการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร โครงการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โครงการพัฒนาระบบและสื่อแนะแนว โครงการ

พัฒนาสื่อการเรียนการสอน โครงการวิจัยด้านการเรียนการสอน ยังมีโครงการพิเศษเพิ่มเติมขึ้นใหม่ สองโครงการใหญ่ๆ คือ

๑. โครงการจัดสร้างและพัฒนาแบบวัดมาตรฐานระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๓๖

๒. โครงการจัดตั้งสถาบันภาษาไทย

ส่วนโครงการที่ทุกศูนย์ร่วมกันดำเนินการได้แก่ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งกรมวิชาการได้รับมอบหมายจากกระทรวงให้ดำเนินการติดต่อกันมาเป็นปีที่ ๓ แล้ว

สรุปแล้วโครงการที่สนองนโยบายด้านคุณภาพการศึกษา ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ ๒๕๓๗ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาผู้เรียน ครู การยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอน การปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมเป็นส่วนใหญ่

แนวโน้มการจัดการศึกษาในยุค “ไทยคม”

ชลลดา จิตติวัฒน์พงศ์*

วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๓๖ “ไทยคม” ดาวเทียมสื่อสารดวงแรกของไทยถูกส่งขึ้นท้องฟ้าโดยสวัสดิภาพ และสามารถทำการรับ-ส่งสัญญาณได้ในต้นกุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ นั้น นับเป็นการเปิดโฉมหน้าใหม่ของระบบสื่อสารโทรคมนาคมไทยให้ทัดเทียมอารยประเทศ อาทิ การขยายโทรศัพท์ การถ่ายทอดทางโทรทัศน์ สามารถส่งสัญญาณโดยตรงไปยังผู้รับ ระบบสื่อสารทั้งภาพและเสียงมีอุปสรรคน้อยลง ฯลฯ และเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติช่วงต้นแผนฯ ๖ เป็นต้นมา ซึ่งประเทศไทยมีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอย่างก้าวกระโดด ทำให้เกิดแรงผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนลักษณะการจ้างงาน แนวโน้มในอนาคตก็ยังคงเป็นเช่นนี้อีกต่อไป เพราะไม่อาจหลีกเลี่ยงกระแสธารแห่งโลกาภิวัตน์ได้

การจัดการศึกษาไทยซึ่งมีผู้เปรียบไว้ว่าเป็นการจัดการศึกษาเยี่ยงไดโนเสาร์หรือเต่าล้านปี จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิวัติ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้สายธารอันเขียวกรากกลายเป็นสายน้ำใจที่หล่อเลี้ยงและให้ความชุ่มฉ่ำตามวิถีการพัฒนาที่ยั่งยืน

สิ่งแรก ที่โครงการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาระดับประถม มัธยม และอาชีวศึกษาของไทยในทศวรรษ ๑๙๙๐ ของกรมวิชาการ ต้องการคำตอบคือ เป้าหมายของการจัดการศึกษาในทศวรรษหน้า คำตอบถัดไปเป็นยุทธวิธีในการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้น โดยกรมวิชาการได้ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารต่างๆ เช่น ผลงานวิจัยของหน่วยงาน ผลงานวิจัยของบุคคล นิสิต นักศึกษา อาจารย์ บทความทางวิชาการ และวารสารการศึกษาต่างๆที่เกี่ยวข้อง ผสมผสาน

*นักวิชาการศึกษา ๗ กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ

แนวคิดจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญสาขาเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารระดับสูงทางการศึกษา จำนวน ๓๒ คน และตรวจสอบความเป็นไปได้ด้วยการจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาถึงวิทยาลัย นักวิชาการ นักวางแผนจากหน่วยงานต่างๆ ๖๕ คน โดยอาศัยข้อมูลเบื้องต้นจากการวิเคราะห์เอกสาร และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การนำเสนอในครั้งนี้ มุ่งเสนอบางประเด็นที่สำคัญ แก่หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. เป้าหมายการจัดการศึกษาในทศวรรษหน้า มุ่งที่คุณลักษณะของผู้เรียนโดยรวม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดสังคมที่พึงปรารถนา คุณลักษณะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ค่อนข้างชัดเจน และโดยหลักการแล้วไม่แตกต่างจากเดิมมากนัก ยังคงเน้นคุณลักษณะที่สำคัญ ๓ ด้าน เช่นเดียวกับหลักการในการพัฒนาหลักสูตร ฉบับปรับปรุง ๒๕๓๓ ได้แก่ คุณลักษณะเพื่อการพัฒนาตน คุณลักษณะเพื่อการพัฒนาอาชีพ และคุณลักษณะเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่มีประเด็นที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษต่างจากเดิม ได้แก่

๑.๑ การพัฒนาตน เน้นคุณลักษณะของผู้เรียนที่สำคัญ คือ

- ความใฝ่รู้
- ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- มองการณ์ไกล
- ทำงานเป็นคณะได้
- มีคุณธรรม เน้นความซื่อสัตย์ ขยัน รับผิดชอบ และมีวินัย
- ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และการผสมผสานความรู้ทางวิทยาศาสตร์

กับภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสม

๑.๒ การพัฒนาอาชีพ เน้นคุณลักษณะของผู้เรียนที่สำคัญต่ออาชีพคือ

- ทักษะพื้นฐานในการจัดการ การตลาด และปรับใช้เทคโนโลยีกับ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

- รู้ช่องทางการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับสังคม
- มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ

๑.๓ การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม เน้นเป้าหมายชีวิตที่สร้างสรรค์สังคม

ดังนี้

- ความรับผิดชอบต่อที่จะพัฒนาสังคม สื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและ

ต่างประเทศ

- รักษาเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี
ในสังคมไทย

- ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด

๒. คุณสมบัติที่สำคัญดังกล่าวได้มีการเสนอแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกันหลายฝ่าย ทั้งนักวิชาการสาขาการศึกษา เศรษฐศาสตร์ การเมือง ผู้บริหารระดับสูงและนักปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ นักวิจัยระดับชาติ และผู้บริหารองค์กรภาคเอกชน โดยให้มีการจัดหลักสูตรที่ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพของสังคมและนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน โครงสร้างหลักสูตรกว้างและยืดหยุ่น สื่อและตำราเรียนมีความหลากหลาย กิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกหลักสูตร รวมถึงการส่งเสริมสมรรถภาพครูให้เป็นผู้ชี้แนะที่มีประสิทธิภาพ

๒.๑ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมแก่สังคมไทยในอนาคต เป็นหน้าที่ของทุกคนเริ่มตั้งแต่บิดามารดา ผู้ปกครอง สื่อมวลชน สถาบัน ตลอดจนองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของเด็กนอกเหนือจากโรงเรียนหรือสถานศึกษา หน้าที่ของสถานศึกษาต้องเปลี่ยน เป็นเพียงตัวประสานสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้การเรียนรู้แก่เด็ก กับการให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคมซึ่งรวมถึงสิ่งแวดล้อม รัฐจึงควรส่งเสริมสร้างความตระหนักในการรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยเฉพาะการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตนในท้องถิ่น ทั้งนี้ อาจต้องอยู่ภายใต้ภาวะระบบการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจัง

๒.๒ แนวคิดการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง และตลอดชีวิต กรมวิชาการควรศึกษาค้นคว้าในรายละเอียดของการจัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ทั้งเนื้อหาที่ไม่เฉพาะเจาะจง เวลาเรียนที่ไม่จำกัดตายตัว แนวการจัดการเรียนการสอนที่อาจใช้ระบบการศึกษาทางไกลเข้าช่วย ตลอดจนระบบการวัดผลที่เป็นมาตรฐาน สามารถเทียบโอนได้ในหลักสูตรต่างๆ ตลอดเวลา นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เพื่อการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเพื่อเรียนต่อในสาขาวิชาชีพมากขึ้น

๒.๓ เสริมบทบาทของภาคเอกชนในการรับภาระการศึกษาสำหรับเด็กปกติในทศวรรษหน้า ด้วยการเพิ่มมาตรการต่างๆ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา และควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาเอกชนที่มุ่งให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา และให้มีการแข่งขันกันเชิงคุณภาพ เพื่อให้โรงเรียนมีมาตรฐานใกล้เคียงกัน

๒.๔ รัฐต้องลดบทบาทการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปกติ แต่เพิ่มภาระด้าน

การศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์แทน ซึ่งจะต้องมีการวางแผนศึกษาวิจัยอย่างจริงจัง ตั้งแต่หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาประเภทนี้ มีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูงมาช่วย ทำให้ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสูง การดำเนินการจึงอาจเป็นไปอย่างช้าๆ

๒.๕ แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาที่มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในทศวรรษหน้า และควรส่งเสริมให้เด็กๆ ในครอบครัวที่ยากจนได้เข้าในระดับอนุบาลให้มากขึ้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมผู้ปกครองและชุมชนให้สนใจกิจกรรมเด็กเล็ก โดยช่วยกันจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เพื่อเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจัดบรรยากาศในบ้านกับโรงเรียนเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน ตลอดจนปรับค่านิยมของผู้ปกครองให้ส่งเสริมการเตรียมความพร้อม ความคิดริเริ่มและการเรียนรู้วิธีการต่างๆ มากกว่าการอ่าน เขียน เรียนเลข หรือการจำ

๒.๖ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับครู ควรมีการศึกษาเจาะลึกถึงกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพครูในอนาคตโดยเฉพาะครูประจำการ เพื่อให้ครูมีการพัฒนาตนเอง ทั้งสุขภาพ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ รู้จักค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบระเบียบ สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างกว้างขวาง รู้จักทำวิจัยในชั้นเรียน มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียนและอาชีพครู มีความสนใจที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง รวมถึงค่าครองชีพครูควรได้รับการพิจารณาอย่างเร่งด่วน

๒.๗ รัฐบาลควรมีนโยบายการพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมสื่อสารเพื่อประชาชน ด้วยการเน้นให้ประชาชนใช้ภาษาในการสื่อสารได้ และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหรือโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการสื่อสารของประชาชนอย่างกว้างขวาง แต่ไม่ใช่เป็นการสร้างเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจให้แก่กลุ่มนายทุนโดยเฉพาะแต่ฝ่ายเดียว นโยบายในประเด็นนี้ รัฐบาลได้ดำเนินการไปขั้นหนึ่งแล้ว ตามบทนำที่เกริ่นไว้ข้างต้น เข้าใจว่าคงจะมีมาตรการหรือแนวทางขั้นต่อไปเพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการรับข่าวสารข้อมูลระหว่างคนร่ำรวยกับคนจนซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ

๒.๘ การจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติที่ผ่านมา เช่น ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนกระตือรือร้น ใฝ่หาความรู้ มองการณ์ไกล มีคุณธรรม จริยธรรม ฯลฯ ได้เคยมีการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังในเรื่องเหล่านี้มาบ้างแล้ว แต่ผลที่ได้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจเท่าที่ควร เพราะสาเหตุหลักเนื่องมาจากขาดปรัชญาเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติให้ชัดเจนว่าจะยึดอุดมการณ์หรือวัฒนธรรมหรือเป็นอย่างอื่น และประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนทราบตรงกันเสียก่อน เพื่อทุกหน่วยงานจะได้ยึดเป็นแนวทาง

เดียวกัน โดยเน้นความรู้ลึกมากกว่ารูปแบบ การศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาคน จะได้นั้นให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติต่อไป

สังคมยุคข่าวสารกำลังหลั่งไหลเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนไทยมากขึ้นและรวดเร็วมาก ยุทธศาสตร์การรู้เขา รู้เรา และวางแผนเพื่อการพัฒนาคนให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูงขึ้นเรื่อยๆ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ทุกคนควรหันมาร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่บีบรัดตัวอยู่ในขณะนี้โดยเร็วที่สุดก่อนที่จะสายเกินแก้

สถาบันภาษาไทย

สมพร จารุณัฐ*

“พูดถึงความเปลี่ยนแปลงที่ได้เห็นมาตลอด หลายสิบปี มาคิดดูในปัจจุบันนี้ เปลี่ยนแปลงไปมาก. แม้จะฟังที่เขาพูดทางวิทยุหรือโทรทัศน์ เสียงพูดนั้นก็เปลี่ยนแปลงไป การออกเสียงของผู้ที่ประกาศโฆษณา ประกาศข่าวในวิทยุ เสียงเปลี่ยนไปมาก. ...”

“อันนี้ก็เปลี่ยนแปลงไป ตัวอักษรภาษาอังกฤษว่า “เอส เอช” (sh) หรือภาษาฝรั่งเศสว่า “ซี เอช” (ch) ซึ่งภาษาไทยไม่มี ต้องออกเสียงเป็น “เซอะ” ตัว “ชอ” หรือตัว “ฉอ.” แต่ว่าเดี๋ยวนี้เขาออกเสียงตัว “ชอ” หรือตัว “ฉอ” เหมือน “เอส เอช” (sh) ก็น่าแปลกใจ. แปลก อย่างพูดว่า “ฉัน” ก็กลายเป็น “ฉาน” (shun). “ฉาน” นี้ หรืออะไร พรรคอย่างนี้ เขาก็ออกเสียงได้. แต่ว่าภาษาไทยไม่มี. “ฉันมาที่นี้” กลายเป็น “ฉาน (shun) มาที่นี้” อะไรอย่างนี้ และก็ยังอีกมากมาย ที่เปลี่ยนแปลงไป.”

“นอกจากนั้น ก็มีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์. เสียงจะสูงขึ้นไปเรื่อย เสียงโทกลายเป็นเสียงตรี เสียงตรีกลายเป็นเสียงจัตวา เลยทำให้ฟังดูแปลก เป็นอย่างนี้ได้ อย่างไม่. จะมาจากภาษาฝรั่งก็เป็นไปได้ แต่บางคนที่ไม่รู้ภาษาฝรั่งก็ออกเสียงอย่างนี้. มีความเปลี่ยนแปลงแน่. ความเปลี่ยนแปลงนี้มาจากอะไร. ...”

ข้อความข้างต้นได้คัดตัดตอนมาจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ได้พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆที่เข้าเฝ้าฯถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๕

พระราชดำรัสในวาระนั้นแสดงให้เห็นว่าการใช้ภาษาไทยของคนไทยไม่ได้รอดพ้นพระเนตรพระกรรณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปได้เลย คนไทยกำลังมีปัญหา

* ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ

เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยในการพูด การอ่าน และการเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่ค่อนข้างเด่นชัดคือการพูด และการอ่าน คนไทยพูดและอ่านภาษาไทยด้วยสำเนียงเสียงแปลกขึ้นทุกที เสียงพูด เสียงอ่านภาษาไทยที่เปลี่ยนแปลงไปนี้คนไทยทั่วไปจะได้ยินได้ฟังทุกวันจนพลอยติดเสียงพูดเสียงอ่านเพี้ยนๆนี้ไปด้วย สร้างความวิตกให้คนไทยอีกส่วนหนึ่งว่าจะแก้ไขเสียงพูดเสียงอ่านที่ถูกต้องกลับคืนมาได้อย่างไร พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเปรียบเสมือนน้ำทิพย์สร้างกำลังใจให้เกิดขึ้นว่าปัญหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้องนี้จะสามารถแก้ไขเยียวยาได้

ปัญหาการใช้ภาษาไทย

ในช่วงนับได้ถึงสิบปีที่ผ่านมาคนไทยใช้ภาษาไทยในการพูด การอ่าน และการเขียนเปลี่ยนแปลงไปมาก สื่อมวลชนหลายประเภทเขียนคำหลายคำตามเสียงพูดที่คนไทยทั่วไปนิยมพูด แม้ว่าจะไม่ถูกต้องตามอักขระและความหมาย เช่น ท่าน เขียนเป็น ทั้น ยาย เขียนเป็น ยัย เป็นต้น โดยมักจะให้เหตุผลว่าที่เขียนอย่างนั้นก็เพราะพูดกันอย่างนั้น หนังสือประเภทบันเทิงคดี ทั้งที่ออกเป็นเล่มหรือตีพิมพ์ในนิตยสารต่างๆก็ถือคติคล้ายคลึงกัน นอกเหนือจากให้เหตุผลว่า พูดอย่างนี้ก็ต้องเขียนอย่างที่พูดแล้ว ยังเพิ่มเหตุผลด้วยว่า เขียนตามเสียงพูดแล้ว ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงความรู้สึกของตัวละครได้ดี เพราะฉะนั้นนอกจากการเขียนคำบางคำที่ยกตัวอย่างแล้วก็มีการเขียนคำอื่นๆ เพื่อใส่อารมณ์ความรู้สึก เช่น ไซ้ไหม เขียนเป็น ไซ้ไม้ หรือ ไซ้มี๊ย ทีนี้ เขียนเป็น ทีเนีย จัดการเสีย เขียนเป็น จัดการชะ หรือ จัดการเขี้ย กินเสียก่อน เขียนเป็น กินชะก่อน เท๋าไร เขียนเป็น เท๋าไหร่ เมื่อไร เขียนเป็น เมื่อไหร่ อย่างไร เขียนเป็น ยังไง อย่างไรละ เขียนเป็น ยังไงละ ฯลฯ สำหรับผู้ใหญ่หรือผู้ที่รู้และเข้าใจภาษาไทยค่อนข้างดีก็พอจะเข้าใจความหมายของคำที่เขียนออกมาหน้าตาแปลกๆ ได้โดยอาศัยบริบท แต่สำหรับเด็กหรือผู้ที่ไม่เข้าใจดีพอก็งงงสงสัย เด็กบางคนอ่านพบคำเหล่านี้ซึ่งเขียนไม่ถูกต้องตามที่ครูสอนก็พยายามจะเปิดพจนานุกรมหาว่าคำหน้าตาพิลึกเหล่านี้แปลว่าอะไร สร้างความสับสนไม่ใช่น้อย

นอกเหนือจากปัญหาการเขียนหนังสือตามเสียงพูดและใส่ความรู้สึกตามภาษา กวีแล้ว ยังมีปัญหาเรื่องของการพูดและการอ่าน ที่สำคัญคือการพูดทางวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งเสียงที่พูดเปลี่ยนแปลงไปมาก คือเสียงจะสูงขึ้นไปเรื่อย เช่น คุณพ่อ พูดว่า คุณพ่อ คุณแม่ พูดว่า คุณแม่ ไปเที่ยว พูดว่า ไปเที่ยว ญี่ปุ่น พูดว่า ญี่ปุ่น เสียงวรรณยุกต์จะเลื่อนไปหมด เมื่อผู้ประกาศหรือพิธีกรรายการทางวิทยุหรือโทรทัศน์พูดข้อความยาวๆ ติดต่อกัน ทำให้สำเนียงเสียงพูดผิดแปลกไปจากเสียงปกติมาก แรกๆ ฟังผู้ฟังก็ถามกันเอง

ว่าผู้พูดเป็นคนภาคไหน คิดว่าเป็นอิทธิพลของภาษาถิ่น บางคนว่าภาคอีสานกระมัง คนที่มาจากภาคอีสานบอกว่าไม่ใช่ คนอีสานไม่พูดอย่างนี้ ถ้ามกัันไปถ้ามกัันมาปรากฏว่าไม่ใช่สำเนียงของคนภาคไหนทั้งนั้น คงเป็นสำเนียงภาษาไทยยุคใหม่ ที่กล่าวนี้เข้าประเภทพูดเสียงผิดแปลกไปโดยไม่รู้ตัว แล้วก็พลอยเป็นโรคติดต่อกันไปทั่ว ผู้รายงานข่าวของสำนักพิมพ์มีชื่อแห่งหนึ่งรายงานข่าวด้วยสำเนียงเสียงสูงเสียงเพี้ยนแบบเดียวกันทุกคน ยังมีอีกประเภทหนึ่งที่พูดไม่ชัดโดยจงใจ เช่น ผู้ประกาศในศูนย์การค้า บรรจงประกาศด้วยเสียงแผ่วๆ ด้วยจังหวะลีลาที่ฟังครั้งแรกไม่รู้ว่าเป็นภาษาไทย คิดว่าเป็นภาษาต่างดาว ต่อเมื่อตั้งใจฟังจึงรู้ว่าพูดภาษาไทยนั่นเอง แต่ใช้สำเนียงและลีลาพิเศษ คงเป็นแพชชั่นอย่างหนึ่ง เพราะผู้ประกาศที่นิยมใช้เสียงลีลาเช่นนี้ไม่ว่าศูนย์การค้าที่ไหนก็ประกาศแบบเดียวกันหมด

เมื่อได้พูดมายืดยาวถึงการเขียนการพูดภาษาไทยที่เปลี่ยนแปลงไปถึงเพียงนี้แล้วก็ขอพูดต่อให้ยาวไปอีกสักหน่อย การพูดเสียงสูงเสียงเพี้ยนมักจะเป็นมากกับคนหนุ่มคนสาว ถือว่าเป็นเรื่องค่อนข้างน่าสมั้ย ส่วนการพูดและการอ่านไม่ชัดที่เป็นเรื่องเก่าแต่ไม่เคยล้าสมั้ยก็ยังมีอยู่ เพราะเมื่อไรๆ ก็ไม่หายไปแต่กลับจะอาการหนักขึ้น โรคพูดและอ่านหนังสือไม่ชัดนี้เกิดกับทั้งเด็ก หนุ่มสาว และผู้ใหญ่ นับว่าเป็นโรคร้ายแรงก็ได้ อาการเป็นอย่างนี้คือพูดตัว ร ล ไม่ชัด พูดคำควบกล้ำไม่ได้ ทำให้การพูดผิดเสียงผิดความหมายไปหมด เช่น ข้าวคราว กลายเป็น ข้าวคาว โรค กลายเป็น โลก โรง กลายเป็น โลง แปล กลายเป็น แปะ กราบ กลายเป็น กาบ ควัน กลายเป็น พัน ฯลฯ การสื่อสารผิดพลาดเช่นนี้แทนที่ผู้ฟังจะเข้าใจเรื่องราวได้อย่างรวดเร็วกลับต้องเข้าใจเรื่องผิดไปก่อนแล้วค่อยย้อนทำความเข้าใจใหม่กว่าที่ผู้พูดหรือผู้อ่านสื่อความออกมานั้นแท้ที่จริงตั้งใจให้หมายถึงอะไร ทำให้เสียเวลาและเกิดความหงุดหงิดได้เหมือนกัน

การพูดไม่ครบพยางค์ของคำก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง เป็นโรคเก่าเรื้อรังอีกโรคหนึ่งเหมือนกัน และดูเหมือนอาการจะกำเริบ เพราะปัจจุบันการสื่อสารทันสมัยรวดเร็ว มีการสัมภาษณ์ข่าวและเรื่องราวต่างๆ ออกอากาศทุกวันทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ ผู้ฟังฟังบ่อยๆ เลยพลอยติดโรค ต้นตอโรคพูดรวบคำพูดไม่ครบพยางค์นี้ผู้ใหญ่มักจะเป็นคนแพร่เชื้อ เพราะถูกสัมภาษณ์ออกอากาศบ่อยๆ อาการของโรค เช่น คำว่า พิจารณา พูดว่า พิดจะนา รัฐมนตรี พูดว่า รัตมนตรี ผู้แทนราษฎร พูดว่า ผู้แทนราดตร มหาวิทยาลัย พูดว่า หมาลัย วิทยาลัย พูดว่า วิดลัย โรงพยาบาล พูดว่า โรงพบาล ฯลฯ

นอกจากนี้ก็มีการใช้คำผิดความหมาย เช่น ใช้คำ เข้มงวด แทนคำ งวด ใช้คำ ระมัดระวัง แทนคำ ระวัง ใช้คำ เป็นข่าวเป็นคราว แทนคำ เป็นข่าว ใช้คำ ตรงไปตรงมา

แทนคำ โดยตรง ใช้ แก้วเอาหน้ารอด แทน ขายผ้าเอาหน้ารอด ฯลฯ

สถาบันภาษาไทย

ถ้าจะพูดเรื่องคนไทยในปัจจุบันใช้ภาษาไทยผิดเพี้ยนไปอย่างไรต่อไปอีกก็คงไม่ได้พูด เรื่อง **สถาบันภาษาไทย** จึงขอกลับมาที่สถาบันภาษาไทยซึ่งเป็นเรื่องที่ตั้งใจจะพูดจริงๆ แต่ที่พูดถึงเรื่องคนไทยใช้ภาษาไทยผิดเพี้ยนเปลี่ยนแปลงไปหลายเรื่องก็เพราะเกี่ยวข้องมาถึงสถาบันภาษาไทย และเกี่ยวพันไปถึงพระราชดำริสบางตอนที่ยกมากล่าวในตอนต้นด้วย โรคการใช้ภาษาไทยตามที่กล่าวมาแล้วนั้นเกิดมานานหลายปีและอาการกำเริบมากขึ้น แม้จะมีผู้คนและหน่วยงาน ตลอดจนสถาบันการศึกษาหลายแห่งได้พยายามเยียวยาแก้ไขก็ไม่อาจจะต้านกระแสการใช้ภาษาไทยตามใจชอบได้ เพราะโรคนี้ได้ระบาดไปอย่างทั่วถึงไม่ว่าเด็ก หนุ่มสาว ผู้ใหญ่ คนเฒ่า คนแก่ ต่างติดโรคนี้ไปมากบ้าง น้อยบ้าง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริถึงการใช้ภาษาไทยจึงเหมือนฟ้ามาโปรด ด้วยพระบารมีโรคภาษาไทยดูเหมือนจะอาการดีขึ้นอย่างทันตาเห็น อาการทรุดกลับทรงและทำท่าว่าจะกระเตื้องขึ้น และอาจจะหายได้ในที่สุด หน่วยงานและสถานศึกษาที่ได้กล่าวแล้วว่าพยายามจะเยียวยาอาการไข้ก็เกิดแรงกายแรงใจขึ้นมาอีกที่จะรณรงค์ให้คนไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง มีการประชุมสัมมนาถกปัญหาการใช้ภาษาไทยอย่างกว้างขวาง หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างเอาใจใส่เห็นความสำคัญของภาษาไทยอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน สื่อมวลชนทั้งหลายเริ่มกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงแก้ไขการใช้ภาษาไทยที่เคยใช้ตามสบายมาเป็นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ในปี ๒๕๓๗ ซึ่งเป็นปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย กระทรวงศึกษาธิการก็ได้เน้นกิจกรรมส่งเสริมการใช้ภาษาไทยและวรรณศิลป์เป็นพิเศษ และในเดือนเมษายนของทุกปีซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาอนุรักษ์มรดกไทย กระทรวงศึกษาธิการก็เน้นส่งเสริมเกี่ยวกับภาษาไทยเป็นพิเศษเช่นเดียวกัน และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือกระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้กรมวิชาการดำเนินการก่อตั้ง**สถาบันภาษาไทย**ขึ้นเพื่อจะได้เป็นหน่วยงานกลางประสานกับหน่วยงานทั้งหลายในการส่งเสริมสนับสนุนให้คนไทยใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง การรณรงค์ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยก็จะเข้มแข็งและไม่กระจัดกระจาย ซึ่งจะทำให้การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาไทยและการส่งเสริมสนับสนุนการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องดำเนินไปได้ผลดียิ่งขึ้น

สถาบันภาษาไทยที่กำลังจะเกิดขึ้นในปี ๒๕๓๗ นี้จึงถือว่าเกิดจากพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการกำลังเร่ง

ดำเนินการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของสถาบันภาษาไทยเพื่อเสนอกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะได้เสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีต่อไป โครงการก่อตั้งสถาบันภาษาไทยของกรมวิชาการนี้ถือเป็นโครงการพิเศษของกระทรวงศึกษาธิการ คือเป็นกิจกรรมสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการในการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในมหามงคลวโรกาสเสวยสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ใน พ.ศ. ๒๕๓๘ ในช่วงเริ่มต้นโครงการนี้ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ ๓ เรื่อง เรื่องที่หนึ่งคือการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของสถาบันภาษาไทย เรื่องที่สองคือ การก่อสร้างอาคารที่ทำการของสถาบันภาษาไทยและหน่วยงานอื่นของกรมวิชาการ และเรื่องที่สามคือการจัดทำหนังสือกวีนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชและพระบรมราชจักรีวงศ์

ตามมติของที่ประชุมคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการนั้น ให้กรมวิชาการดำเนินการก่อตั้งสถาบันภาษาไทยให้เป็นหน่วยงานสูงกว่ากอง ในช่วงเวลาดังแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๖ ถึงเดือนมกราคม ๒๕๓๗ กรมวิชาการได้ดำเนินการก่อตั้งสถาบันภาษาไทยอย่างเร่งด่วน โดยแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของสถาบันภาษาไทย นอกจากนั้นกรมวิชาการยังได้เชิญผู้เชี่ยวชาญทางภาษาไทยและผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานและสถานศึกษาหลายแห่งที่ดำเนินงานส่งเสริมภาษาไทยอยู่แล้ว มาประชุมขอคำแนะนำในการก่อตั้งสถาบัน ในการประชุมครั้งนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆ หลายแห่ง เช่น จากคณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย ศูนย์ภาษาและวรรณคดีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล จากมูลนิธิเพชรภาษา จากหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จากสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เป็นต้น และมีผู้เชี่ยวชาญทางภาษาไทยหลายท่าน เช่น คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ ศาสตราจารย์ฐะปะนีย์ นาครทรรพ ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ศาสตราจารย์ สวนิต ยมาภัย จากการประชุมนี้เองโครงสร้างของสถาบันภาษาไทยก็เป็นที่รูปร่างขึ้น

สถาบันภาษาไทยจะทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักและเป็นแหล่งกลางในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยภาษาไทย การใช้ภาษาไทย และวรรณกรรมไทยทั้งวรรณกรรมของชาติ และวรรณกรรมท้องถิ่น สถาบันภาษาไทยจะเป็นแหล่งกลางในการส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย ส่งเสริมและสร้างสรรค์แบบอย่างของการใช้ภาษาไทย ทั้งในการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ส่งเสริมสร้างสรรค์

และอนุรักษ์วรรณกรรมของชาติ รวมทั้งทำหน้าที่เป็นศูนย์สารสนเทศภาษาไทย ส่งเสริม สนับสนุนและให้ความร่วมมือในการศึกษาและพัฒนาการใช้ภาษาไทยระหว่างหน่วยงาน เครือข่ายทั้งในและนอกประเทศ

กิจกรรมของสถาบันภาษาไทย พ.ศ. ๒๕๓๗

สถาบันภาษาไทยได้เริ่มดำเนินกิจกรรมหลายอย่างในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ นอกเหนือจากการจัดทำหนังสือกวีนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชจักรีวงศ์ที่กล่าวแล้ว สถาบันภาษาไทยยังมีแผนงานและโครงการอื่นๆ ดังนี้

- โครงการประชุมสัมมนาส่งเสริมการใช้ภาษาไทย
- โครงการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยทางสื่อมวลชน คือ โทรทัศน์ วิทยุ และ สื่อสิ่งพิมพ์
- โครงการวิจัยภาษาไทย
- โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูวรรณกรรมของชาติ
- โครงการประกวดการเขียนเรื่องสั้นส่งเสริมค่านิยมไทย
- โครงการผลิตเอกสารและหนังสือให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยและการใช้ภาษาไทย

สถาบันภาษาไทยได้เริ่มกิจกรรมส่งเสริมการใช้ภาษาไทยพร้อมๆ กับการก่อตั้งสถาบัน ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆ และผู้เชี่ยวชาญทางภาษาไทยที่ได้มาประชุมหารือกับกรมวิชาการ ได้เสนอแนะแนวทางและกิจกรรมที่สถาบันภาษาไทยควรจะทำ นานาประการ พร้อมทั้งยินดีที่จะร่วมกับสถาบันในการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับ ภาษาไทยและการใช้ภาษาไทย เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษาภาษาไทย และใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง กรมวิชาการตระหนักดีว่าภาษาไทยเกี่ยวข้องกับคนไทย ทุกคน การจะส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของ ภาษาไทยในฐานะเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นศูนย์รวมความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมนั้น จำเป็นจะต้อง ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สื่อมวลชน และผู้เชี่ยวชาญ ทางภาษาไทยทั่วประเทศ และจากความร่วมมือ ส่งเสริมและสนับสนุนจาก บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าว กรมวิชาการคาดหวังว่าจะสามารถดำเนินงาน การส่งเสริมการใช้ภาษาไทยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการตั้งสถาบันภาษาไทยของชาติได้

สื่อ : ความร่วมมือที่กำลังพัฒนา

พรเพ็ญ ปทุมศิริ*

ยุคนี้เป็นยุค “ข้อมูล ข่าวสาร” ที่เชื่อมต่อกันด้วยระบบสื่อสารมวลชน โดยใช้สื่อที่ให้ “ภาพและเสียง” อย่างโทรทัศน์ สื่อที่ให้ “เสียง” อย่างวิทยุ และสื่อที่ต้องใช้การอ่าน เช่น หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ อย่างหนังสือและเอกสารต่างๆ สื่อดังกล่าวออกสู่สายตาสู่การรับรู้ของผู้คน ผ่านกระบวนการทางความคิดแล้วส่งผลให้ผู้คนมีความรู้ ประสบการณ์ และการแสดงออกต่างๆ กัน

แต่สื่อในที่นี้ หมายถึงสื่อการศึกษา ซึ่งได้แก่ หนังสือ และสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบอื่นเท่านั้น สื่อการเรียนการสอนที่กล่าวนี้อาจจำแนกเป็นหลายประเภท ได้แก่ ประเภทสิ่งพิมพ์ ประเภทโสตทัศนวัสดุ และประเภทโสตทัศนูปการ สื่อเหล่านี้ล้วนมีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะเป็นเครื่องมือสื่อสารในการสร้างความเจริญให้กับบุคคลและสังคม ทั้งช่วยเป็นสื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ

แม้ว่าปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี มีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยต่างๆ เกิดขึ้นมากมายและเป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง แต่หนังสือก็ยังคงเป็นสื่อที่ขาดไม่ได้สำหรับการรักษาไว้ซึ่งคลังแห่งวิทยาการของโลก และสำหรับการเผยแพร่ความรู้ออกไป หนังสือจึงได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพ หลากหลายและปริมาณมากขึ้น ส่วนสื่อการเรียนการสอนประเภทอื่นก็ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนมากขึ้นเช่นกัน

ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในเรื่องการผลิต พัฒนา ตรวจสอบ และควบคุมมาตรฐานสื่อการเรียนการสอนและส่งเสริมการศึกษาหาความรู้จากหนังสือและสร้างนิสัยรักการอ่าน ภารกิจดังกล่าวนี้วันจะทวีมากขึ้น

* ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ

เพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง และความเจริญเติบโตทางวิชาการและเทคโนโลยี ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาหนังสือจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจาก ภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆ มาช่วยสนับสนุนเพื่อปฏิบัติการได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

ความร่วมมือที่ศูนย์พัฒนาหนังสือได้รับจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศในการดำเนินงานตามภารกิจ ในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

องค์กรในประเทศ

องค์กรในประเทศที่ร่วมมือกับศูนย์พัฒนาหนังสือดำเนินการ เรื่องสื่อการเรียนการสอน ทั้งภาครัฐและเอกชน ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีดังนี้

๑. คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ เป็นองค์กรอิสระ ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาหนังสือของชาติ มีบุคคลในกรมวิชาการและบุคคลภายนอก ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการร่วมเป็นคณะกรรมการ ศูนย์พัฒนาหนังสือร่วมมือกับคณะกรรมการชุดดังกล่าวดำเนินงานพัฒนาหนังสือตามนโยบายและแนวทางที่คณะกรรมการกำหนดในฐานะเป็นเลขานุการของคณะกรรมการ

นอกจากกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหนังสือแล้ว คณะกรรมการชุดนี้ยังได้ตั้งคณะอนุกรรมการชุดต่างๆ เพื่อดำเนินงานตามนโยบายและกิจกรรมที่คณะกรรมการเห็นควรกระทำ ได้แก่ ตั้งคณะอนุกรรมการคัดเลือกหนังสือดีสำหรับห้องสมุด คณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือต่างๆ เช่น หนังสือตามแนวพระราชดำริประกวดต้นฉบับหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน ตั้งคณะอนุกรรมการจัดการประกวดและตัดสินหนังสือดีเด่น และตั้งคณะอนุกรรมการจัดสัมมนาทางวิชาการ เป็นต้น

๒. สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษาทั้ง ๑๒ เขต เป็นหน่วยงานภาครัฐบาล หน่วยงานหนึ่งที่ร่วมมือกับศูนย์พัฒนาหนังสือ งานที่ทำร่วมกันมีงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ส่วนภูมิภาค และงานดูแล ติดตาม กำกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยและนิสัรกรการอ่านระดับประถมศึกษา ซึ่งขณะนี้มียู่ ๑๔ ศูนย์ทั่วประเทศ ศูนย์ฯ ทั้ง ๑๔ ศูนย์นี้ เมื่อพัฒนาได้ตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ที่กรมวิชาการตั้งไว้แล้ว จะเป็นศูนย์ฯต้นแบบ ในเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย และนิสัรกรการอ่านให้กับโรงเรียนประถมศึกษาในภูมิภาคนั้นๆ ต่อไป ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนทั่วประเทศมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๓. สมาคมผู้จัดพิมพ์/ผู้จำหน่ายหนังสือ และสมาคมที่เกี่ยวข้อง มีองค์กรภาคเอกชนที่ดำเนินงานด้านการผลิตและจำหน่ายหนังสือหลายองค์กรและมีสมาคมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมาคมห้องสมุด สมาคมภาษาและหนังสือ ฯลฯ สมาคมที่เกี่ยวข้องนี้ เน้นการดำเนินงานในเรื่องส่งเสริม และให้ความรู้แก่ครูนักเรียนในเรื่องการอ่าน เขียน พูด และใช้ภาษาไทย ศูนย์พัฒนาหนังสือร่วมมือกับสมาคมดังกล่าวในการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยสมาคมเหล่านี้ไปรวมออกร้านจำหน่ายหนังสือ และร่วมจัดกิจกรรมเชิงวิชาการ

๔. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และบริษัท ส.นภา (ประเทศไทย) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้ง ๒ หน่วยงาน ร่วมมือกับศูนย์พัฒนาหนังสือในโครงการจัดทำหนังสือสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษา โดยคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดคณาจารย์เขียนหนังสือดังกล่าวจำนวน ๔ เรื่อง และบริษัท ส.นภาเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ ๑,๖๖๕,๐๐๐ บาท มีศูนย์พัฒนาหนังสือเป็นผู้ดูแลในเรื่องวิชาการและการเผยแพร่

๕. มหาวิทยาลัยขอนแก่น และองค์การค้ำของครูสภา ร่วมมือกับศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ ในโครงการร่วมมือทางวิชาการโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดคณาจารย์ผลิตชุดสื่อการเรียนการสอนประกอบรายวิชา “ท้องถิ่นของเรา” ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์พัฒนาหนังสือตรวจสอบทางวิชาการและองค์การค้ำของครูสภาเป็นผู้ผลิตและจำหน่าย งานที่ร่วมมือกันระหว่าง ๓ องค์กรขยายขอบเขตไปถึงการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนในท้องถิ่นด้วย

๖. กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ร่วมมือกับศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ ในโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนเพื่อควบคุมไข้เลือดออกในโรงเรียน มีจุดประสงค์จะผลิตหนังสือคู่มือครู ฯลฯ ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้ความรู้แก่ครูและนักเรียน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้การควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๗. สถาบันพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์ บริษัท CPR (Corporate Public Relations Consultant Co. Ltd.) องค์กรเอกชนทั้ง ๒ ร่วมมือกับศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ ในโครงการผลิตวีดิทัศน์และสไลด์เพื่อการศึกษา โดยบริษัท CPR จะเป็นผู้ณรงค์ขอรับเงินบริจาคจากบริษัทห้างร้าน ประชาชน เพื่อผลิตวีดิทัศน์และสไลด์ ความ

ยาว ๑๕-๒๐ นาที ประมาณ ๒๐ รายวิชาๆ ละ ๒๕๐,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๕ ล้านบาท โดยมีศูนย์พัฒนาหนังสือเป็นผู้ดูแลทางวิชาการ เมื่อสื่อดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากกรมวิชาการแล้ว บริษัทจะมอบให้กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการเผยแพร่ต่อไป ขณะนี้บริษัท CPR วรรณคดีหาทุนได้แล้ว ๒ เรื่อง

๘. กรมทรัพย์สินทางปัญญา และสมาคมประกันภัย สำนักงานภาครัฐ และเอกชน ทั้ง ๒ นี้ ได้ร่วมมือกับศูนย์พัฒนาหนังสือในการผลิตหนังสือ กระตุ้นครูและนักเรียนให้ตื่นตัวและมีความคิดที่จะดูแลสิทธิประโยชน์ของตนในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการประกันภัย

องค์กรต่างประเทศ

องค์กรต่างประเทศที่ร่วมมือกับศูนย์พัฒนาหนังสือ ดำเนินการเรื่องสื่อการเรียนการสอน มีหลายองค์กร ดังนี้

๑. ศูนย์วัฒนธรรมเอเชียแห่งยูเนสโก (Asian Cultural Centre for Unesco- ACCU) ACCU เป็นองค์กรต่างประเทศที่สนับสนุนงานของ Unesco ตั้งอยู่ ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาหนังสือและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก มีสมาชิกประมาณ ๒๐ กว่าประเทศ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนของญี่ปุ่น

ACCU มีกิจกรรมหลายกิจกรรม แบ่งได้เป็น ๒ ระดับ คือ กิจกรรมระดับภูมิภาค และกิจกรรมระดับโลก

ศูนย์พัฒนาหนังสือร่วมมือกับ ACCU ในกิจกรรมระดับภูมิภาค คือในโครงการร่วมจัดพิมพ์แห่งเอเชียและแปซิฟิก (Asian/Pacific Copublication Programme) โดยประเทศสมาชิกร่วมกันจัดทำหนังสือ เฉลี่ยปีละ ๑ เรื่อง การผลิตจะจัดทำเป็นภาคภาษาอังกฤษ แล้วให้ประเทศสมาชิกรับไปแปลเผยแพร่ในประเทศของตนต่อไป ปัจจุบันโครงการนี้กำลังจัดทำหนังสือเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ศูนย์พัฒนาหนังสือรับผิดชอบทำเรื่องนิเวศวิทยาของต้นไม้ (ต้นไม้)

นอกจากนี้องค์กรนี้ยังจัดกิจกรรมฝึกอบรมบุคลากรด้านหนังสือให้แก่ประเทศสมาชิกรณ กรุงโตเกียว ปีละประมาณ ๑ ครั้ง ซึ่งศูนย์พัฒนาหนังสือส่งข้าราชการไปร่วมอบรมเสมอ

๒. สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations-ASEAN) องค์กรนี้ให้การสนับสนุนโครงการผลิตหนังสือและสื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมของประเทศอาเซียน (Project on Children's Books and Source Material on

ASEAN Culture) ซึ่งมีศูนย์พัฒนาหนังสือเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ มีสมาชิก ๖ ประเทศ ร่วมกันจัดทำหนังสือ คือ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน ดารุสซาลาม สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ที่ปรึกษากรรมาธิการ เป็นผู้อำนวยการโครงการ

ในการดำเนินงานได้กำหนดให้สมาชิกร่วมกันผลิตหนังสือเป็นภาคภาษาอังกฤษแล้ว นำกลับไปแปลเป็นภาษาของตนและเผยแพร่ต่อไป นอกจากนี้หนังสือภาคภาษาอังกฤษยังได้รับการเผยแพร่ไปทั่วโลก เพื่อเป็นการส่งเสริมและเชิดชูให้นานาประเทศรู้จักวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศอาเซียน

ผลงานของโครงการนี้ ได้แก่หนังสือเรื่อง 1) Dolls' Party, 2) Water, Water Everywhere, 3) My Family และ 4) Toys ขณะนี้ศูนย์พัฒนาหนังสือกำลังทำต้นฉบับ Toy เป็นภาคภาษาไทย

๓. ศูนย์ภูมิภาคนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของซีมีโอ (SEAMEO Regional Center for Educational Innovation and Technology- INNOTECH) ซึ่งเป็นศูนย์ภูมิภาคขององค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Southeast Asian Ministers of Education Organization - SEAMEO) ตั้งอยู่ ณ ประเทศฟิลิปปินส์ องค์การนี้ให้การสนับสนุนโครงการสารสนเทศทางการศึกษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Regional Educational Information Network-REIN)

โครงการ REIN เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างศูนย์อินโนเทคกับประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียน ๖ ประเทศ เพื่อที่จะนำระบบสารสนเทศที่มีอยู่ในแต่ละประเทศมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนดำเนินงานทั้งด้านวิชาการและบริหาร

ในการดำเนินงาน REIN จัดระบบข้อมูลเป็น ๖ ฐาน ได้แก่ ฐานข้อมูลสถิติการศึกษา นโยบายการศึกษา โครงการพัฒนาการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา สิ่งพิมพ์ทางการศึกษา และแหล่งข้อมูลทางการศึกษา ปัจจุบันจัดระบบไปแล้ว ๓ ฐาน คือ ข้อมูลสถิติการศึกษา นโยบายการศึกษา และโครงการพัฒนาการศึกษา

เพื่อให้งานที่ทำร่วมกันของประเทศสมาชิก สะดวกและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน REIN จึงให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานแก่ประเทศสมาชิก นอกจากนี้ยังจัดประชุมอีกปีละประมาณ ๑-๒ ครั้ง เพื่อหารือและรับทราบความต้องการของประเทศสมาชิก และเพื่อให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในการเตรียมข้อมูลและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรรมาธิการร่วมกับโครงการนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินงานของ REIN กล่าวคือ รวบรวมและคัดเลือกข้อมูลเป็นฐานตามที่

REIN กำหนด สรุปรูปข้อมูลตามรูปแบบของ REIN เพื่อให้สะดวกในการลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แล้วแปลงข้อมูลนั้นเป็นภาษาอังกฤษ ต่อจากนั้นจึงบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ และจัดส่งข้อมูลที่บันทึกแล้วให้ REIN ต่อไป ซึ่งในเรื่องนี้ ศพส. ได้ดำเนินการไปแล้ว ๓ ฐานข้อมูล คือ สถิติการศึกษา นโยบายการศึกษา และโครงการพัฒนาการศึกษา

๔. อีเซ (International Society for Educational Information. Inc.-ISEI)

เป็นองค์กรหนึ่ง ตั้งอยู่ ณ ประเทศญี่ปุ่น องค์กรนี้ให้ความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการของประเทศในกลุ่มอาเซียนในเรื่องการผลิตและการจัดพิมพ์สื่อเพื่อความเข้าใจอันดีของคนในกลุ่มอาเซียนเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ โดยให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

องค์กรนี้ มีสมาชิก ๗ ประเทศ ได้แก่ บรูไน ดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และญี่ปุ่น

ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ เข้าไปร่วมในกิจกรรมของ ISEI ๒ โครงการ คือ โครงการจัดประกวดเรียงความและภาพวาดแห่งอาเซียนและญี่ปุ่น และโครงการแปลหนังสือ

สำหรับโครงการจัดประกวดเรียงความและภาพวาดแห่งอาเซียนและญี่ปุ่นนั้น ประเทศสมาชิกจะดำเนินการจัดประกวด คัดเลือกผลงาน แปลเป็นภาษาอังกฤษ และส่งผลงาน ดังกล่าวไปยัง ISEI เพื่อบรรณาธิการและจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มร่วมกับประเทศอื่น

ส่วนโครงการแปลหนังสือนั้น ISEI จะให้ประเทศสมาชิกพิจารณาหนังสือที่ ISEI ผลิต หรือหนังสือที่ ISEI เห็นด้วยเพื่อแปลและจัดพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

ผลการดำเนินงานที่ศูนย์พัฒนาหนังสือทำไปแล้ว ได้แก่ การแปล จัดพิมพ์ และเผยแพร่หนังสือ การศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศญี่ปุ่น เล่ม ๑-๒ (Modernization of Japanese Education) และกำลังจัดพิมพ์หนังสือ จริยศึกษาในญี่ปุ่น (Moral Education in Modern Japan)

ความร่วมมือในการผลิตและพัฒนาสื่อ ระหว่างศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ และหน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐ และเอกชน ดังกล่าวมาแล้ว แม้จะมีปัญหาและอุปสรรคที่จะต้องแก้ไขและพัฒนาต่อไปอีกก็ตาม แต่ก็เป็นนิมิตหมายที่ดี ที่หน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนที่อยู่ภายในประเทศและต่างประเทศต่างเห็นความสำคัญ และหันมาสนใจในเรื่องของการผลิตและพัฒนาสื่อมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

โครงการจัดสร้างและพัฒนา แบบวัดมาตรฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชอบ ลีชอ*

นงนารถ วรรณะหทัย*

การตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นงานที่สำคัญยิ่งของ
กรมวิชาการในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบภารกิจด้านการส่งเสริม พัฒนา และ
ประสานสัมพันธ์งานวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร และมีมาตรฐานใกล้เคียงกัน นับตั้งแต่กระทรวง
ศึกษาธิการได้มอบอำนาจให้โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นผู้ประเมิน และตัดสินผลการเรียน
ของผู้เรียนเองทุกระดับชั้น กรมวิชาการได้ตรวจสอบระดับคุณภาพการศึกษา โดยการ
ติดตามประเมินการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาทั่วราชอาณาจักรเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง
เพื่อนำผลมาใช้ในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร และใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ
(Feedback) ให้สถานศึกษาและหน่วยงานเจ้าสังกัด สำหรับใช้ในการวางแผนเพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอน และปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของตน
ต่อไป

การกระจายอำนาจการตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนให้โรงเรียน โดยให้กรม-
วิชาการ เป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับชาติดังกล่าว ได้ดำเนินมาตั้งแต่เริ่มใช้

* นักวิชาการสอบ สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ

หลักสูตร ปี ๒๕๒๑ เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาดังกล่าวนี้นั้น เน้นการวัดสมรรถภาพและคุณลักษณะ ในระดับภาพรวมของหลักสูตร โดยใช้หน่วยการวิเคราะห์ระดับโรงเรียนหรือภูมิภาค จุดประสงค์ของเครื่องมือนี้ ไม่ได้ครอบคลุมการใช้ผลการประเมินเพื่อบ่งบอก หรือเปรียบเทียบระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือใช้เพื่อเป็นมาตรฐานกลาง ในการเปรียบเทียบผลการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาต่างๆ ในแต่ละภูมิภาค ขอบเขตของการใช้ข้อมูลสันทัดจากการประเมินดังกล่าวนี้ค่อนข้างจะจำกัด และไม่เพียงพอต่อสภาพการจัดการศึกษาปัจจุบันที่เน้นนโยบายการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง

ในปัจจุบันนี้ ขอบเขตและระดับของการกระจายอำนาจได้ขยายเพิ่มขึ้นจากที่เป็นอยู่มาก ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๕ แผนนโยบายการศึกษาได้กำหนดให้กระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารการศึกษาและการจัดการภายในสถานศึกษา และสนับสนุนให้บุคคลและองค์กรในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตน (หมวด ๓ ข้อ ๑๗) แนวความคิดเรื่องการกระจายอำนาจนี้ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในนโยบายทางสังคมด้านการศึกษาของรัฐบาล ที่ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๑-๒๒ ตุลาคม ๒๕๓๕ (ข้อ ๘.๖.๑ และ ๘.๑.๗) ซึ่งได้ครอบคลุมถึงการส่งเสริม และสนับสนุนการใช้ทรัพยากร จากองค์กรภาครัฐและเอกชน สถานประกอบการ ชุมชน และแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และแลกเปลี่ยนข่าวสารการเรียนรู้

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาตามที่กล่าวมานี้ จะก่อให้เกิดความหลากหลายของหลักสูตรรูปแบบการเรียนการสอน ตลอดจนมาตรฐานการศึกษาในภูมิภาคต่างๆ ท้าราชอาณาจักร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การปฏิบัติตามแผนการศึกษาและนโยบายของรัฐบาล เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับหลักการ ความมุ่งหมาย และแนวนโยบายที่วางไว้ แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันจึงได้กำหนดแนวทางการกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลไว้ในหมวดที่ ๔ แนวทางการจัดการศึกษา ข้อ ๒๒, ๓๓ และ ๓๔ ดังต่อไปนี้ คือ

“๒๒. พัฒนาระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับและประเภท รวมทั้งเร่งรัดให้มีการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอน

.....
 ๓๓. พัฒนาระบบการวางแผน การติดตาม และการประเมินผล เพื่อปรับและประสานการบริหารและการจัดการศึกษาระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติ ในการประเมินผล ควรชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการต่างๆ รวมทั้งนำผลการประเมินดังกล่าวมาใช้ให้บังเกิดผลในการปรับปรุงการจัดการศึกษา

๓๔. ส่งเสริมให้มีการรับรองมาตรฐานความรู้ของบุคคล เพื่อการศึกษาอบรม หรือการทำงาน โดยไม่ใช้ระบบชั้นเรียนเป็นเงื่อนไข”

ภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันนี้ กรมวิชาการมีภารกิจหลักในฐานะเป็นกลไกสำคัญในการกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจด้านนี้ของกรมวิชาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลดี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีเครื่องมือที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และมีความเป็นกลาง สำหรับใช้ในการประเมินผลการจัดการศึกษาระดับชาติที่มีความหลากหลายภายใน ได้อย่างเที่ยงตรง แม่นยำ และน่าเชื่อถือ และสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงแผนและแนวนโยบายของส่วนกลาง และการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับรายบุคคลได้

โครงการจัดสร้างและพัฒนาแบบวัดมาตรฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นโครงการพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ประกอบการกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายของกระทรวงศึกษาธิการ เป้าหมายหลักของโครงการนี้คือแบบทดสอบมาตรฐาน สำหรับใช้วัดความรู้ความสามารถผู้เรียน โดยเน้นสมรรถภาพหรือคุณลักษณะการเรียนรู้ตามแนวความคิดหรือทฤษฎีที่เป็นรากฐานของหลักสูตร ให้เป็นตัวบ่งชี้ของคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ดังกล่าวนี้จะมีลักษณะทางวิชาการที่เป็นกลางและไม่อ่อนไหว ไปตามความแตกต่างของรูปแบบการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละภูมิภาค ข้อมูลที่จะได้จากการสอบวัดโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานดังกล่าวนี้ เมื่อผ่านการวิเคราะห์และประมวลผล

ตามขั้นตอน จะเป็นสารสนเทศสำคัญสำหรับใช้ประกอบการตัดสินใจด้านการวางแผน และการกำหนดนโยบายการศึกษาระดับชาติของหน่วยงานส่วนกลาง และใช้เป็นแนวทาง และข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และกระบวนการเรียน การสอนสำหรับหน่วยงานและสถานศึกษาในท้องถิ่น ข้อมูลด้านผลการสอบวัดในระดับ บุคคลสามารถนำไปใช้ในกิจการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในห้องเรียน นอกจากนี้ ผลพลอยได้จากข้อมูลการสอบวัดที่สำคัญคือ สามารถใช้ประกอบการรับรองมาตรฐาน ความรู้ของบุคคล เพื่อการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ โดยไม่ผูกพันกับเงื่อนไข ระบบชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษา หมวดที่ ๔ ข้อ ๓๔ ของ แผนการศึกษาแห่งชาติ ดังที่ได้กล่าวถึง ในข้างต้น

เพื่อให้ได้เครื่องมือประเมินผลที่มีคุณภาพ มาตรฐาน และความเป็นกลางตามที่ กล่าวมาแล้ว ทั้งทางด้านสาระของการสอบวัด (Test Content) และด้านกระบวนการสอบ วัด (Test Administration) โครงการนี้ได้กำหนดขั้นตอนการทำงานตามหลักวิชาการ พัฒนาเครื่องมือวัดทางจิตวิทยาและการศึกษาที่ทันสมัย และใช้เทคนิควิธีในขั้นตอน ต่างๆ ที่สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การวัดผลประเมินผลในปัจจุบัน นอกจากนี้ โครงการนี้ยังอาศัยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล และการสร้างเครื่องมือทั้งภายในและภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ ในการกำหนด ขอบเขตและทิศทางการสร้างแบบทดสอบมาตรฐาน และการดำเนินงานตามขั้นตอน สำคัญต่างๆ การใช้กระบวนการและเทคนิควิธีที่ทันสมัยและถูกต้องตามหลักวิชา ผนวก กับความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญทั้งภายในและภายนอก จะมีส่วนช่วยอย่างสำคัญต่อ การบรรลุเป้าหมายของโครงการ ทั้งในรูปของเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ และในรูปของ การยอมรับของวงการต่างๆ ในสังคม

กรมวิชาการเห็นว่า โครงการจัดสร้างและพัฒนาแบบวัดมาตรฐาน ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายนี้ เป็นงานที่สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลและของกระทรวง ศึกษาธิการ ด้านการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่ภูมิภาคและสถานศึกษา และ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ในด้านการ กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงเห็นสมควรให้ ดำเนินโครงการนี้ และบรรจุโครงการนี้เป็นงานหนึ่งในแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้เพื่อ ให้การสร้างแบบทดสอบมาตรฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเป้าหมาย สำหรับใช้ในการปฏิบัติภารกิจ

ของกรมวิชาการ ในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผล การจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

ก. วัตถุประสงค์ทั่วไป :

เพื่อจัดสร้างและพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๖ ฉบับ โดยแบ่งเป็น

- (๑) แบบทดสอบความถนัดทางการเรียน (Scholastic Aptitude Test) จำนวน ๑ ฉบับ
- (๒) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทั่วไป (General Achievement Test) ๕ ฉบับ

คณิตศาสตร์	๑	ฉบับ
วิทยาศาสตร์	๑	ฉบับ
สังคมศึกษา	๑	ฉบับ
ภาษาไทย	๑	ฉบับ
ภาษาอังกฤษ	๑	ฉบับ

ข. วัตถุประสงค์เฉพาะ :

- (๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของสมรรถภาพและลักษณะเฉพาะของแบบทดสอบมาตรฐาน
- (๒) เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลคลังข้อสอบ (Item Pool) สำหรับใช้ในการ จัดฉบับแบบทดสอบมาตรฐาน
- (๓) เพื่อดำเนินการสร้างแบบทดสอบมาตรฐานสำหรับใช้ในการกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลาย

เป้าหมาย

ก. ระหว่างดำเนินโครงการ :

- (๑) เมื่อสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๓๖

กรมวิชาการจะได้วัตถุประสงค์และคุณลักษณะทั่วไปของแบบทดสอบมาตรฐาน ทั้ง ๖ ฉบับ โครงสร้างและนิยามขององค์ประกอบในโครงสร้างในแบบทดสอบมาตรฐาน ซึ่งใช้เป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูลคลังข้อสอบ การสร้างข้อสอบรายข้อ การทดลองและวิเคราะห์ข้อสอบ และการจัดฉบับแบบทดสอบต่อไป

(๒) เมื่อสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๓๗

กรมวิชาการจะได้ฐานข้อมูลคลังข้อสอบที่มีข้อสอบรายชื่อที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ จำนวนมากเพียงพอสำหรับการจัดฉบับเพื่อการทดลองข้อสอบ (Tryout) และวิเคราะห์ข้อสอบ คือ ประมาณ ๑๐ เท่าของจำนวนข้อสอบที่ใช้ในการจัดฉบับแต่ละครั้ง

(๓) เมื่อสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๓๘

กรมวิชาการจะได้ฐานข้อมูลคลังข้อสอบที่มีข้อสอบรายชื่อที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและมีค่าสถิติจากการทดลองใช้ พร้อมสำหรับการจัดฉบับและทำคู่มือการใช้ พร้อมเอกสารทางเทคนิค สำหรับการดำเนินการสอบจริง

(๔) เมื่อสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๓๙

กรมวิชาการมีคลังข้อสอบ แบบทดสอบมาตรฐาน พร้อมคู่มือดำเนินการสอบและเอกสารทางเทคนิค ที่จะใช้ในภารกิจของตนเองและใช้เพื่อให้บริการแก่หน่วยงานอื่นๆ

ข. เมื่อสิ้นสุดโครงการ : กรมวิชาการจะมี

(๑) ฐานข้อมูลคลังข้อสอบ ซึ่งมีข้อสอบรายชื่อพร้อมค่าสถิติต่างๆ จำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐ เท่าของจำนวนข้อสอบที่ใช้ในการจัดฉบับแบบทดสอบแต่ละครั้ง

(๒) แบบทดสอบมาตรฐาน คู่มือดำเนินการสอบ (Test Manual) และเอกสารทางเทคนิค (Technical Reference)

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการจัดสร้างและพัฒนาแบบวัดมาตรฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น ๔ ระยะใหญ่ๆ ใช้เวลาดำเนินโครงการระยะละ ๑ ปีงบประมาณ คือ

ก. ระยะวิเคราะห์และออกแบบเครื่องมือวัด (ปีงบประมาณ ๒๕๓๖)

ภารกิจสำคัญของระยะการวิเคราะห์และออกแบบเครื่องมือวัด ได้แก่ การศึกษา วิเคราะห์วรรณกรรมวิจัยด้านการวัดและประเมินผลทางจิตวิทยา และการศึกษาเพื่อสร้างกรอบทฤษฎีสำหรับให้นำทางในการสร้างเครื่องมือ การกำหนดตัวบ่งชี้คุณภาพหรือมาตรฐานการจัดการศึกษา การกำหนดวัตถุประสงค์เครื่องมือวัดและคุณลักษณะทั่วไปของแบบทดสอบมาตรฐาน การออกแบบโครงสร้างแบบทดสอบ และการกำหนดนิยามขององค์ประกอบในโครงสร้างของแบบทดสอบ ทั้ง ๖ ฉบับ

ข. ระยะพัฒนาฐานข้อมูลคลังข้อสอบ (ปีงบประมาณ ๒๕๓๗)

งานหลักของระยะการพัฒนาฐานข้อมูลคลังข้อสอบ ประกอบด้วย การ

กำหนดกรอบและแนวทางการสร้างข้อสอบรายข้อ (Item Specifications) ตามนิยามขององค์ประกอบต่างๆ ในโครงสร้างแบบทดสอบมาตรฐาน การสร้างข้อสอบรายข้อ (Test Items) ตามกรอบและแนวทางที่กำหนดไว้ การตรวจสอบ แก้ไข และ ปรับปรุงข้อสอบ และการจัดเก็บข้อสอบในลักษณะฐานข้อมูลคลังข้อสอบ (Item Pool)

ค. ระยะทดลองใช้ข้อสอบ (Tryout) (ปีงบประมาณ ๒๕๓๘)

ระยะการทดลองใช้ข้อสอบประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญต่างๆ คือ การสุ่มตัวอย่าง การประสานงานการทดลองใช้ข้อสอบ การจัดฉบับข้อสอบเพื่อการทดลอง การทดลองใช้ข้อสอบในภาคสนาม การวิเคราะห์ค่าสถิติข้อสอบรายข้อ การบันทึกค่าสถิติข้อสอบรายข้อ การปรับปรุงฐาน ข้อมูลคลังข้อสอบ และการทำเอกสารคู่มือการใช้คลังข้อสอบ

ง. ระยะจัดฉบับแบบทดสอบมาตรฐาน คู่มือการดำเนินการสอบ และเอกสารทางเทคนิค (Technical Reference) จากฐานข้อมูลคลังข้อสอบ

งานในระยะสุดท้ายของโครงการจัดสร้างและพัฒนาแบบวัดมาตรฐาน ประกอบด้วย การออกแบบฉบับแบบทดสอบ (Test Blueprint) การจัดฉบับแบบทดสอบ (Test Assembly) การจัดพิมพ์แบบทดสอบ (Test Reproduction) และการสร้างคู่มือดำเนินการสอบ และเอกสารทางเทคนิค (Technical Reference)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ก. ประโยชน์ที่เป็นความคาดหมายหลัก

- (๑) กรมวิชาการจะได้เครื่องมือเพื่อใช้ประกอบการกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
- (๒) หน่วยงานการศึกษาส่วนกลางจะได้ข้อมูลสนเทศเพื่อใช้ในการวางแผน และกำหนดนโยบายการศึกษา
- (๓) สถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาในภูมิภาคจะได้ข้อมูลสนเทศเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา
- (๔) ครูผู้สอนและนักวิชาการจะได้ข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การแนะแนว และการสร้างนวัตกรรมการศึกษา
- (๕) ผู้เรียนจะได้ข้อมูลด้านความรู้ความสามารถและระดับความสำเร็จของตน เพื่อเป็นแรงเสริมและแนวทางการพัฒนาตนเอง

- (๖) ผู้ปกครองและประชาชนจะได้ข้อมูลสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วม ในการจัดและพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่นของตน

ข. ประโยชน์ที่เป็นผลพลอยได้

- (๑) สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาสามารถใช้ผลการวัดด้วยแบบทดสอบมาตรฐานเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อ
- (๒) องค์กรและสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถใช้ผลการวัดด้วยแบบทดสอบมาตรฐานเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน

ประเทศไทยกับกลุ่มการศึกษาเอเปค (APEC Education Forum and Thailand)

ดร.สงบ ลักษณะ*

นำเรื่อง

ประเทศในเอเชียและแปซิฟิกได้รวมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๒ สมาชิก ๑๕ ชาติ คือ ออสเตรเลีย บรูไน แคนาดา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ฮองกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลี มาเลเซีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ จีนไทเป ไทย และสหรัฐอเมริกา มีกิจกรรมเน้นหนักไปในด้านการค้า อุตสาหกรรม ธุรกิจ เศรษฐกิจ เพื่อจะเริ่มจัดกลุ่มทางการศึกษาเมื่อมีการประชุมระดับรัฐมนตรีด้านการศึกษา ๓ - ๖ สิงหาคม ๒๕๓๕ ที่กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา โดยมีศาสตราจารย์ ดร.ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้น และดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้นำคณะผู้แทนไทย ผลการจัดตั้งกลุ่มการศึกษาทำให้ประเทศไทยมีกิจกรรมร่วมกับสมาชิกกลุ่มเอเปคตลอดมา โดยมีคณะกรรมการการศึกษาเอเปคของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีอธิบดีกรมวิชาการเป็นประธาน มีผู้แทนกรมต่างๆ และมอบให้ นายสงบ ลักษณะเป็นผู้ประสานงานการศึกษาเอเปคของไทย ข้อเขียนต่อไปนี้จะสรุปภาพกิจกรรมบางประการที่ไทยร่วมมือกับกลุ่มเอเปค

การดำเนินงานของกลุ่มเอเปค

รัฐมนตรีของกลุ่มเอเปค (APEC) ได้ตกลงให้มีการจัดตั้งกลุ่มดำเนินงาน (Working

* ผู้อำนวยการสำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ

Group) ทางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD : Human Resource Development) เพื่อเป็นปัจจัยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และได้เริ่มมีการประชุมกลุ่มดำเนินงาน HRD ที่ญี่ปุ่นเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๓๓ มีการประชุมครั้งที่ ๖ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ประเทศออสเตรเลีย ส่วนใหญ่ผู้แทนประเทศไทยที่ร่วมประชุมจะเป็นข้าราชการระดับสูงจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย

กลุ่มดำเนินงานทางด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใน ๓ สาขา คือ

๑. การจัดการทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ

(EDM : Economic Development Management)

๒. การจัดการทางด้านธุรกิจ (Business Management)

๓. เทคโนโลยีการอุตสาหกรรม (Industrial Technology)

ประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ประสานงานทางการจัดการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศเกาหลี ประสานงานทางการจัดการด้านธุรกิจ และประเทศออสเตรเลีย ประสานงานทางด้านเทคโนโลยีการอุตสาหกรรม

ทั้ง ๓ สาขาได้มีการดำเนินงานต่อเนื่องร่วมกันในกลุ่มประเทศเอเปค เน้นการจัดระบบเครือข่าย (Network) ทั้งในแต่ละประเทศและระหว่างประเทศ ส่วนใหญ่จะเน้นการสร้าง ความเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอาชีพทั้งภาครัฐและเอกชน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยจัดทำโครงการพัฒนาบุคลากร มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการให้การศึกษอบรมในกลุ่มประเทศเอเปค

เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ประธานาธิบดี ยอร์ช บูช (George Bush) ได้เยือนประเทศญี่ปุ่นและดำริจะให้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีด้านการศึกษาของกลุ่มเอเปค เพื่อร่วมคิดยกระดับมาตรฐานของการศึกษา ทำให้มีการประชุมเตรียมการของสมาชิกที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อ ๓๐ เมษายน ถึง ๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕ และนำไปสู่การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาของสมาชิกเอเปค เมื่อ ๓-๖ สิงหาคม ๒๕๓๕ ที่กรุงวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อ ๑๐ - ๑๑ กันยายน ๒๕๓๕ มีการประชุมระดับรัฐมนตรีเอเปค ครั้งที่ ๔ ที่กรุงเทพฯ มติที่ประชุมกำหนดให้ตั้งสำนักงานเลขาธิการเอเปคที่ประเทศสิงคโปร์ และกำหนดแนวทางร่วมมือทางเศรษฐกิจในกลุ่มเอเปค ซึ่งที่ประชุมรับทราบผลการดำเนิน

งานของกลุ่มดำเนินงานทางด้านการทรัพยากรมนุษย์ และผลการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาที่สหรัฐอเมริกา

แถลงการณ์ร่วมของรัฐมนตรีการศึกษาเอเปค และภารกิจสืบเนื่อง

จากการประชุมของรัฐมนตรีด้านการศึกษาของสมาชิกเอเปค เมื่อ ๓-๖ สิงหาคม ๒๕๓๕ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีแถลงการณ์ร่วมกันดังนี้

ชื่อแถลงการณ์ เป้าหมายมาตรฐานทางการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ ๒๑

หลักการทั่วไป

รัฐมนตรีด้านการศึกษาของสมาชิกกลุ่มเอเปคให้ความสำคัญต่อการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษาที่จะเป็นวิถีทางพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพที่พึงปรารถนาต่างๆ รวมถึงการให้มีความสามารถยืดหยุ่นสร้างสรรค์ ปรับตนได้ตามความต้องการของสังคมศตวรรษที่ ๒๑ โดยเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่น ตระหนักถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม และโลก

ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันทางการศึกษา

จากสภาพความสัมพันธ์กันในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในทางเศรษฐกิจและการศึกษา ประชาชน ควรนำมาซึ่งความร่วมมือกันแสวงหาแนวทางการจัดการศึกษาให้สามารถพัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และมีความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้นต่อลักษณะสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสมาชิกในภูมิภาคนี้

การไปสู่เป้าหมายมาตรฐานทางการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ ๒๑

รัฐมนตรีด้านการศึกษาดกกลางกันนิยามมาตรฐานทางการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ ว่า หมายถึงระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการปฏิบัติและลักษณะการพัฒนาทางบุคลิกภาพ ที่สมาชิกแต่ละประเทศจะกำหนดให้นักเรียนนักศึกษาของตนบรรลุ เพื่อการเตรียมตัวต่อการเป็นผู้มีผลผลิต และเพื่อการมีชีวิตที่เป็นสุขในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ การจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานนั้นจำเป็นต้องจัดให้มีส่วนผสมที่สอดคล้องกันอย่างเหมาะสม ทั้งการก้าวไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่สูงส่ง สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนที่อาจมีความต้องการ ความสนใจ และความสามารถผันแปรแตกต่างกันและควรส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์บุคคล ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถทำการคิดอย่างอิสระได้

ประเทศในกลุ่มเอเปคมีความสนใจร่วมกันอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ดีขึ้น เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อ ส่งเสริมความสงบสุข ซึ่งเมื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑ เศรษฐกิจของสมาชิกจะมีลักษณะ ร่วมกันเป็นสากล และมีผลทำให้ประเทศสมาชิกมีความต้องการกำลังคนในศตวรรษที่ ๒๑ ที่มีคุณสมบัติคล้ายๆ กันเป็นสากล เช่น

- นักเรียนทุกคนจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานทางภาษาและคณิตศาสตร์ที่เข้มข้น
- นักเรียนทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้การใช้เหตุผลและเรียนรู้การคิดแก้ปัญหา
- นักเรียนทุกคนจำเป็นต้องพัฒนาคุณสมบัติความเป็นสากล มีความเข้าใจและความซาบซึ้งในวัฒนธรรมของตนและของผู้อื่นโดยเฉพาะของประเทศใน ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก
- นักเรียนทุกคนจำเป็นต้องคุ้นเคยกับเทคโนโลยีต่างๆ ที่จะทำให้ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและวิทยาการต่างๆ เป็นไปอย่างได้ผลดี
- นักเรียนทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้การทำงานในลักษณะร่วมมือกับผู้อื่น

การจัดตั้งกลุ่มประสานงานทางการศึกษา (APEC Education Forum)

รัฐมนตรีด้านการศึกษาของกลุ่มเอเปคเห็นชอบให้มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อผลประโยชน์ของทุกฝ่ายภายใต้กลุ่มประสานงานทางการศึกษาที่จะดำเนินงานตามวิธ ิการที่กำหนด โดยคณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเอเปค

กิจกรรมร่วมของสมาชิกที่จะประสานงานโดยกลุ่มทางการศึกษา คือกิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงโครงการวิจัย ร่วมกัน

หลักการแลกเปลี่ยนดังกล่าวนี้ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน การมีศักยภาพที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับปรุงการศึกษา และการไม่ซ้ำซ้อน กับกิจกรรมระหว่างชาติที่จัดโดยองค์กรอื่น ซึ่งถ้ามีกิจกรรมคล้ายคลึงกันก็ควรประสาน งานกันและให้ข้อมูลซึ่งกันและกัน

การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกผ่านทางหน่วยประสานงานทางการศึกษานั้น ยึดหลักความเสมอภาคในการร่วมกิจกรรม กิจกรรมอาจริเริ่มโดยสมาชิก ๑ ประเทศ หรือโดยกลุ่มย่อยของสมาชิกก็ได้ สมาชิกอื่นๆ จะร่วมทำกิจกรรมโดยยึดความสมัครใจ ซึ่งประเทศที่ร่วมกันทำกิจกรรมจะรับผิดชอบหาแหล่งงบประมาณเพื่อดำเนินงานเอง

หัวข้อกิจกรรมที่ได้รับการเสนอจากการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษา มีดังต่อไปนี้

๑. จัดระบบสถิติทางการศึกษาของกลุ่มเอเปค
๒. พัฒนาระบบการทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐานที่เหมาะสมและส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้
๓. ศึกษาจำนวนวันของแต่ละปีการศึกษาที่ใช้จัดการเรียนการสอนและลักษณะการใช้เวลาเพื่อการเรียนในโรงเรียน
๔. การปรับขยายลักษณะการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียนหรือเรียนตามตำราเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน และใช้ประสบการณ์การเรียนรู้
๕. การให้ความสำคัญกับการศึกษาปฐมวัยและวิธีการส่งเสริมให้ครอบครัวและความพร้อมในด้านนี้
๖. การวางพื้นฐานทางการศึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานนอกสถาบันการศึกษาไปพร้อมต่ออาชีพที่มีค่าตอบแทนสูงในโลกของงานที่เปลี่ยนแปลง
๗. การศึกษาอิทธิพลของแรงผลักดันของข่าวสารใหม่ๆของโลกที่มีต่อเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ
๘. การศึกษาแนวปฏิบัติเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดระหว่างชาติเกี่ยวกับการปฏิบัติต่างๆ ที่ดำเนินการโดยบางประเทศ
๙. การประเมินความสามารถของระบบโรงเรียนที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงสนองตอบการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคม
๑๐. การพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติที่ได้จากการศึกษา และแนวทางการนำไปใช้อย่างเหมาะสมภาคในประชากรที่มีความต้องการหลากหลายต่างกัน
๑๑. การตระหนักในความจำเป็นของการใช้หลักการจัดการศึกษาแบบบูรณาการเพื่อการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

โครงการสำคัญของกลุ่มเอเปค

โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๑. เครือข่ายการพัฒนากิจการทางเศรษฐกิจ
๒. เครือข่ายการจัดการทางธุรกิจ
๓. เครือข่ายการพัฒนาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

โครงการกลุ่มการศึกษา

๑. โครงการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน (Use of Information Technology in Education) ประเทศไทยรับผิดชอบ
๒. โครงการสถิติเปรียบเทียบ (Expansion and Improvement of Comparable Education Statistics in The Asia-Pacific Region) ประเทศออสเตรเลียรับผิดชอบ
๓. โครงการคณิตศาสตร์ (Mathematics Curriculum and Assessment) ประเทศออสเตรเลียรับผิดชอบ
๔. โครงการจัดทรัพยากรเพื่อการศึกษาหลังมัธยมศึกษา (Resource Allocation in Post Secondary Education) ประเทศจีน (ไทเป) รับผิดชอบ
๕. โครงการพัฒนาครู (Comparative Study of Teacher Training and Profession Development Practices in APEC Members) ประเทศสหรัฐอเมริการับผิดชอบ

โครงการอื่น

๑. U.S. APEC Partnership for Education
๒. Japan APEC Partnership for Education
๓. UMAP
๔. PECC HRD Outlook
๕. Electronic Networking
๖. Distance Learning and Technology
๗. Science Education

ความก้าวหน้าโครงการของประเทศไทย

โครงการ:

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน (คอมพิวเตอร์ศึกษา) (Use of Information Technology in Education)

วัตถุประสงค์

- ๓.๑ เพื่อทราบสถานภาพคอมพิวเตอร์ศึกษาในประเทศไทยในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา
- ๓.๒ เพื่อศึกษาแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน
- ๓.๓ เพื่อศึกษาตัวอย่างการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ทางด้านการศึกษา

๓.๔ เพื่อทราบสถานภาพคอมพิวเตอร์ศึกษาในประเทศสมาชิกกลุ่มเอเปคและเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาคอมพิวเตอร์ศึกษาในประเทศไทย

การดำเนินงาน

หลังจากการประชุมคณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการศึกษาเอเปค ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๖ พฤษภาคม ๒๕๓๖ ณ มลรัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศไทย ซึ่งรับผิดชอบโครงการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน ได้ดำเนินการปรับลดกิจกรรมของโครงการตามที่ประชุมเสนอ และส่งแบบสอบถามให้ประเทศสมาชิกจำนวน ๑๔ ประเทศ (ไม่รวมประเทศไทย) ทำการปรับแก้ ซึ่งได้มีประเทศสมาชิกที่ตอบกลับมา ๖ ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย จีน และญี่ปุ่น ตอบยืนยันไม่เข้าร่วมโครงการสำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และสิงคโปร์ ได้เสนอปรับแก้แบบสอบถามส่งมาให้และประเทศไทยได้ดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามตามที่ประเทศสมาชิกเสนอ จากนั้นจึงจัดส่งแบบสอบถามดังกล่าวกลับไปให้ประเทศสมาชิกอีกครั้ง เพื่อให้เพื่อนประเทศสมาชิกทำการเก็บข้อมูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศเอง โดยได้ขอให้กรอกแบบสอบถามกลับคืนประเทศไทยภายในเดือนกันยายน ๒๕๓๖ เพื่อประเทศไทยจะได้รวบรวมข้อมูล และเตรียมการจัดประชุมทางวิชาการ (Symposium) ระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อนำเสนอข้อมูลดังกล่าวที่ประเทศไทยต่อไป

ในส่วนของประเทศไทยได้เตรียมการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนโครงการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

๑. จัดประชุมสัมมนา (National Seminar) เพื่อทบทวนสถานภาพคอมพิวเตอร์ศึกษาของประเทศไทย จัดขึ้นในระหว่างวันที่ ๑๖-๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ ที่กรุงเทพฯ ประเทศไทย โดยจะมีผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการศึกษาและคอมพิวเตอร์เข้าร่วมสัมมนาประมาณ ๑๕๐ คน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นโดยเน้นในเนื้อหาบทบาทและการพัฒนาคอมพิวเตอร์ศึกษาในประเทศไทย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการพัฒนาบุคลากร

๒. จัดนิทรรศการคอมพิวเตอร์ศึกษา เพื่อแสดงผลงานการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในโรงเรียนระดับชั้นต่างๆ และในหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ตลอดจนแสดงผลผลิตภัณฑ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะสนับสนุน และ/หรือ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ด้านการศึกษาโดยบริษัท ห้าง ร้าน

๓. ประเมินผลการจัดประชุมสัมมนาและการจัดนิทรรศการ เพื่อเป็นข้อมูล/

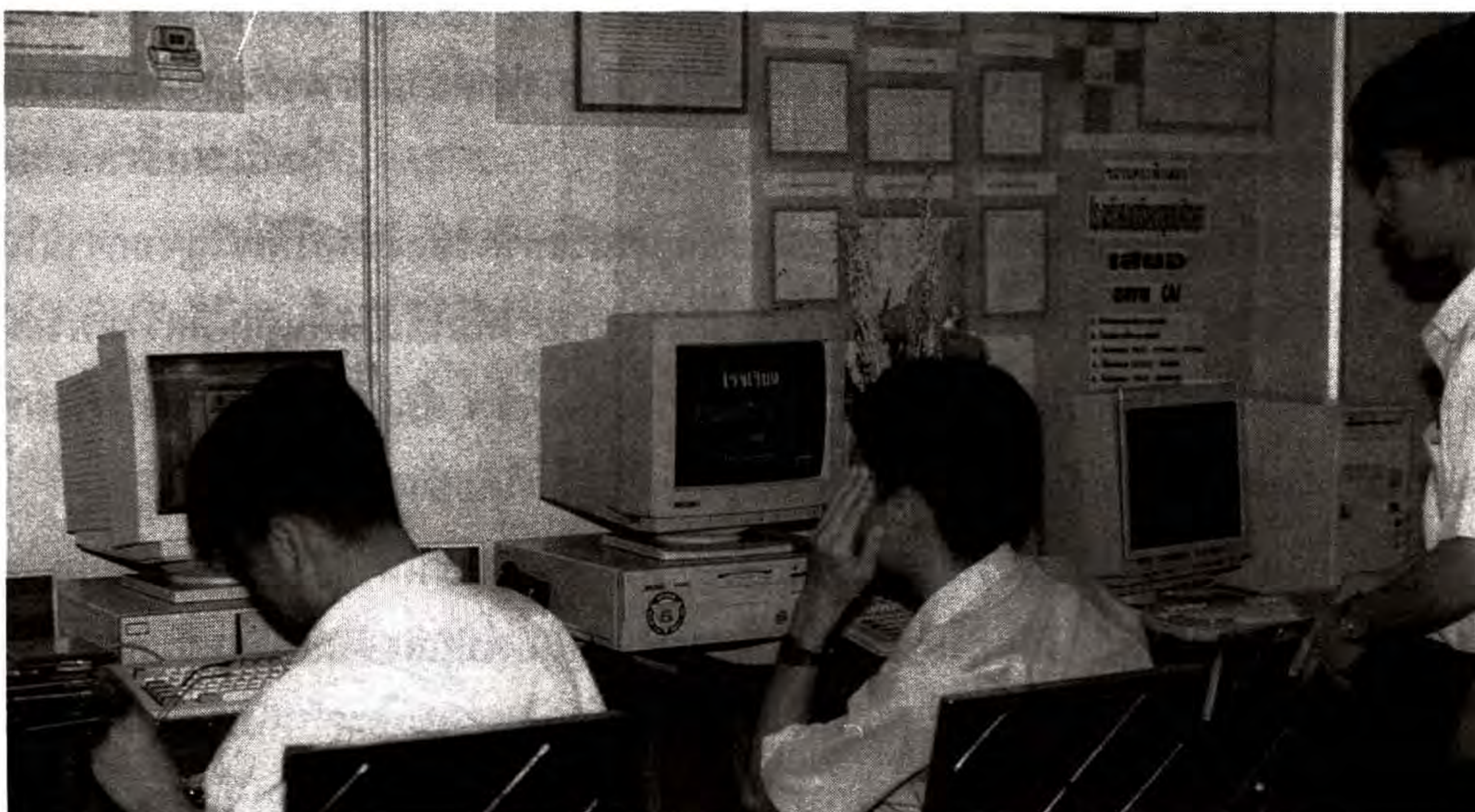
สารสนเทศสำหรับการจัดทำรายงาน Use of Information technology in Education ของประเทศไทย และการจัดประชุมทางวิชาการ (Symposium) เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ศึกษาของประเทศสมาชิกกลุ่มเอเปค

๔. จัดทำเอกสารรายงาน Use of Information Technology in Education ของประเทศไทย เพื่อแสดงสถานภาพและพัฒนาการด้านคอมพิวเตอร์ศึกษาของประเทศไทย และเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการพัฒนาคอมพิวเตอร์ศึกษาของประเทศไทยในอนาคต

๕. จัดประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ศึกษาของประเทศสมาชิกกลุ่มเอเปคในประเทศไทย เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล/สารสนเทศในระหว่างประเทศสมาชิกกลุ่มเอเปค ซึ่งจะส่งผลไปสู่การพัฒนาการศึกษาของประเทศสมาชิก โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้าช่วย

สรุป

คณะทำงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และกลุ่มการศึกษาเอเปค ได้ดำเนินงานร่วมกันได้ผลเป็นที่น่าพอใจ เกิดประโยชน์ต่อทุกประเทศสมาชิกในลักษณะโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีการประชุมพิจารณาผลงานและวางแผนงานต่อไป ที่ประเทศแคนาดา ระหว่าง ๒๔ - ๒๗ มกราคม ๒๕๓๗ ซึ่งการประชุมครั้งนี้มีคณะผู้แทนประเทศไทย คือผู้ประสานงานการศึกษาเอเปค (นายสงบ ลักษณะ) ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

วิธีใหม่ในการรับคนเข้าเรียน

ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์*

ผมมีความยินดีที่ได้ข่าวว่ากระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะท่านรัฐมนตรีสัมพันธ์ ทองสมัคร จะเลิกการสอบคัดเลือกเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษา เพราะสิ่งนี้คือความฝันที่ผมอยากจะทำให้เป็นเวลานานแล้ว ผมเองก็เคยเขียนแสดงความคิดเห็นมาครั้งหนึ่ง ในหัวข้อที่ว่า “เลิกสอบเอาเท่าไร” โดยมีเจตนาชวนให้นักการศึกษามาช่วยกันคิดหาวิธีคัดคนเข้าเรียนอย่างอื่นมาแทนวิธีคัดด้วยการสอบคัดเลือก

มีคนคุ้นเคยบางท่านถามผมว่าทำไมกระทรวงศึกษาธิการจึงคิดจะเลิกสอบคัดเลือก การสอบคัดเลือกเป็นของดีที่ทำกันมานานแล้ว ถ้าเลิกเสียคุณภาพการศึกษาจะแย่งลง โรงเรียนที่เคยเด่นก็จะไม่เด่นอีกต่อไป เด็กจะไม่ขยันเรียนหนังสือเหมือนก่อน เพราะขยันไปก็เท่านั้น ไม่ได้เอาไปใช้เพื่อเรียนต่อแต่ประการใด เด็กขาดแรงจูงใจในการเรียนหนังสือ นอกจากนั้นการเลิกสอบคัดเลือก จะทำให้เด็กเก่งกับเด็กอ่อนต้องมาเรียนปนกัน เด็กเก่งจะเบื่อหน่าย

ผมเรียนท่านเหล่านั้นว่าขอให้ใจเย็นๆ เราลองมาทำความเข้าใจร่วมกันก่อนดีกว่า ก่อนอื่นต้องมาช่วยกันดูว่าการศึกษาคืออะไร

การศึกษาเป็นกระบวนการสร้างและพัฒนาประชากรของชาติให้เจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านจิตใจ ปัญญา สังคม และร่างกาย เพื่อให้เป็นพื้นฐานมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง มีความสามารถที่จะประกอบกิจการอาชีพ เป็นคนดีของสังคม พร้อมทั้งจะร่วมมือและช่วยเหลือสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ถ้าการศึกษาเป็นกระบวนการอย่างนี้ มีเป้าหมายเช่นนี้ การศึกษาก็ย่อมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนในชาติ ยิ่งถ้าเป็นการศึกษาพื้นฐานยิ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคน

* อธิบดีกรมวิชาการ

จำเป็นต้องจัดให้กับคนทุกคนได้รับ คนที่มีพื้นฐานน้อยควรได้รับมาก คนมีพื้นฐานมากได้รับมากขึ้นก็เป็นสิ่งที่ดี

แต่ไหนคือการศึกษาที่จำเป็น เพื่อเป็นพื้นฐานให้กับชีวิต แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๕ กำหนดให้การมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน เป็นการแสดงเจตนารมณ์ของรัฐที่จะให้ปวงชนคือคนไทยทั้งมวลได้รับการศึกษาถึงขั้นมัธยมศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาตนเองและสังคม

ผมคิดว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ชั้นมัธยมศึกษา ให้ประชาชนทุกคนได้รับอย่างกว้างขวาง ทั่วถึง สะดวก มีคุณภาพ และเป็นธรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ วิธีการใดๆ ที่สกัดกั้นโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือชั้นมัธยมศึกษา หรือการทำให้การได้รับการศึกษาไม่สะดวก ด้อยคุณภาพ ไม่เป็นธรรม ย่อมไม่เป็นที่พึงประสงค์ และเป็นความจำเป็นต้องการทางปรับเปลี่ยนวิธีการให้เกิดความทั่วถึง ความเป็นธรรม ความสะดวก และความมีประสิทธิภาพให้ได้ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่จะให้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานถึงขั้นมัธยมศึกษา เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง

การสอบคัดเลือกเข้าเรียนเป็นการสร้างความไม่เท่าเทียมทางโอกาสการได้รับการศึกษา เพราะการสอบจะสกัดกั้นโอกาสคนส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะคนที่มีความพร้อมน้อย คนที่มีพื้นฐานน้อย อันเป็นคนที่ควรได้รับการพัฒนา ให้ไม่ได้รับการพัฒนา เป็นการขัดกับหลักการเรื่องการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างสิ้นเชิง

อาจมีคนแย้งว่า คนสอบไม่ได้ มิได้หมายความว่าไม่ได้รับการศึกษา เขาอาจศึกษาด้วยตนเอง หรือไปเข้าศึกษาในที่อื่น โรงเรียนอื่น (ซึ่งก็ไม่ทราบว่าเป็นที่ไหน) คำถามคือ ถ้าประเทศชาติไม่ประกันโอกาสให้คนที่ควรจะได้รับการศึกษาพื้นฐานมากที่สุดแล้วใครอื่นจะเป็นผู้รับผิดชอบ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ต้องอยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกัน ระบบการศึกษาต้องส่งเสริมสิ่งนี้ด้วย ต้องช่วยกันจัดระบบการศึกษาให้คนได้อยู่ร่วมกันเหมือนชีวิตจริง คือให้คนรวย คนจน คนฉลาด คนโง่ หรือคนที่พื้นฐานวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ต่างกันได้ พึ่งพาอาศัยกัน เรียนรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแยกคนฉลาดไว้กลุ่มหนึ่งคนไม่ฉลาดไว้อีกกลุ่ม เป็นการขัดกับชีวิตจริงในสังคม เป็นการฝืนธรรมชาติของมนุษย์

ผมเห็นว่าระบบการศึกษาพื้นฐานที่ดีต้องจัดให้ทุกคนได้รับ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสอบคัดเลือกคนเข้าเรียนอีก เพราะทุกคนควรได้เรียนอยู่แล้ว ปัญหาจะอยู่ที่การบริหาร การรับเข้าเรียน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแย่งกันเข้าเรียน

ในบางที่ ไม่มีคนเรียนในบางที่ และที่สำคัญจะต้องให้การบริหารการรับคนเข้าเรียน มีความสะดวก ความเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ

ระบบที่จะสร้างความสะดวกกับผู้เรียนมากที่สุด คือ การให้เด็กเรียนใกล้บ้านที่สุด โรงเรียนควรอยู่กลางชุมชน นอกจากจะทำให้สะดวกต่อการเรียนแล้ว ชุมชนยังจะช่วยเหลือดูแลโรงเรียนได้ด้วย แต่ถ้าโรงเรียนตั้งอยู่แล้วก็ควรจัดให้เด็กใกล้โรงเรียนได้เข้าเรียนให้มากที่สุด ถ้าไม่มีโรงเรียนใกล้บ้าน รัฐควรจัดบริการ เช่น จัดรถรับส่งไปยังโรงเรียนที่ใกล้ที่สุด ไม่ควรให้มีการเดินทางข้ามเขตโรงเรียนโดยไม่จำเป็น เพราะนอกจากไม่สะดวกแล้วยังจะก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากอื่นๆ ตามมา

ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีปัญหาเรื่องบริการการศึกษาที่สำคัญ คือ โรงเรียนที่มีอยู่กระจายไม่เหมาะสม โรงเรียนกระจุกอยู่ในบางพื้นที่ ขาดแคลนอยู่ในบางพื้นที่ นอกจากนั้นการที่โรงเรียนมัธยมตั้งเดิมเป็นชั้นเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ประถมศึกษาวิทยาลัยทำให้บางโรงเรียนมีชื่อเสียงพิเศษ มีกลุ่มคนสนับสนุนเป็นพิเศษ ทำให้เกิดความนิยมพิเศษตามชื่อเสียง และตามกลุ่มคนที่สนับสนุน การแก้ปัญหานี้จึงมีความยุ่งยากซับซ้อนเป็นพิเศษตามไปด้วย วิธีแก้จึงต้องจัดทำอย่างรอบคอบและให้เกิดความเป็นธรรมให้มากที่สุด

นักวิชาการศึกษารู้จักคำว่าวางแผนกำหนดที่ตั้งสถานศึกษาเป็นอย่างดีอยู่แล้ว จำเป็นต้องมีการวางแผนกำหนดที่ตั้งสถานศึกษา พร้อมกับการกำหนดเขตบริการเสียใหม่ให้รัดกุม เขตบริการโรงเรียนอาจต้องมีความซ้ำซ้อนกันบางส่วน เพื่ออำนวยความสะดวกให้คนที่อยู่แถบเส้นแบ่งเขตบริการ แต่ไม่ควรซ้ำซ้อนกันมากเกินไป เพราะจะทำให้ไม่สามารถกำหนดได้ว่าใครควรจะไปเข้าเรียนที่ใด

ถ้ามีเขตบริการที่เหมาะสมแล้ว ต่อไปการรับคนเข้าเรียนก็รับตามเขตบริการนั้นๆ จะไม่มีปัญหายุ่งยากใดๆ ถ้ามีโรงเรียนในเขตบริการไม่เพียงพอก็อาจฝากเข้าเรียนในเขตบริการที่ใกล้ตัวเด็กที่สุด แล้วรัฐก็ต้องรีบสร้างโรงเรียนให้เพียงพอกับประชากรในเขตบริการนั้นๆ

การจัดเด็กเข้าเรียนตามเขตบริการนี้ ถ้าวางแผนให้ดีจะสามารถใช้ได้ทั้งชั้นอนุบาล หรือก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

การรับเด็กในเขตบริการอาจยึดที่อยู่อาศัยเป็นเกณฑ์ หรือยึดโรงเรียนที่เด็กเรียนเป็นเกณฑ์ หรือทั้งสองอย่างพร้อมๆ กันก็ได้ เช่น การรับเข้าเรียนชั้น ม.๑ ก็กำหนดรับเด็กจากโรงเรียนประถมศึกษาในเขตบริการเข้าเรียน หรือถ้าเด็กเรียนประถมนอกเขตบริการ (ซึ่งคงเกิดได้น้อยมาก) แต่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตบริการ ก็รับเข้าเรียนได้เช่นกัน

การรับวิธีนี้จะสามารถกำหนดได้เป็นการล่วงหน้าเป็นปีว่าใครควรจะได้เรียนที่ไหน ทำให้มีความสะดวกต่อการบริหารการจัดการเป็นอันมาก

ยังมีปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่อาจมีที่เรียนไม่เพียงพอ เพราะรัฐยังไม่ได้ประกาศให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเต็มๆ เหมือนมัธยมศึกษาตอนต้น แต่คิดว่าถ้าวางแผนให้ดีก็จะรับได้หมดเช่นกัน เพียงแต่ว่าเขตบริการของมัธยมศึกษาตอนปลายอาจต้องกว้างกว่า มัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น และถ้ารับได้ไม่หมดจริงๆ จำเป็นต้องคัดคน ก็ควรคัดด้วยวิธีดูประวัติ ความประพฤติ และผลการเรียนสะสมของผู้นั้น จะดีกว่าการสอบคัดเลือกเข้าเรียนตรงๆ

ผมหวังว่าแนวความคิดอย่างทีกล่าวนี้นี้คงจะเป็นประโยชน์กับการพิจารณาหาวิธีรับคนเข้าเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่อยู่บ้าง หรือถ้าจะไม่เห็นด้วยกับวิธีนี้ของผมก็ไม่เป็นไร เพียงแต่ไม่มีการสอบคัดเลือกเข้าเรียน ผมก็พอใจอยู่แล้ว

นักวิเคราะห์เขาทำอะไรกัน

วัลลภ กัณฑ์ทรัพย์*

เมื่อครั้งที่ผมยังทำงานเกี่ยวข้องกับงานแผนงาน ซึ่งส่วนหนึ่งก็จะมีเรื่องงบประมาณอยู่ด้วย ผมมักจะได้ยินคำว่า “วิเคราะห์” อยู่เป็นประจำ บ่อยครั้งที่ได้ยินหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานงบประมาณกล่าวว่าขณะนี้เขากำลังทำการวิเคราะห์งบประมาณกันอยู่ หรือไม่ก็ได้ยินหัวหน้าสั่งลูกทีมว่า “คุณไปวิเคราะห์งบประมาณมาซิ”

ครั้นเมื่อเปลี่ยนมาทำงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ซึ่งรวมทั้งการวิจัยและการวัดผลประเมินผล และอื่นๆ ด้วย ผมก็จะได้ยินคำว่า วิเคราะห์ อยู่เป็นประจำอีกเช่นกัน เช่น วิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์จุดประสงค์ วิเคราะห์ข้อสอบ และวิเคราะห์อะไรต่อมิอะไรอีกเยอะแยะ

ทุกครั้งที่ผมได้ยินเขาพูดหรือเขาสั่งงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ ผมจะมีคำถามในใจตามต่อท้ายอยู่เสมอว่า “จะวิเคราะห์ไปทำไม” หรือ “จะเอาผลการวิเคราะห์ไปใช้ทำอะไร” ที่ผมนึกถามเช่นนี้ มีเหตุผลประการหนึ่งก็คือเขาไม่เคยพูดต่อกันให้ผมได้คำตอบที่สงสัยนี้ อีกประการหนึ่ง ผมเองเข้าใจว่าถ้าเป็นผม อยู่ๆ มีใครมาสั่งให้ผมทำการวิเคราะห์อะไรสักอย่าง โดยสั่งเพียงสั้นๆ ว่า ให้ไปวิเคราะห์มา ผมจะคิดว่า คำสั่งแค่นั้นยังไม่ชัดเจนเพียงพอ เพราะก่อนที่ผมจะลงมือวิเคราะห์ได้ ผมควรจะต้องรู้ว่า เขาจะเอาผลการวิเคราะห์ไปใช้ทำอะไร ทั้งนี้ เนื่องจากผมเข้าใจว่า การวิเคราะห์ที่มีจุดประสงค์ของการนำผลไปใช้ต่างกัน จะนำไปสู่รายละเอียดในการทำการวิเคราะห์ที่ต่างกัน แม้ว่าจะทำการวิเคราะห์เรื่องเดียวกันก็ตาม

เมื่อผมไม่ทราบว่าเขาจะวิเคราะห์เพื่อเอาผลไปใช้ทำอะไร ผมก็เลยต้องยอมรับว่า เขาคงจะเข้าใจตรงกันแล้วโดยไม่ต้องเอ่ยซ้ำว่าจะใช้ผลการวิเคราะห์ทำอะไร แต่ผม

* ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ

ก็ยังสงสัยอยู่อีกว่า ทุกๆ ครั้งที่เขาจะวิเคราะห์เรื่องเดียวกันนั้น เขาจะใช้ผลเหมือนกัน ทุกๆ ครั้งหรือไม่เคยมีการนำผลไปใช้ที่ต่างกันบ้างเลยหรือ

แต่ที่จริงแล้ว ผมเองมีความเข้าใจว่า ในการทำการวิเคราะห์แต่ละครั้งนั้น น่าจะมี จุดประสงค์เฉพาะในการนำผลไปใช้ต่างกัน และเมื่อมีจุดประสงค์ดังกล่าวต่างกัน ก็หมายถึง รายละเอียดในการวิเคราะห์ที่ต่างกันด้วย แม้ว่าเรื่องที่ทำการวิเคราะห์จะเป็นเรื่องเดียวกัน ก็ตาม

เรื่องของการวิเคราะห์นั้น คนทั่วไปมักจะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ยากและลึกซึ้ง ซึ่งถ้าคิดในแง่หนึ่งก็มีส่วนจริง เพราะความสามารถในการวิเคราะห์จัดเป็นความสามารถ ในการใช้สมองระดับสูง บลูม (Bloom) นักการศึกษาที่มีชื่อ จัดให้การวิเคราะห์ การ สังเคราะห์ และการประเมินค่า เป็นสมรรถภาพทางด้านความรู้ความคิดระดับสูง เมื่อ เทียบกับสมรรถภาพในความจำ การทำความเข้าใจและการนำไปใช้ และในความเป็นจริง แล้ว ถ้าใครก็ตามมีความสามารถสูงในการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ก็จะได้รับ การยอมรับว่าเป็นผู้นำในวงการอาชีพของเขาอยู่เสมอ นักประดิษฐ์คิดค้น นักออกแบบ นักสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เราใช้คำว่า “นวัตกรรม” ไม่ว่าจะอยู่ในอาชีพใด ก็คือกลุ่มคน ที่มีความสามารถสูงในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าทั้งสิ้น ดังนั้น เรา อาจกล่าวได้ว่าการวิเคราะห์เป็นสมรรถภาพหนึ่งซึ่งผู้นำในสาขาวิชาชีพต่างๆ จำเป็นต้องมี จะด้วยเหตุนี้กระมัง ที่ทำให้ใครก็ตามที่ได้ชื่อว่าเป็นนักวิเคราะห์ เป็นผู้ที่ได้รับการ ยอมรับว่า มีความสามารถเฉพาะสูง จนดูเหมือนกับว่า นักวิเคราะห์ในสาขาวิชาต่างๆ เป็นกลุ่มคนพิเศษไป

แต่ถ้ามองในอีกแง่หนึ่ง การวิเคราะห์น่าจะเป็นวิธีการที่ทุกๆ คนทำได้และอาจจะ ใช้อยู่แล้วเป็นประจำวัน เพียงแต่ว่า ยังใช้เพื่อจุดประสงค์ทั่วไป ไม่เฉพาะเจาะจง และไม่สอดคล้องหรือเอื้อกับงานที่ทำ รวมทั้งยังไม่เป็นขั้นตอนที่รัดกุมเท่านั้น

ผมเองมีความเห็นว่า การวิเคราะห์ไม่ใช่เรื่องเฉพาะของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ใครๆ ก็น่าจะทำการวิเคราะห์ได้ และการวิเคราะห์นั้นไม่ใช่เรื่องยากเย็นอะไรเลย เป็น วิธีการคิดแบบธรรมดาๆ นี้เอง ลองมาลองการวิเคราะห์ตามแนวของผมดูซิครับ บางที ท่านอาจจะพบว่า ที่เคยนึกว่าการวิเคราะห์เป็นเรื่องยากที่เราไม่ถนัดนั้น ที่แท้ก็คือเรื่อง ธรรมดาๆ ที่เราเองก็เคยทำอยู่เป็นประจำนั่นเอง

๑. วิเคราะห์คืออะไร

ความจริงแล้ว ผมเองไม่ยากให้ข้อเขียนนี้หนักมากจนเกินไป เพราะมี

เจตนาอยากจะเสนอแนวการวิเคราะห์แบบง่าย ๆ แต่ถูกต้องด้วย แต่คำว่าวิเคราะห์ หรือ analysis ในภาษาอังกฤษนี้ เป็นคำเทคนิคก็ว่าได้ จึงขออ้างความหมายของหนังสือบ้าง พอให้เห็นความหมายที่เข้าใจหรือยอมรับกันทั่วๆไปก่อนจะมาดูความหมายตามแนวของผม

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า วิเคราะห์ (analysis) ไว้มาก แตกต่างกันไปตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง บางทีก็ยากเสียจนผมเองก็ไม่แน่ใจว่าจะแปลได้ ดังนั้น ผมจึงขอเลือกมาเสนอพอให้เห็นความหมายดังนี้

๑) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ความหมายว่า “วิเคราะห์ ก.ใคร่ครวญ, แยกออกเป็นส่วนๆ (ส. วิครุห)”

๒) Dictionary of American Heritage ให้ความหมายของคำว่า analysis ว่า “The separation of an intellectual or substantial whole into constituents for individual study”

๓) Dictionary of Psychology ฉบับหนึ่งที่ผมมีอยู่ให้ความหมายของคำว่า analysis ว่า “the determining of the constituents any total or complex experience, or mental process”

บลูม (Bloom) นักการศึกษาด้านวัดผลประเมินผล ให้ความหมายของคำนี้ไว้ในหนังสือ *Taxonomy of Educational Objectives* เสียยาวเหยียด และผมไม่ขอยกมาอ้างในที่นี้ เพราะผมเองยังแปลไม่ค่อยออก แต่สิ่งที่น่าสนใจของบลูมก็คือว่า ในการจัดลำดับขั้นพัฒนาการทางด้านความรู้ความคิด (cognitive) ของเขา ซึ่งแบ่งออกเป็น ๖ ขั้น จาก (๑) ความรู้-ความจำ (๒) ความเข้าใจ (๓) การนำไปใช้ (๔) การวิเคราะห์ (๕) การสังเคราะห์ และ (๖) การประเมินค่า นั้น เขาจัดให้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า เป็นความสามารถระดับสูงทางด้านสมองของมนุษย์

จากความหมายของคำว่า วิเคราะห์ที่ยกมาในข้อ ๑ - ๓ นั้น ถ้าจะสรุปความหมายสั้นๆ ก็คงจะได้ว่า “การวิเคราะห์ก็คือการจำแนก (ซึ่งตรงข้ามกับการสังเคราะห์) หรือแยกสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วนย่อยๆ และสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนย่อยๆ นั้น กับส่วนรวมได้” แต่เพื่อให้สามารถมองเห็นแนวทางการวิเคราะห์ตามแนวที่ผมจะเสนอได้อย่างชัดเจน ผมจึงขอแปลงความหมายของคำว่าวิเคราะห์เสียใหม่อีกแบบหนึ่ง ดังนี้

“การวิเคราะห์ คือ การทำความรู้จักกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะป็นรูปธรรมหรือนามธรรมอย่างมีจุดประสงค์เฉพาะ และอย่างมีระบบหรือมีขั้นตอน โดยการเลือกใช้เกณฑ์ต่างๆ เข้ามาจัดจำแนกหรือจัดประเภทสิ่งที่ต้องการรู้จักนั้น จนในที่สุดสามารถนำผลการจัดจำแนกหรือจัดประเภทด้วยเกณฑ์ต่างๆนั้นมาสรุปเป็นคำพรรณนาสิ่งที่ต้องการทำ

ความรู้จักนั้นได้อย่างชัดเจน และสอดคล้องหรือตอบรับกับจุดประสงค์เฉพาะที่กำหนดได้”

ลองเปรียบเทียบความหมายที่ผมยกมาอ้างข้างต้น กับความหมายที่ผมให้ใหม่ดู นะครับว่า ไปกันได้มากน้อยเพียงใด หรือ เกี่ยวข้องกันอย่างไร ก่อนที่จะลองตามผมต่อไป

๒. สิ่งที่ต้องมีในการวิเคราะห์

ถ้าจะทำการวิเคราะห์ตามแนวทางที่ผมให้ไว้ในคำจำกัดความข้างต้น เราจะต้องมีสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑) จุดประสงค์ของการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ (หรือ ที่เรียกในคำจำกัดความว่า จุดประสงค์เฉพาะ) คือ ต้องรู้ก่อนว่า เราจะทำการวิเคราะห์เรื่องนี้ เมื่อได้ผลแล้วจะเอาไปใช้ทำอะไร เช่น ถ้าจะวิเคราะห์งบประมาณ จะเอาผลการวิเคราะห์ไปใช้ทำอะไร คำตอบ อาจเป็น เพื่อจัดทำรายงานประจำปี หรือ อาจเฉพาะเจาะจงกว่า เช่น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดตั้งงบประมาณปีต่อไป หรือเพื่อการจัดสรรงบประมาณประจำปี หรือเพื่อปรับปรุงกระบวนการใช้งบประมาณ หรือเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับนโยบาย หรือแม้แต่จะใช้เปรียบเทียบกับผลการใช้งบประมาณของหน่วยงานนั้น

หรือถ้าจะมีการวิเคราะห์จุดประสงค์ของหลักสูตร คำตอบอาจเป็น เพื่อดูความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ระดับต่างๆ ในหลักสูตร หรือเพื่อจัดทำแผนการสอน หรือเพื่อจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล หรือเพื่อจัดทำสื่อประกอบการสอน

นักวิเคราะห์จุดประสงค์ของหลักสูตรทั้งหลาย ลองคิดดูว่า จะมีจุดประสงค์ของการนำผลไปใช้อื่นๆ อีกไหมครับ

การที่ต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ของการใช้ผลการวิเคราะห์ก่อน เพราะผมเชื่อว่า จุดประสงค์ของการวิเคราะห์จะเป็นตัวกำหนดการเลือกเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการหาข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และการสรุปผลการวิเคราะห์ อันเป็นขั้นตอนต่อไป หมายความว่า แม้จะวิเคราะห์เรื่องเดียวกัน แต่ถ้ามีจุดประสงค์ของการใช้ผลการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน ย่อมมีผลทำให้การทำงานในขั้นตอนต่อไป ของการวิเคราะห์ ต่างกันไปด้วย

๒) เกณฑ์ที่จะใช้ในการวิเคราะห์ การจะจำแนกหรือจัดประเภทของสิ่งที่ทำการวิเคราะห์ได้จะต้องใช้เกณฑ์ เกณฑ์นี้จะนำมาใช้จัดจำแนกหรือจัดประเภทสิ่งที่เราจะทำความรู้จักนั้น สำหรับรายละเอียดของเกณฑ์จะได้เสนอในข้อต่อไปในข้อ ๓ แต่ในที่นี้จะขอทำความเข้าใจกับคำว่า จัดจำแนกและจัดประเภทก่อน

การจำแนก ก็คือการเอาสิ่งที่ทำความรู้จักมาแบ่งออกเป็นส่วนย่อยๆ ด้วย

เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง ส่วนการจัดประเภท คือ การหาเกณฑ์มาระบุว่าสิ่งที่จะทำความรู้จักนั้น จัดเป็นประเภทใดตามเกณฑ์ที่ใช้

ตัวอย่างง่ายๆ เช่น ถ้าเราจะทำความรู้จักคนกลุ่มหนึ่ง และเกณฑ์ที่เราเลือกใช้คือ เพศ เราก็สามารถใช้เกณฑ์เพศนี้จำแนกคนกลุ่มนี้ออกเป็น ๒ กลุ่มย่อย คือ กลุ่มชายและกลุ่มหญิง และถ้าเรามีข้อมูลเกี่ยวกับคนกลุ่มนี้ชัดเจน เราก็อาจได้ผลการใช้เกณฑ์เพศว่า คนกลุ่มนี้เป็นชายร้อยละเท่าใด และเป็นหญิงร้อยละเท่าใด

แต่ถ้าเราจะทำความรู้จักคนคนหนึ่ง ไม่ใช่ทั้งกลุ่ม โดยใช้เกณฑ์เพศเช่นเดิม เราจะใช้การจำแนกคนคนเดียวด้วยเกณฑ์เพศคงไม่ได้ แต่เราก็จะใช้เกณฑ์เพศจัดประเภทแทน และด้วยข้อมูลเกี่ยวกับตัวเขาที่มีอยู่ เราก็จัดประเภทเขาได้ว่า เป็นชาย หรือ เป็นหญิง

คนทั้งกลุ่ม หรือ คนคนเดียวตามตัวอย่างนี้ ยังอาจใช้เกณฑ์อื่นๆ ได้อีกมาก เช่น เกณฑ์ความสูง เกณฑ์ตำแหน่ง หรือเกณฑ์ความรู้หรือวุฒิ และผลการใช้เกณฑ์ก็จะออกมาเป็นสูงก็เปอร์เซ็นต์ เตี้ยก็เปอร์เซ็นต์ เป็นระดับ (ซี) ต่างๆ ก็เปอร์เซ็นต์ หรือ วุฒิสองหรือต่ำกว่าปริญญาตรีก็เปอร์เซ็นต์

เราจะเลือกใช้เกณฑ์หลายๆ เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามจุดประสงค์เฉพาะที่กำหนดไว้ในแต่ละครั้ง อาจเลือกจนกว่าเราจะพอใจว่า คำตอบหรือผลเพียงพอที่จะทำข้อสรุปตามจุดประสงค์เฉพาะได้ หรือเลือกเท่าที่เราพอจะมีข้อมูลมาหาผลหรือคำตอบได้อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ทุกเกณฑ์ที่เลือกใช้จะต้องสอดคล้องหรือตอบสนองต่อจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

๓) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะทำการวิเคราะห์หรือทำความรู้จัก ข้อมูลดังกล่าว อาจจะมีอยู่แล้ว หรืออาจจะต้องทำการรวบรวมเมื่อตัดสินใจเลือกเกณฑ์แล้ว เช่น ถ้าเราจะใช้เกณฑ์เพศ เราก็ต้องมีข้อมูลแสดงเพศของแต่ละคนในกลุ่มที่เราจะวิเคราะห์ ข้อมูลอื่นๆ เช่น วุฒิ ความรู้ความสามารถเฉพาะทาง ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องมีตามเกณฑ์ที่เราจะเลือกใช้ทั้งสิ้น ถ้าขาดข้อมูลที่ต้องการตามเกณฑ์ที่เลือกใช้แล้ว เราก็คงจะจำแนกหรือจัดประเภทไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไม่ได้แน่

๓. เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์

เกณฑ์และการเลือกใช้เกณฑ์ดูจะเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการวิเคราะห์ เพราะถ้าเลือกใช้เกณฑ์ผิด หรือไม่มีเกณฑ์ที่ชัดเจน ก็จะได้ผลการวิเคราะห์ออกมา หรือได้ออกมาก็เชื่อถือไม่ได้

เกณฑ์ที่จะนำมาใช้เพื่อจำแนกหรือจัดประเภทของสิ่งที่เราจะทำความรู้จักตาม

ตัวอย่างในข้อ ๒ นั้น มีมากมาย แต่อาจจัดกลุ่มได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑) **เกณฑ์ตามธรรมชาติ** คือ สิ่งที่เป็นกำหนัดขึ้นตามธรรมชาติและเราสามารถนำมาใช้จัดจำแนก หรือจัดประเภทได้ เกณฑ์ตามธรรมชาติได้แก่ สิ่งต่างๆ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้ เพศ อายุ สี ความยาว น้ำหนัก ความสูง สิ่งเหล่านี้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ และเข้าใจง่ายที่สุด มนุษย์เพียงแต่ ให้ชื่อ เช่น เขียว/สูง ๑๕๐ ซม./หรือใหญ่ แต่ไม่ว่าจะให้ชื่อว่าอย่างไร จะใช้ภาษาใดเรียก เขียวก็คงเป็นเขียว สูง ๑๕๐ ซม. ก็คงสูงเท่าเดิม ใหญ่ขนาดไหนก็คงขนาดเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง จัดเป็นเกณฑ์ของธรรมชาติ โดยเฉพาะ การใช้เกณฑ์ตามธรรมชาติเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันของเราทุกๆ และนี่เองเป็นเหตุผลที่ผมกล่าวว่าการวิเคราะห์น่าจะเป็นเรื่องที่เราใช้หรือทำกันอยู่เป็นประจำแล้ว ไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรเลย

๒) **เกณฑ์ตามมาตรฐานของสังคม** คือ สิ่งที่เรากำหนดขึ้นเป็นข้อตกลงร่วมกันในสังคม ถือว่า เป็นมาตรฐานในสังคม ซึ่งอาจจะเป็นสังคมโลกหรือสังคมเฉพาะชาติหรือเผ่าก็ได้ เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อจัดระเบียบในความรู้สึกของคนโดยเฉพาะสัตว์โลกอื่นๆ อาจไม่รู้เรื่องเลย เช่น ตำแหน่ง ยศ ระดับ (ซี) ชั้น สถานภาพสมรส อาชีพ เครือญาติ ประเภทสิ่งของ หมวดงบประมาณ รุ่นของรถ ประเภทของถนน วัน เดือน ปี เกณฑ์ตามมาตรฐานของสังคมมีมากมาย และแตกต่างกันไปในสังคมต่างๆ เพราะกฎ ข้อบังคับ ระเบียบตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ในแต่ละสังคมล้วนแต่เป็นเกณฑ์ตามมาตรฐานของสังคม ที่เราอาจนำมาใช้จัดจำแนกหรือจัดประเภท สิ่งที่ต้องการรู้จักได้ทั้งสิ้น

๓) **เกณฑ์ตามแนวคิด หรือทฤษฎี หรือความเชื่อ** คือ สิ่งที่มีมนุษย์คิดค้นกันขึ้นมาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ หรือสิ่งที่คนส่วนใหญ่เชื่อกันต่อๆ กันมา ทั้งนี้คนได้สร้างแนวความคิดหรือทฤษฎีขึ้นมาจัดจำแนกหรือจัดประเภทสิ่งต่างๆ ตามที่ตนเชื่อ เมื่อเป็นเรื่องของแนวคิดหรือความเชื่อก็อาจมีความแตกต่างกันไป แม้จะว่าด้วยเรื่องเดียวกัน เราจึงมีแนวคิดหรือทฤษฎีมากมายมาอธิบายและใช้ในการจำแนกหรือจัดประเภทสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้ เช่น สถิติปัญญา บุคลิกภาพ ความดีความชั่ว คุณธรรม ประโยชน์ใช้งานของสิ่งของ คุณลักษณะของสิ่งของ กลุ่มของสิ่งมีชีวิต หลักวิชาการตลอดจนแนวคิดและปรัชญาทางศาสนา ซึ่งล้วนแต่เป็นเกณฑ์ในกลุ่มนี้ทั้งสิ้น

ข้อที่ควรสังเกตคือ จากการแบ่งเกณฑ์ออกเป็น ๓ กลุ่มนี้ เกณฑ์ตามธรรมชาติจัดเป็นเกณฑ์ที่เข้าใจง่ายและรู้จักกันแพร่หลายมากที่สุด จึงเป็นเกณฑ์ที่ถูกใช้บ่อย และใช้โดยคนทั่วไป ที่แม้จะไม่มีชื่อว่าเป็นนักวิเคราะห์ก็ใช้กัน พูดได้ว่า ทุกคนใช้เกณฑ์เหล่านี้ใน

ชีวิตประจำวันอยู่แล้ว ส่วนเกณฑ์ตามมาตรฐานของสังคมนั้นจัดเป็นเกณฑ์ที่ค่อนข้างจะ เฉพาะเรื่อง เฉพาะกลุ่ม แม้จะเป็นเกณฑ์ที่คนส่วนใหญ่ก็รู้จักและใช้กันอยู่ แต่ก็ใช้ เฉพาะบางเกณฑ์ที่ตนเกี่ยวข้องเท่านั้น เช่น ข้าราชการก็จะคุ้นกับเกณฑ์ตำแหน่งยศมาก ที่สุด คนในอาชีพใดก็จะคุ้นกับเกณฑ์ในอาชีพของตน ขณะที่คนทั่วไปจะคุ้นกับเกณฑ์เกี่ยว กับเครือญาติ และวันเดือนปี ส่วนเกณฑ์ตามแนวคิดหรือทฤษฎีนั้น อาจเรียกว่า เป็น เกณฑ์ทางวิชาการก็ได้ เพราะเป็นเกณฑ์ที่คงต้องร่ำเรียนกันมามากพอควรกว่าจะรู้และ เข้าใจ ผู้ใช้เกณฑ์เหล่านี้คงจะต้องเป็นผู้สันักตเฉพาะทางหรือเฉพาะวงการ เช่น ผู้จะใช้ เกณฑ์ทางสติปัญญาหรือเกณฑ์บุคลิกภาพได้ก็ต้องเป็นผู้มีความรู้ทางจิตวิทยา ผู้จะใช้ เกณฑ์ทางกฎหมายหรือระเบียบต่างๆ ได้ก็ต้องเป็นผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะ เช่น นิติกร หรือเจ้าหน้าที่งบประมาณ ผู้จะใช้เกณฑ์ความดีความชั่วก็คงจะเป็นนักการศาสนา และผู้รู้เกณฑ์ประโยชน์ใช้งานของอาคาร วัสดุ สิ่งของต่างๆ ก็คงจะไม่พ้นวิศวกรหรือ นักวิชาการด้านนั้นๆ โดยเฉพาะ

๔. ขั้นตอนการวิเคราะห์

เมื่อเราคิดจะวิเคราะห์หรือทำความเข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามแนวในคำจำกัดความ ที่ผมให้ไว้ข้างต้น คงจะต้องมีขั้นตอนเรียงตามลำดับดังนี้

๑) กำหนดสิ่งที่จะทำให้ความรู้จักให้ชัดเจน นั่นคือ ต้องตอบคำถามให้ชัดๆ ว่า จะวิเคราะห์อะไร เช่น ถ้าจะวิเคราะห์งบประมาณ งบประมาณคืออะไร เราเข้าใจชัดเจน หรือยังว่า งบประมาณ คืออะไร มีขอบเขตแค่ไหน จะวิเคราะห์บุคลิกภาพของคน เรา เข้าใจดีหรือยังว่า บุคลิกภาพ คืออะไร ต้องทำความเข้าใจในประเด็นนี้ก่อนจึงจะทำ ขั้นต่อไป

๒) กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนว่า จะวิเคราะห์เพื่ออะไร หมายถึงการ กำหนดว่า เมื่อทำความเข้าใจสิ่งนั้นด้วยเกณฑ์ต่างๆ ดีแล้ว จะนำไปใช้ทำอะไรหรือจะทำ อะไรกับสิ่งนั้นต่อไป เช่น ถ้าจะวิเคราะห์งบประมาณ จะวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงการ ตั้งงบประมาณ หรือจะวิเคราะห์เพื่อดูความสอดคล้องของงบประมาณกับนโยบาย หรือจะ วิเคราะห์เพื่อจัดสรรงบประมาณ ถ้าจะวิเคราะห์กลุ่มคนจะวิเคราะห์เพื่อทำความรู้จัก คู่ที่เคย หรือเพื่อเอามาเป็นร่วมงาน หรือเพื่อรู้จักเฉยๆ หรือเพื่อติดต่อธุรกิจกัน ถ้าจะ วิเคราะห์สภาพของอาคาร จะวิเคราะห์เพื่อดูประโยชน์ใช้งาน หรือวิเคราะห์เพื่อดูว่า สร้างขึ้นถูกต้องตามสเปคหรือไม่ (เพราะพังทลายเรียบร้อยแล้ว)

๓) **เลือกเกณฑ์ที่จะนำมาใช้จำแนกหรือจัดประเภทสิ่งที่ต้องการรู้จักหรือวิเคราะห์** เราสามารถเลือกได้หลายๆ เกณฑ์ และจากกลุ่มใดก็ได้ แล้วแต่จุดประสงค์ของการวิเคราะห์ และสิ่งที่เราวิเคราะห์นั้น เช่น ถ้าจะวิเคราะห์หรือทำความเข้าใจคนกลุ่มหนึ่ง เพื่อใช้ประกอบการร่วมมือทำงานกับคนกลุ่มนี้ เกณฑ์ที่ใช้ อาจจะเป็น เพศ วุฒิ ลักษณะนิสัยใจคอ ตำแหน่งหน้าที่หรือลักษณะงานที่เขาทำอยู่ แต่ถ้าจะทำความเข้าใจเพื่อเลือกเขามาร่วมงาน ก็อาจจะต้องเพิ่มเติมเกณฑ์ที่เกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ สติปัญญา ความสามารถและประสบการณ์ บุคลิกภาพ และอาจจะมีสถานภาพสมรส หรือพื้นฐานทางครอบครัวด้วย ผู้วิเคราะห์อาจจะจงใจเลือกใช้เกณฑ์อื่นๆ อีกหลายอย่าง เพื่อให้ได้ผลการใช้เกณฑ์ต่างๆ เพียงพอที่จะตัดสินใจได้ว่า จะเลือกคนไหนไปร่วมงาน ตลอดจนการที่จะปฏิบัติตนต่อคนคนนั้นอย่างไรด้วย

การเลือกใช้เกณฑ์ที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ของการวิเคราะห์นี้ น่าจะเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการวิเคราะห์ ผมถือว่าการเลือกใช้เกณฑ์สำคัญมากในการทำความเข้าใจนี้ ลองดูซิครับว่า ถ้าท่านจะเลือกใครสักคนมาร่วมงานกับท่านตลอดชีวิต แล้วใช้เกณฑ์ผิดๆ หรือเกณฑ์ไม่มากพอ จะส่งผลลัพท์ให้กับท่านมากน้อยหรือจะขมขื่นสักแค่ไหน ใครที่กำลังอยู่ในระหว่างทำความเข้าใจอย่างที่ผมว่ามานี้ ระวังให้ดีนะครับ

๔) **ลงมือจำแนกหรือจัดประเภท** คือ ลงมือจำแนกหรือจัดประเภทสิ่งที่ทำความเข้าใจที่ละเกณฑ์จนครบเกณฑ์ที่เลือกไว้ ขั้นตอนนี้จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อเราสามารถหาข้อมูลมาได้ครบถ้วนตามที่ต้องการในการใช้เกณฑ์แต่ละเกณฑ์ ดังนั้นในขั้นตอนนี้ อาจมีการตัดเกณฑ์บางเกณฑ์ออก เพราะหาข้อมูลไม่ได้ หรือไม่ก็ต้องปรับเกณฑ์ให้ลดความละเอียดลงเท่าที่ข้อมูลจะเอื้อได้ และอาจจะต้องเพิ่มเติมเกณฑ์บางเกณฑ์ เพราะเห็นสมควรเพิ่มเติม หรือเพื่อชดเชยกับการใช้เกณฑ์บางเกณฑ์ไม่สมบูรณ์ก็ได้ บางคนอาจจะใช้วิธีเพิ่มเกณฑ์เผื่อๆ ไว้ เพื่อเลือกเอาผลไปใช้ทีหลังก็ได้

๕) **สรุปผลงานจากการใช้เกณฑ์ทั้งหมด** ขั้นตอนนี้ควรจะประกอบด้วย การนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้จากเกณฑ์ต่างๆ ในรูปที่เห็นชัดและเข้าใจง่ายๆ ถ้าเป็นการวิเคราะห์ที่ใช้เกณฑ์มาก อาจนำเสนอในรูปของตารางหรือแผนภาพต่างๆ ตามความเหมาะสม และอีกขั้นตอนหนึ่งคือ การเอาผลการใช้เกณฑ์ทุกเกณฑ์มารวมสรุปเป็นคำพรรณนา จะโดยละเอียดหรือโดยย่อก็แล้วแต่จะต้องการ เพื่อให้ได้คำตอบตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ขั้นตอนนี้จะสำเร็จหรือไม่เพียงใดขึ้นกับขั้นตอนการใช้เกณฑ์ประการหนึ่ง กับขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความรอบคอบในการสรุปของผู้วิเคราะห์อีกประการหนึ่ง ถ้าผู้วิเคราะห์มีประสบการณ์ในเรื่องที่วิเคราะห์มาก

เช่น เป็นนักจิตวิทยา ซึ่งรู้เรื่องดีในพฤติกรรมของคน ย่อมจะทำการสรุปผลการวิเคราะห์ ได้ชัดเจนกว่าผู้ที่มีพื้นฐานทางจิตวิทยาน้อยแม้ว่าจะใช้เกณฑ์ชุดเดียวกันก็ตาม ฉะนั้น ความเชี่ยวชาญ ในสาขาวิชาที่ตนวิเคราะห์ประกอบกับประสบการณ์หรือทักษะในการ วิเคราะห์จะเป็นตัวกำหนดผลการวิเคราะห์ว่าดีหรือไม่ดีด้วย

ขั้นตอนหลังจากนี้ ถ้าจะนับต่อก็คือ การนำผลวิเคราะห์ไปใช้ ตามที่กำหนด เป็นจุดประสงค์ของการวิเคราะห์ไว้ ซึ่งถ้าผู้วิเคราะห์ตั้งจุดประสงค์ไว้ตั้งแต่ต้นชัดเจน หรือพยายามเลือกเกณฑ์ที่นำมาจำแนกหรือจัดประเภทโดยคำนึงถึงจุดประสงค์เป็นหลักแล้ว ผมก็เชื่อว่า ผลการวิเคราะห์จะให้ข้อสรุปที่เอื้อต่อการนำไปใช้เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ที่ผมกล่าวเช่นนั้นมิได้หมายความว่า จะเอาผลวิเคราะห์ที่ตั้งจุดประสงค์ไว้อย่างหนึ่งไปใช้ เพื่ออีกอย่างหนึ่งไม่ได้ แท้ที่จริงแล้วน่าจะใช้ได้ แต่อาจไม่ครบถ้วนเท่าที่เราอยากจะได้ คืออาจมีความจำเป็นที่เราน่าจะใช้ได้ แต่อาจไม่ครบถ้วนเท่าที่เราอยากจะได้ คืออาจมีความจำเป็นที่เราอยากจะได้จากบางเกณฑ์ แต่เผชิญเราไม่ได้ใช้เกณฑ์นั้น เช่น ถ้าวิเคราะห์กลุ่มคนเพื่อทำความรู้จักทั่วๆ ไป เราอาจไม่ลงลึกถึงขั้นใช้เกณฑ์สติปัญญา หรือบุคลิกภาพ แต่ในบางจุดประสงค์ของการวิเคราะห์กลุ่มคน เราอาจต้องการข้อสรุป เกี่ยวกับสติปัญญาหรือบุคลิกภาพด้วย

อีกประการหนึ่ง เกณฑ์ที่นำมาใช้วิเคราะห์นั้น จะมีเป็นจำนวนมากที่เป็นเกณฑ์ ที่ใช้กันทั่วไปในเรื่องนั้น ไม่ว่าจะตั้งจุดประสงค์ไว้อย่างไร ก็ยังจำเป็นต้องมีการใช้เกณฑ์ นั้นๆ อยู่ดี เช่น กรณีวิเคราะห์กลุ่มคน เราคงเว้นเกณฑ์เพศ อายุ ทัศนคติ หรืออาชีพ ไปไม่ได้ ดังนั้น ผลวิเคราะห์จึงยังอาจเอาไปใช้ได้เสมอ แม้ว่าจะไม่ตรงกับจุดประสงค์ ที่ตั้งไว้เดิมก็ตามที

เห็นจะเป็นเพราะเหตุนี้กระมัง จึงได้ทำให้นักวิเคราะห์ที่ผมพบไม่ได้ตั้งจุด- ประสงค์เฉพาะไว้ ไม่ว่าจะเจตนาจะเอาไปใช้อะไรก็ใช้เกณฑ์ที่คุ้นๆ กันไว้ก่อน ไม่ต้อง ไปคิดมากอะไร ผลวิเคราะห์ ก็ใช้ได้เอนกประสงค์ เพียงแต่อาจไม่เอื้อต่อการนำไปใช้ อย่างเต็มที่เท่าที่ควรเท่านั้น

ยังมีอีกประเด็นหนึ่งที่ผมน่าจะกล่าวไว้ในที่นี้ เพื่อให้สัมพันธ์กัน คือ การ วิเคราะห์กับการวิจัย ซึ่งมักจะเรียกต่อกันเสมอๆ ว่าวิเคราะห์วิจัย ในความเห็นของผม นั้น ถือว่า การวิเคราะห์ก็เป็นส่วนหนึ่งหรือขั้นตอนหนึ่งของการวิจัยนั่นเอง แต่ถ้าจะแยกกัน ออกให้เห็นชัดๆ ในเมื่อผมแยกเอาการวิเคราะห์มาให้คำจำกัดความเสียว่า การวิเคราะห์คือ การทำความรู้จักแล้ว การวิจัยก็คือ การหาความสัมพันธ์ระหว่างผลวิเคราะห์ที่เกิดจาก การใช้เกณฑ์ต่างๆ นั้นเอง เช่น ถ้าวิจัยจำแนกกลุ่มคนด้วยเกณฑ์ เพศ อายุ ความรู้

เจตคติ การวิจัยที่ต่อจากการวิเคราะห์คนกลุ่มนั้นก็คือ การหาความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ กับอายุ หรือ เพศกับความรู้ หรืออายุกับเจตคติ หรือ... ของคนกลุ่มนี้นั่นเอง และเมื่อมองในเชิงความสัมพันธ์เช่นนี้ สิ่งที่เราเรียกว่า เกณฑ์ทั้งหลาย ที่กล่าวมาในการวิเคราะห์ เช่น เพศ อายุ ความรู้ เจตคติ ก็คือ สิ่งที่วิจัยเรียกว่า “ตัวแปร” นั่นเอง

ผมพยายามชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างคำว่า วิเคราะห์ กับวิจัยในแง่นี้ ก็เพื่อความชัดเจนในการนำเสนอแนวทางการวิเคราะห์ ทั้งๆ ที่ผมเองก็เห็นว่า การวิเคราะห์ก็ยังจัดเป็นขั้นตอนของการวิจัยอยู่ดี

ทั้งหมดนี้ คือ ข้อเสนอวิธีการวิเคราะห์ ตามแนวความคิดของผม ซึ่งผมถือว่า การวิเคราะห์ ก็คือ การทำความเข้าใจอย่างมีจุดประสงค์และมีขั้นตอน ลองใช้วิธีนี้ทำความเข้าใจกับสิ่งที่ท่านอยากรู้จักดูซิครับ แบบฝึกหัดวิเคราะห์ตามแนวที่ผมเสนอนี้น่าจะเป็นเรื่องที่อยู่ในสาขาวิชา หรือสาขาของงานที่ท่านกำลังทำอยู่หรือสิ่งที่ท่านกำลังมีความสนใจอยู่เป็นพิเศษนั่นแหละ เช่น หลักสูตร สื่อ งบประมาณ หรือสภาพอาคารสถานที่ที่ท่านอาศัยอยู่ หรือแม้แต่อาหารชนิดที่ท่านชอบรับประทานอยู่เป็นประจำ เพราะถ้าท่านถนัดหรือสนใจในเรื่องใด ท่านก็ย่อมจะรู้จักเกณฑ์ต่างๆ ที่จะเลือกใช้ดีที่สุดอยู่แล้ว และนอกจากจะเป็นการฝึกหัดแล้ว ผลการวิเคราะห์นี้ก็จะเอาไปใช้จริงได้ด้วย ถ้าลองจนได้ผลแล้ว ลองย้อนกลับไปดูคำจำกัดความที่ให้ไว้แต่ต้นว่า สิ่งที่ท่านวิเคราะห์ได้ตรงตามความหมายต่างๆที่ให้ไว้หรือไม่ ทั้งคำจำกัดความที่ผมให้เอง กับคำจำกัดความจากที่อื่นๆ ดังกล่าวข้างต้น ถ้าได้ผลตรงกันหรือสอดคล้องกัน ก็แสดงว่าท่านใช้วิธีที่ผมเสนอได้แล้ว แต่ถ้ายังไม่ได้หรือไม่ชัดเจนก็แสดงว่า ท่านควรลองทบทวนขั้นตอนที่ทำใหม่เพื่อปรับปรุงผลวิเคราะห์ให้ดีขึ้น ผมบอกแล้วนี่ครับว่า ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ท่านวิเคราะห์กับประสบการณ์ (หรือทักษะ) ในการวิเคราะห์ยังเป็นตัวกำหนดผลการวิเคราะห์ด้วย ดังนั้น ลองอีกทีนะครับ

มาช่วยกันทำให้การวิเคราะห์เป็นงานง่ายๆ ที่ทุกคนทำได้จะดีไหมครับ

การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา

วัฒนา เต่าทอง*

ปัญหาสิ่งแวดล้อม

คนไทยมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและในผืนดินถิ่นที่อยู่อาศัย ที่อุดมเพียงพร้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาตินานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน ป่าไม้ แร่ธาตุ สรรพสัตว์ต่างๆ จนผืนดินถิ่นนี้ได้ชื่อว่า “ดินแดนแหลมทอง” จากหลักศิลาจารึกในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ปรากฏข้อความตอนหนึ่งว่า “เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่...ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า ใครจักใคร่ค้าเงินค้าทองคำ ไพร่ฟ้าหน้าใส...”

ในหลายช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประชากรของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างมากและรวดเร็วโดยเพิ่มจาก ๖ ล้านคนในปี ๒๕๕๕ เป็น ๕๘ ล้านคนในปี ๒๕๖๖ เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีสาเหตุจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และจากพฤติกรรมกรบริโภคทรัพยากรมนุษย์ ปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยสั่งสมมานานและทวีความรุนแรงตามลำดับ ปัญหาที่พบทั่วไปคือ ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมและหมดสิ้นไปอย่างรวดเร็ว และปัญหามลพิษต่างๆ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชากร การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ จึงถือเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมกันดำเนินการ เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

ตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ ๑๑๐ ตอนที่ ๑๓๖ (วันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๖) มีประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กำหนดสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน คือ

* นักวิชาการศึกษา ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ

๑. น้ำ	๒. ดินและการใช้ที่ดิน
๓. ป่าไม้	๔. ทรัพยากรประมงและชายฝั่งทะเล
๕. แหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	๖. อากาศและเสียง
๗. กากของเสีย	๘. สารอันตราย

วัตถุประสงค์สิ่งแวดล้อมศึกษาของประเทศไทย

หลังการประชุมปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ในเอเชียและแปซิฟิก ระหว่างวันที่ ๒๒-๒๘ กันยายน ๒๕๑๗ กรมวิชาการได้จัดการประชุมปฏิบัติงานเพื่อพิจารณาการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ในปี ๒๕๑๘ ที่ศูนย์พัฒนาหลักสูตร และได้กำหนดวัตถุประสงค์สิ่งแวดล้อมศึกษาของประเทศไทยไว้ คือ

๑. เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจสภาพแวดล้อม ปัญหาและสาเหตุของปัญหารวมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหา
๒. เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
๓. เพื่อชักจูงให้เกิดความตระหนัก สนใจความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและปัญหาตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต
๔. เพื่อให้เกิดเจตคติ ค่านิยม ความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม
๕. เพื่อการมีส่วนร่วมในการกระทำเพื่อผดุงไว้ซึ่งนิเวศพัฒนา
๖. เพื่อพัฒนาความสามารถในการเลือกตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อม
๗. เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อมาตรฐานคุณภาพชีวิตประจำวัน

สำหรับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาในหลักสูตรปัจจุบันในแต่ละระดับพอสรุปได้ดังนี้

ระดับประถมศึกษา

๑. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถยังชีพให้ผสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
๒. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวิทยาการใหม่ๆ
๓. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เทคโนโลยี และทางสังคม

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

“เพื่อให้รักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน ให้รู้จักบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย”

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

“เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม”

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า นอกจากการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างมาก และการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แล้ว พฤติกรรมการบริโภคทรัพยากรของมนุษย์ยังเป็นสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งนำไปสู่ปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นต้องพัฒนาที่คุณภาพของมนุษย์ที่เป็นต้นเหตุของปัญหานั้นคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ให้เป็นไปในแนวทางส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และวิธีการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมวิธีหนึ่งก็คือ การให้ความรู้ความเข้าใจแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปได้รับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักถึงปัญหาและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมต้องใช้เวลาที่ต่อเนื่องยาวนาน เพราะการที่จะพัฒนามนุษย์ ปลุกฝังค่านิยม ความเชื่อที่เหมาะสมทางสิ่งแวดล้อม เมื่อมีความเข้าใจถูกต้องจะช่วยให้เลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้องตามสถานการณ์โดยไม่ต้องอาศัยการบังคับของกฎหมาย เพราะการศึกษามีศักยภาพพอที่จะช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างถาวร ช่วยเปลี่ยนพฤติกรรม เปลี่ยนค่านิยม และความคิดของคน ไม่ให้เกาะติดอยู่กับสิ่งที่เคยทำมาในอดีต แต่ต้องใช้เวลาานานมาก

จากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรง กรมวิชาการโดยความร่วมมือขององค์การยูเนสโก ปารีส ได้จัดประชุมปฏิบัติการเมื่อปี ๒๕๓๔ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพสิ่งแวดล้อม และนโยบายทางการศึกษาในประเทศไทย และได้ประกาศทิศทางและนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยจัดทำแผนแม่บทโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษา (พ.ศ.๒๕๓๔-๒๕๓๙) ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ.๒๕๓๕-๒๕๓๙) โดยกำหนดเป้าหมายในแผนแม่บทโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ว่า

“เมื่อถึงปี พ.ศ.๒๕๓๙ นักเรียนทุกคนและประชาชนร้อยละ ๖๐ เกิดความตระหนักในอันที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยวิธีการที่ถูกต้อง และด้วยความภาคภูมิใจ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอันถาวรภาพ”

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ได้มีการวางยุทธศาสตร์ไว้ ๔ ประการ คือ

๑. เลือกปัญหาที่วิกฤติที่สุดด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศมาเป็นเนื้อหาในการสอนและรณรงค์
๒. บูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาเข้าไปในหลักสูตรที่มีอยู่ทุกชั้น ทุกระดับ ทั้งในระบบและนอกระบบ
๓. เน้นกระบวนการแก้ปัญหาโดยเริ่มจากปัญหาใกล้ตัวไปสู่ปัญหาที่ไกลตัว
๔. มุ่งแก่นิสัยในการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

อนึ่ง ขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการกำลังจัดทำทิศทางและนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษา แผนแม่บทโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน อีกทั้งให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

หลักสูตร

หลักสูตรเป็นเสมือนหัวใจของการศึกษาที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน เพราะหลักสูตรจะครอบคลุมกิจกรรมทั้งหลายที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการนำไปใช้เพื่อให้เกิดทักษะ และเป็นพฤติกรรมถาวร กระทรวงศึกษาธิการจึงเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ในหลักสูตร ความมากน้อยของเนื้อหาที่จะให้ผู้เรียนรับรู้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งต่างกรรมต่างวาระกัน หลักสูตรสิ่งแวดล้อมปรากฏครั้งแรกตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นอธิบดี กระทรวงธรรมการ (พ.ศ.๒๔๓๓-๒๔๓๕) เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์กับธรรมชาติ และเห็นเด่นชัดขึ้นในแผนการศึกษาชาติ ปี ๒๔๙๔ ในวิชา “ธรรมชาติศึกษา” และในแบบเรียนภาษาไทย เรื่อง “นกนางเขน” จากนั้นหลักสูตรปี ๒๕๐๓ มีการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมมากขึ้นในทุกระดับชั้น

หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาได้รับความสำคัญอย่างยิ่ง ในหลักสูตรปี ๒๕๒๑ โดยกรมวิชาการได้จัดทำกำหนดหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรไว้อย่างเด่นชัดในทุกๆระดับ สำหรับหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาในปัจจุบันในแต่ละระดับสรุปได้ คือ

ระดับประถมศึกษา บูรณาการอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยเรื่องสิ่งมีชีวิต สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ชาติไทย พลังงานและสารเคมี จักรวาลและอวกาศ รวมทั้งประชากร อีกทั้งยังมีแทรกประปรายในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สิ่งแวดล้อมจะเห็นได้ชัดในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นบังคับแก่น นอกจากนั้นยังบูรณาการเข้าไปในรายวิชาสังคมศึกษา ซึ่งเป็นวิชาบังคับเลือก รวมทั้งแยกออกมาเป็นวิชาต่างหากในรายวิชาสังคมศึกษา (เลือกเสรี) ชื่อ สิ่งแวดล้อมศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรสิ่งแวดล้อมปรากฏในหลายกลุ่มวิชา อาทิ สังคมศึกษา ทั้งที่เป็นวิชาบังคับแก่นและวิชาเลือกเสรี เช่นในรายวิชาพลังงานกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งในวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี

เนื้อหา

ก่อนหลักสูตรปี ๒๕๒๑ เนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาแม้จะมีปรากฏในแบบเรียนทุกระดับชั้น แต่ก็จะเป็นการให้ความรู้เฉพาะเรื่อง ในส่วนที่คิดว่าเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในช่วงระยะเวลาสั้น มิได้จัดให้เป็นระบบ จนมาถึงหลักสูตรปี ๒๕๒๑ เนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาถูกจัดไว้ใน ๕ ด้าน คือ

๑. ระบบนิเวศ
๒. ประชากร
๓. เศรษฐศาสตร์และเทคโนโลยี
๔. การตัดสินใจทางสิ่งแวดล้อม
๕. จรรยาบรรณสิ่งแวดล้อม

หรืออาจกล่าวได้ว่าตรงกับเนื้อหาสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดของ วิลเลียม บี สเตตปน์ (William B. Stapp) นั่นเอง สำหรับเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาในหลักสูตรปัจจุบัน ในแต่ละระดับ พอสรุปได้ดังนี้

ประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๒ ในหน่วยสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา มีหน่วยย่อยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก็คือ เปลือกโลกที่พบเห็นในชุมชน การเปลี่ยนแปลงของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ เมฆ หมอกและฝน การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อมนุษย์ ประโยชน์ที่เกิดจากการ

เปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์ ความรู้สึกของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และวิธีการปฏิบัติตนที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

ประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๔ ในหน่วยสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา มีหน่วยย่อยชื่อ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ดินชนิดต่างๆ ประโยชน์และคุณค่าของดิน น้ำ และอากาศ การกระทำของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม

ประถมศึกษาปีที่ ๕ - ๖ ในหน่วยสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา มีหน่วยย่อยสิ่งแวดล้อมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรม เนื้อหาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม คือ สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนในด้านต่างๆ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ระบบนิเวศที่มีต่อมนุษย์ พืช สัตว์ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ปูนปั้นสถาน ปูนปั้นวัตถุ และขนบธรรมเนียม ประเพณี

มัธยมศึกษาตอนต้น ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาบังคับแก่น เนื้อหาจะว่าด้วยส่วนประกอบของโลก การเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลก และผลกระทบที่เกิดขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่อยู่ในดินและน้ำ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งบรรยากาศที่มีต่อการดำรงชีวิต สำหรับในรายวิชาสังคมศึกษา ซึ่งเป็นวิชาบังคับเลือก เนื้อหาจะว่าด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม ของประเทศของเรา ทวีปของเรา และโลกของเรา รวมทั้งภาวะประชากรที่มีต่อสภาพแวดล้อม ส่วนในวิชาเลือกเสรี (สิ่งแวดล้อมศึกษา) จะว่าด้วยกฎหมายสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา

มัธยมศึกษาตอนปลาย ในวิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นวิชาบังคับแก่น เนื้อหาจะว่าด้วย ทรัพยากร ประชากร การประกอบอาชีพ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากร รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม สำหรับในวิชาเลือกเสรี (พลังงานกับสิ่งแวดล้อม) เนื้อหาจะเกี่ยวกับพลังงานกับสิ่งแวดล้อม การใช้พลังงาน สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นทั้งวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี เนื้อหาจะเกี่ยวกับแสงอาทิตย์และพลังงาน สารสังเคราะห์ โลกและดวงดาว ทรัพยากรธรรมชาติและอุตสาหกรรม เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค

แม้กระทรวงศึกษาธิการจะได้จัดให้มีการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างต่อเนื่องในทุกๆระดับชั้น ในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้มีการปรับหลักการ จุดหมาย หลักสูตร เนื้อหา และวิธีการเรียนการสอนหลายครั้ง แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคอีกหลายประการ พอสรุปได้ คือ

๑. แม้กระทรวงศึกษาธิการจะได้ดำเนินปรับปรุงหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างต่อเนื่องรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงและความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต แต่ก็ยังพบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จนจำเป็นต้องปรับเนื้อหาสาระบ่อยครั้ง เพื่อให้สนองต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒. สภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และความตระหนักของเด็ก เยาวชน และประชาชนต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีเพิ่มมากขึ้น ทำให้การจัดเนื้อหาสิ่งแวดล้อมในแต่ละระดับจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเพียงพอในแต่ละระดับ

๓. ครูผู้สอนสิ่งแวดล้อมศึกษายังขาดความรู้ในเนื้อหาวิชาและขาดเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ทั้งนี้เพราะแต่เดิมสถาบันที่ผลิตครูผู้สอนมิได้เน้นความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นครูประจำการจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนการสอน

๔. ในระดับมัธยมศึกษา เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมถูกสอดแทรกในกลุ่มวิชาแกนและกลุ่มวิชาบังคับเลือก ในขณะที่เนื้อหาที่เน้นสิ่งแวดล้อมโดยตรงกลับถูกจัดอยู่ในกลุ่มวิชาเลือกเสรี ซึ่งมักจะพบว่าโรงเรียนเลือกเปิดวิชาดังกล่าวไว้น้อยมาก จึงเป็นอุปสรรคต่อการเผยแพร่เรื่องนี้

๕. สื่อการเรียนการสอนวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ยังขาดแคลนอยู่มาก ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าศึกษาจากตำราอย่างเดียว

๖. การที่ครูขาดความมั่นใจในเนื้อหาวิชา ขาดเทคนิคการสอน และขาดสื่อการเรียนการสอนที่ดี พบว่าการสอนสิ่งแวดล้อมจะเน้นในด้านหนึ่งด้านใด เช่น น้ำ ป่าไม้ ป่าชายเลน มลพิษต่างๆ ทำให้ผู้เรียนขาดความคิดรวบยอดในภาพรวม เช่น มองไม่เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการทำลายป่าต้นน้ำลำธารกับการขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้

การสร้างเสริมอัจฉริยภาพเด็กไทย

อาภา ถนัดช่าง*

ความเป็นมา

แนวความคิดเรื่องการสร้างเสริมอัจฉริยภาพเด็กไทยเกิดขึ้นมาเนื่องจาก หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา ซึ่งมีความสนใจในเรื่องเด็กปัญญาเลิศมาช้านาน ท่านได้ทุ่มเทในการศึกษาหาวิธีการต่างๆ มาส่งเสริมเด็กไทยให้ได้พัฒนาถึงขีดสุดแห่งศักยภาพ โดยเฉพาะเด็กกลุ่มปัญญาเลิศ หรือกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งเป็นกลุ่มที่น่าจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะเด็กกลุ่มนี้นับเป็นทรัพยากรที่มีค่า เปรียบเหมือนเพชรซึ่งหายาก เพชรที่อยู่ในดินไม่ได้ขุดมาเจียรระไนก็ไม่เกิดประโยชน์แต่ก็ไม่มีโทษอันใด แต่คนฉลาดคนเก่งนั้นหากไม่พัฒนานำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่ใช่เกิดความสูญเปล่าเท่านั้น แต่ยังอาจเกิดโทษตามมาก็ได้ เพราะเขาอาจใช้ความเก่งความฉลาดนั้นเป็นอันตรายแก่สังคมได้ ประกอบกับยุคนี้เป็นยุคไฮเทคซึ่งมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ผู้ที่ได้เปรียบคือผู้ที่มีความคิดเก่งกว่า รู้จักใช้ข้อมูลมาเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจได้มากกว่า ฉะนั้น การส่งเสริมคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ย่อมสำคัญกว่าการสร้างสมอาวุธ ด้วยเหตุนี้ หม่อมดุษฎี จึงได้เสนอเรื่องมายังกระทรวงศึกษาธิการ โดยผ่านทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีได้ส่งเรื่องให้กรมวิชาการพิจารณา ซึ่งกรมวิชาการก็ได้เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อดำเนินงานดังกล่าว

* ผู้เชี่ยวชาญด้านแนะแนว ศูนย์แนะแนวทางการศึกษา กรมวิชาการ

การดำเนินงาน

หลังจากตกลงในหลักการและจุดประสงค์กันชัดเจนดีแล้วว่า จะค้นหาวิธีการที่พัฒนาเด็กทุกคนให้บรรลุศักยภาพสูงสุดของแต่ละคน ก็ได้มีการประชุมทำความเข้าใจระหว่างคณะทำงาน โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาจากต่างประเทศมาให้ความรู้ในโอกาสต่างๆ ทั้งนี้โดยกรมวิชาการไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในการนี้ เมื่อคณะทำงานเริ่มมีความเข้าใจตรงกันก็ได้มีการประชุมเพื่อกำหนดยุทธวิธีหรือวิธีการในการพัฒนาเด็ก ในที่สุดคณะกรรมการก็ได้เลือกวิธีสอนที่เหมาะสมในการสร้างเสริมหรือกระตุ้นเด็กให้เกิดอัจฉริยภาพสามารถบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนได้ ๓ วิธีคือ

1. การสอนเพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. การสอนเพื่อส่งเสริมความคิดรวบยอดแบบสืบสวน - สอบสวน
3. การสอนโดยวิธีแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ แบบ A ๙๑

ทั้งนี้ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้คือ

๑. วิธีสอนดังกล่าวส่งเสริมจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้เด็กมีคุณภาพที่ต้องการคือ เป็นเด็กดี เด็กเก่ง และเด็กกล้า สนองจุดประสงค์ของหลักสูตรปัจจุบันได้อย่างดี

๒. เป็นวิธีสอนที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกและใช้ศักยภาพเต็มที่ โดยได้มีโอกาสสำรวจคิดค้น และปฏิบัติด้วยตนเอง (active learning)

๓. เป็นวิธีสอนที่คำนึงถึงองค์ประกอบทุกด้านของการเรียนรู้คือ ด้านความคิด (cognitive domain) ด้านความรู้สึก (Affective domain) และด้านการกระทำ (psychomotor domain) รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาการทุกๆ ด้าน คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

๔. เป็นวิธีการที่ส่งเสริมทั้งกระบวนการกลุ่มและการพึ่งตนเอง

๕. เป็นวิธีการที่ปั้นทั้งตัวกระตุ้นและประเมินความเป็นอัจฉริยภาพของนักเรียนได้อย่างดี

ทั้งนี้การสอนแต่ละวิธีมีแบบเฉพาะที่ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นหัวหน้าทั้ง ๓ ท่าน ได้เป็นผู้กำหนดคิดค้นด้วยตนเอง โดยได้นำรูปแบบและสื่อที่ผลิตได้นี้มาทดสอบกับเด็กในระดับประถมศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่โรงเรียนเมืองพญา และปรับปรุงอีกครั้งแล้วนำไปทดลองกับนักเรียนโรงเรียนวัดตำหนักใต้ และโรงเรียนชลประทานสงเคราะห์ จ.นนทบุรี จากนั้นจึงนำไปเผยแพร่โดยได้มีการคัดเลือกโรงเรียน ๑๕ โรง เป็นโรงเรียนนำร่อง ทั้งนี้ได้มีการอบรมสัมมนาผู้บริหารและครูอาจารย์โรงเรียนละ ๕ ท่าน เป็นจำนวน ๕ วัน

สรุปลักษณะพิเศษและผลของการทดลองแต่ละแบบ

๑. วิธีสอนแบบความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มี หม่อมมดุษฎี บริพัตรฯ เป็นหัวหน้าคณะ ได้ใช้กลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยเฉพาะในด้านการเคลื่อนไหว ศิลปะ นาฏศิลป์ ดนตรี จริยธรรม เป็นแกนกลางในการนำเสนอวิธีการต่างๆ ที่จะกระตุ้นให้เด็กคิดอย่างอิสระด้วยตนเอง ซึ่งประกอบด้วยความคิดแบบจินตนาการและความคิดแก้ปัญหา โดยใช้ไหวพริบปฏิภาณ ไม่มีรูปแบบตายตัว ต้องใช้ความสามารถของวิทยากรเป็นผู้กำหนดหาวิธีการแปลกๆ หลากหลายในการกระตุ้นเด็กให้รู้จักคิดและรู้จักสำรวจตัวเอง ทั้งนี้เนื้อหายังคงใช้สิ่งที่กำหนดในหลักสูตร เช่น เรื่อง รูป - เส้น แทนที่ครูจะอธิบายและทำให้ดูตามแบบเก่า วิธีการที่นำเสนอในแนวนี้จะให้เด็กรู้จักสำรวจ เปรียบเทียบโดยใช้วัสดุง่ายๆ เช่น การให้เด็กจัดเชือกเป็น รูป - เส้น ในลักษณะต่างๆ ซึ่งได้มีการบูรณาการระหว่าง ศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว การถ่ายทอดความรู้สึก จินตนาการ การควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบ การร่วมมือทำงานกับผู้อื่น ฯลฯ จึงนับว่าวิธีการนี้ช่วยให้เด็กได้มีการแสดงออกอย่างมาก และเป็นการแสดงออกอย่างอิสระเสรี ทำให้เด็กมีความกล้าและความมั่นใจมากขึ้น ทั้งได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานมีชีวิตชีวาอย่างยิ่ง จุดเน้นพิเศษของการสอนแบบส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นี้ส่วนใหญ่เป็นการทำงานของสมองซีกขวา ซึ่งเกี่ยวข้องกับจินตนาการ สุนทรียภาพ และการเคลื่อนไหว ทั้งนี้เพื่อให้สมดุลกับการทำงานของสมองซีกซ้าย ซึ่งครูมักส่งเสริมให้เด็กคิด คำนวณ หรือจำสิ่งต่างๆ อยู่แล้ว การคิดแต่ละครั้งให้เด็กได้คิดคนเดียวและคิดเป็นกลุ่ม โดยครูจะไม่นำทางให้

การสอนแบบนี้ปรากฏว่าทั้งครูและนักเรียนชอบ แต่ข้อเสียก็คือครูต้องฝึกอบรมเป็นเวลานาน จึงจะสามารถเข้าใจและใช้วิธีการหลากหลายได้อย่างเหมาะสม และครูเองต้องมีไหวพริบ มีความคิดริเริ่มพอสมควรจึงจะสามารถกำหนดวิธีการใหม่ๆ ได้ด้วยตนเอง เพราะแม้ว่าครูจะทำหน้าที่กระตุ้นให้เด็กคิดเองก็ตาม แต่ครูก็ต้องเก่งพอที่จะรู้จักตั้งคำถามให้น่าสนใจและเป็นประโยชน์เหมาะกับวัย สถานการณ์ และจุดประสงค์ที่ต้องการด้วย

จากการติดตามผลโรงเรียนที่ทดลอง ๑๕ โรง พบว่ามีครู ๗๐% ได้นำวิธีการนี้ไปใช้ ซึ่งบางโรงเรียนทำได้ดีมาก

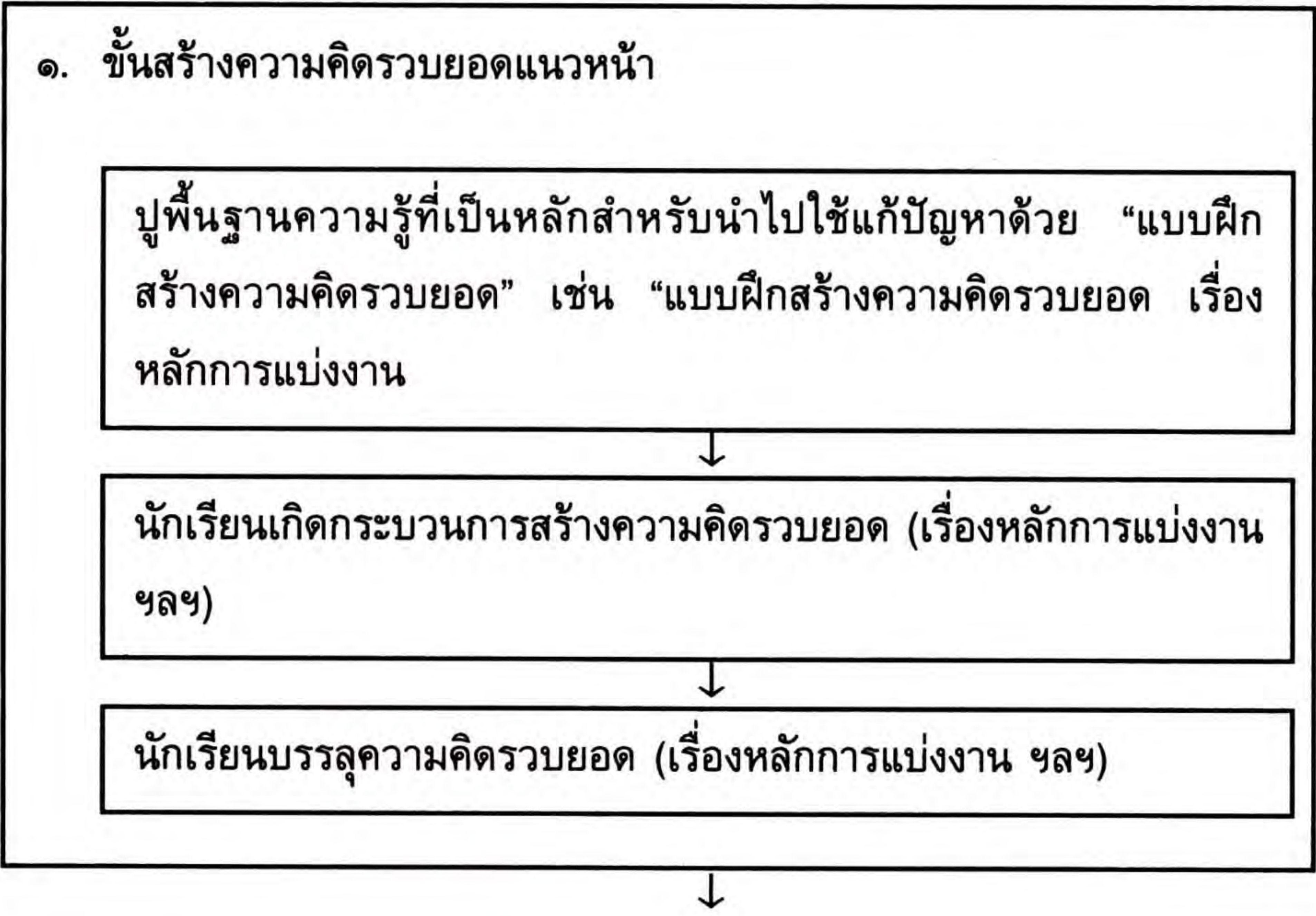
ข้อเสนอ ครูบางส่วนที่ไม่ได้ทำเนื่องจากยังไม่มั่นใจและยังคงเป็นห่วงในเรื่องการสอนให้ทันตามหลักสูตร ซึ่งมีแผนการเรียนและหนังสือเรียนเป็นกรอบบังคับอยู่ ฉะนั้นจึง

ควรจะได้มีการทำความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและวิธีสอนต่อเนื่องเพื่อจะทำให้ครูเข้าใจ และมั่นใจในการสอนแบบใหม่ การอบรมการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นี้ ควรใช้เวลาประมาณ ๒ สัปดาห์

๒. วิธีสอนความคิดรวบยอดแบบสืบสวนสอบสวน วิธีสอนแบบนี้ ดร.นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ เป็นหัวหน้าคณะ ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนของการสอนไว้ดังนี้

๑. ขั้นสร้างความคิดรวบยอดแนวหน้า
๒. ขั้นสังเกต
๓. ขั้นอธิบาย
๔. ขั้นทำนาย ทดลอง
๕. ขั้นคิดสร้างสรรค์

ทั้งนี้โดยได้ใช้เนื้อหาในด้าน สิ่งแวดล้อม สหกรณ์ ระบบการทำงาน เป็นประเด็น นำเสนอ ดังตัวอย่างเรื่อง “การจัดระบบงาน” ต่อไปนี้

๒. ชั้นสังเกต

เสนอปัญหาให้นักเรียน “ตระหนักในปัญหาความจำเป็น” ที่จะต้อง “จัดระบบงาน” (เช่น จะวางแผน “จัดระบบงาน” อย่างไร งานจึงจะเสร็จเร็ว)

นักเรียนวิเคราะห์งาน โดยนำงานที่ได้รับมอบหมายมาแยกแยะส่วนประกอบ

นักเรียนเกิด “ปัญหาข้อจำกัด” ในรูปคำถามว่า อะไรบ้างที่จะเป็นเหตุให้แก้ปัญหาได้

๓. ชั้นอธิบาย

นักเรียนได้เรียนรู้ว่า “หลัก” ที่นักเรียน “บรรลุความคิดรวบยอด” แล้ว ในขั้นที่ ๑ นำมาใช้แก้ปัญหาได้ เช่น “หลักการแบ่งงาน” “หลักการจัดลำดับงานที่เสร็จแล้ว”

นักเรียนฝึกกระบวนการถ่ายโยงความคิดรวบยอดมาใช้แก้ปัญหา เช่น นำ “หลักการแบ่งงาน” และ “หลักการจัดลำดับงานที่เสร็จเร็ว” มาใช้

นักเรียนฝึกสร้างโครงสร้างของความคิดรวบยอดเพื่อการแก้ปัญหา เช่น

ก่อน

“หลักการจัดลำดับงานที่เสร็จเร็ว”

หลัง

หลักการแบ่งงาน

แต่ในขั้นนี้ ยังอาจจะจัดโครงสร้างผิด คือจัดตรงกันข้ามกับตัวอย่างโครงสร้างข้างบนนี้

๔. ขั้นทำนาย - ทดลอง

ให้นักเรียนทำนายว่า เมื่อใช้หลักต่างๆ ที่นักเรียนบรรลุความคิดรวบยอดในขั้นที่ ๑ (โดยใช้ชื่อประเภทและลักษณะของหลัก) แล้วจะทำให้เกิดผลดี เช่น เมื่อจัดลำดับงานก่อนแล้วจึงแบ่งงานกัน จะทำให้แต่ละคนรู้งาน รู้หน้าที่ งานก็จะเสร็จเร็ว

นักเรียนพิสูจน์คำทำนายด้วยการลงมือทำ

นักเรียนได้เรียนรู้ว่าการเรียงลำดับหลักผิดขั้นตอนและหรือใช้หลักไม่ครบจะเป็นเหตุให้เกิดผลไม่ดี หรือได้เรียนรู้ว่า การเรียงลำดับหลักถูกและครบขั้นตอน จะเป็นเหตุให้เกิดผลดี

นักเรียนทบทวนแก้ไขโครงสร้างของความคิดรวบยอด โดยเรียงลำดับของหลักต่างๆ ที่เป็นเหตุของผลที่จะตามมาได้ถูกต้อง

๕. ขั้นคิดสร้างสรรค์

เมื่อผลงานคือ “การวางแผน จัดระบบ” ผิดหรือซ้ำเพราะเรียงลำดับหลักผิดหรือใช้หลักไม่ครบ นักเรียนก็ปรับปรุงแก้ไข “การวางแผน จัดระบบ” อีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้โดยอาศัย “โครงสร้างความคิดรวบยอด” ที่เรียงลำดับใหม่แล้ว

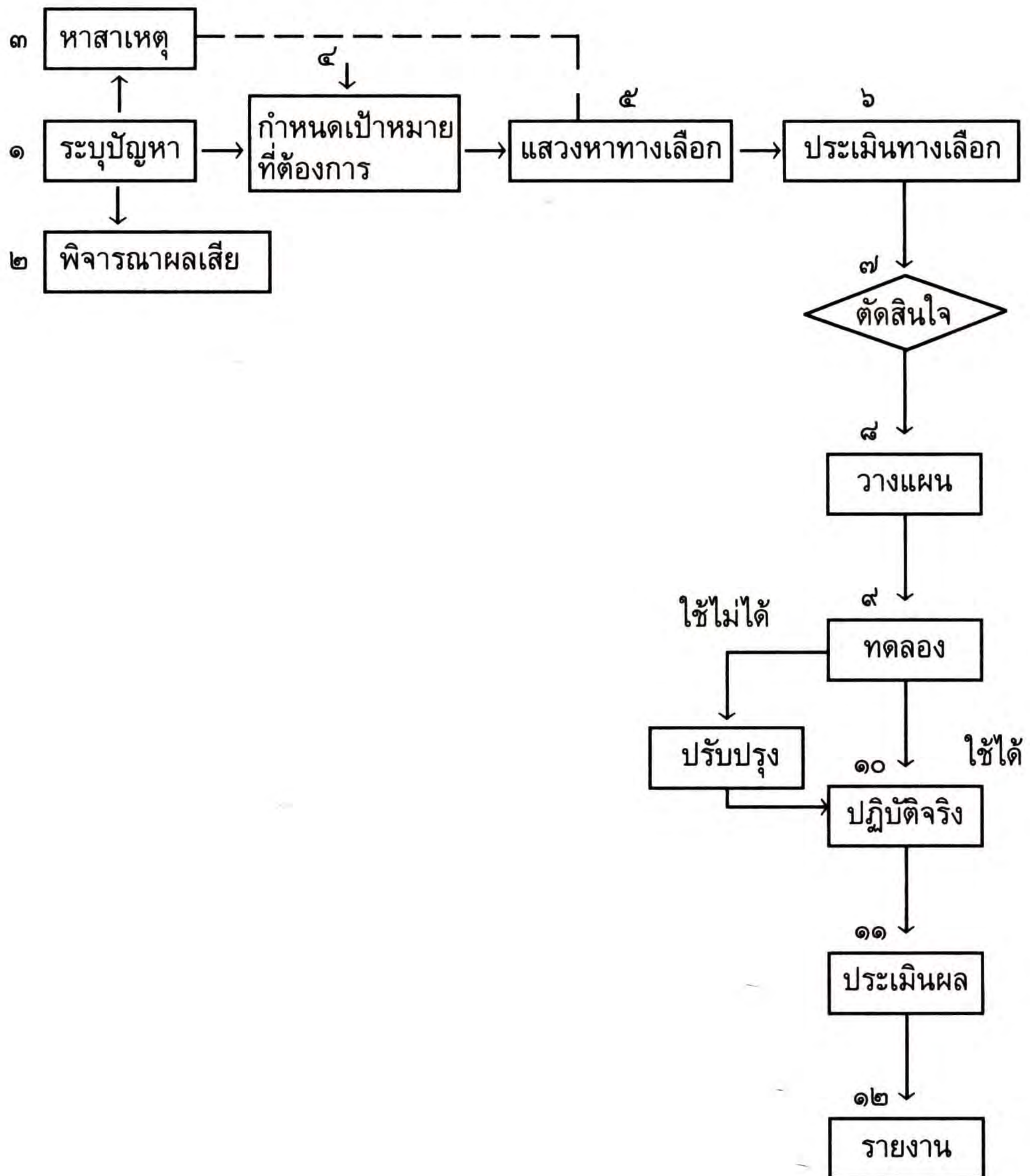
นักเรียนคิดสร้างสรรค์ “การวางแผนจัดระบบ” ใหม่ได้อีกหลายๆ แผน เพื่อจะเลือกแผนที่ดีที่สุดมาใช้จัดระบบ

จุดเน้นสำคัญก็คือ การฝึกให้นักเรียนรู้จักสังเกต และจับหลักการหรือประเด็นสำคัญได้ด้วยตนเอง จากสิ่งเร้าที่นำมาเสนอ ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดเป็นภาพชุด เมื่อจับหลักการสำคัญ (จากภาพชุด) ได้แล้ว จะนำหลักที่ได้นั้นไปอธิบายและแก้ปัญหา สถานการณ์ (จากภาพชุดอีกชุดหนึ่ง) ที่ใกล้เคียงกัน

วิธีการสอนแบบนี้ ฝึกให้เด็กรู้จักสังเกต วิเคราะห์ สังเคราะห์ ได้ดี แต่เนื่องจากเป็นวิธีการที่ค่อนข้างซับซ้อน ทำให้ครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ จากการติดตามผลพบว่ามีครูเพียง ๒๓% ที่นำไปใช้ และที่ทำได้ดีมีเพียงแห่งเดียว

ข้อเสนอ เนื่องจากวิธีการนี้ซับซ้อน และการเสนอรูปภาพไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะให้นักเรียนจับประเด็นสำคัญที่ต้องการได้ จึงน่าจะปรับปรุงสื่อและวิธีการให้ง่ายขึ้น หรืออาจพัฒนาวิธีสอนแบบอื่น เพื่อจะทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดได้เร็วและกระฉ่างขึ้น เช่นการเห็นตัวอย่างหลากหลายในลักษณะที่คลุมประเด็นสำคัญที่ต้องการ และควรมีเวลาอบรมครูอย่างน้อยเฉพาะแบบนี้เป็นเวลา ๑ สัปดาห์

๓. วิธีสอนแบบแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ แบบ A ๙๑ วิธีการสอนแบบนี้ มีนางสาวอาภา ทัศนช่วง เป็นผู้กำหนดรูปแบบโดยพัฒนารูปแบบนี้มาจาก system approach และ อริยสัจ ๔ ซึ่งมีขั้นตอนของการแก้ปัญหา แสดงด้วยแผนภูมิดังต่อไปนี้

วิธีสอนแบบแก้ปัญหาแบบนี้มีจุดเด่นที่พิเศษจากรูปแบบอื่นๆ ดังต่อไปนี้

๑. มีขั้นตอนที่จำเป็นครบถ้วน เข้าใจได้ง่าย ไม่ต้องตีความ
๒. แต่ละขั้นตอนมีลักษณะชัดเจน เป็นลักษณะเดียว ไม่มีการผสมระหว่าง งานกับเกณฑ์ประเมิน (เช่น ไม่มีคำว่าปฏิบัติด้วยความชื่นชม เพราะคำว่า "ปฏิบัติ" เป็นงาน แต่คำว่า "ชื่นชม" เป็นผลงานซึ่งเป็นเรื่องของเกณฑ์ประเมิน)

๓. การแสดงหมายเลขและลูกศร ทำให้ทราบว่าต้องทำขั้นใดก่อนหลัง และขั้นใดสัมพันธ์กันดังเช่น ขั้นที่ ๒ มีการพิจารณาผลเสียก่อนที่จะพิจารณาหาสาเหตุ เพราะถ้าหากว่าไม่สามารถหาผลเสียที่สำคัญได้ แสดงว่า ปัญหาที่ระบุนั้นไม่ใช่เป็นปัญหาจริง หรือไม่ใช่เป็นปัญหาสำคัญ และอาจไม่จำเป็นต้องแก้ไขเลย เช่น การที่นักเรียนบอกว่ามีปัญหาคิดไม่ได้ฟังคอนเสิร์ตนั้น เมื่อดูผลเสียแล้วปรากฏว่าไม่มี แสดงว่าแทนที่จะแก้ไขหาวิธีฟังคอนเสิร์ตให้ได้ก็ควรจะจัดการกับความรู้สึกนั้นแทนที่จะคิดแก้ปัญหา

การพิจารณาผลเสียนี้มีความสำคัญ เพราะถ้าหากพิจารณาแล้วไม่มีผลเสีย (หรือผลเสียที่เกิดขึ้นนั้นเล็กน้อย สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวมันเองในระยะเวลาหนึ่ง เช่น ผนตก น้ำท่วม เพียงไม่นานน้ำสามารถระบายได้หมด) ก็ไม่จำเป็นต้องหาวิธีแก้ไวดังนั้นขั้นนี้จะช่วยให้เราได้ตรวจสอบความสำคัญและความจำเป็นของปัญหาก่อน ไม่ต้องเสียเวลาแก้ไขโดยไม่จำเป็น แต่ถ้าหากพิจารณาแล้วมีผลเสียมาก และหากปล่อยทิ้งไว้ผลเสียจะมีมากยิ่งขึ้น จำเป็นที่เราจะต้องแก้ไขโดยด่วน

สำหรับขั้นที่ ๓ การพิจารณาหาสาเหตุที่มีลูกศรไปยังการแสวงหาทางเลือกนั้น เพื่อจะช่วยให้การคิดหาทางเลือกนั้นได้คำนึงถึงสาเหตุด้วย เพราะบางครั้งการแก้ปัญหาไม่สอดคล้องตรงกับสาเหตุที่เกิดขึ้น การแก้ปัญหาก็กไม่ได้ผล

การจัดลำดับขั้นตอนนี้จะช่วยจัดลำดับความคิดของคนไม่ให้คิดวุ่นวาย สับสน ซึ่งทำให้เกิดการเครียดและการเสียเวลามาก หรือคิดแบบลวกๆ หยาบๆ ไม่รอบคอบ (บางคนมีปัญหาซึ่งอยู่ในขั้นที่ ๑ ก็กระโดดไปตัดสินใจแก้ปัญหาขั้นที่ ๗ ทันที เช่นนี้ย่อมเสี่ยงกับความผิดพลาดได้ง่าย โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ และมีผลกระทบต่อส่วนรวม ยิ่งอันตรายมากขึ้น ดังที่เราเคยพบเห็นกันบ่อยๆ)

๔. การสอนแก้ปัญหาแบบนี้สนองจุดประสงค์สำคัญของหลักสูตร คือ ช่วยให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเป็นการฝึกทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นทุกประการ เช่น

- ทักษะการสังเกต เพื่อให้สามารถระบุปัญหาได้ชัดเจน
- ทักษะการสังเคราะห์และการทำนาย เพื่อให้รู้ว่าผลที่ตามมาคืออะไร
- ทักษะการวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบว่าปัญหานี้มาจากอะไร
- ทักษะการคิดริเริ่ม เพื่อจะได้กำหนดทางเลือกได้หลากหลาย หรือหาวิธีแก้ปัญหาได้หลากหลาย
- ทักษะการประเมินเพื่อจะได้ชั่งน้ำหนักในข้อดีข้อเสีย ความเป็นไปได้ของทางเลือกแต่ละทาง
- ทักษะการตัดสินใจ เพื่อจะได้มีความกล้า ความมั่นใจ และมีดุลยพินิจที่ดี

- ทักษะในการแสวงหาข้อมูลและคิดหาเหตุผล เพื่อจะได้ช่วยให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
- ทักษะในการวางแผนเพื่อจะได้รู้ขั้นตอนของการทำงาน มีการเตรียมตัวล่วงหน้าอย่างชัดเจน
- ทักษะในการปฏิบัติงาน เพื่อจะได้เกิดความคล่องแคล่ว ความเชื่อมั่น
- ทักษะในการเขียนรายงาน เพื่อจะได้มีการสื่อสารได้ชัดเจนและถูกต้องเป็นต้น

๕. การแก้ปัญหาแบบนี้มีเครื่องมือ คือ แบบฟอร์มสำหรับช่วยให้คิดได้สะดวกขึ้น

๖. มีเกณฑ์ประเมินในแต่ละขั้นตอนเป็นแนวทางที่จะนำไปสร้างเครื่องมือประเมินได้ง่าย และชัดเจนขึ้น และมีการเสนอวิธีการในการกระตุ้นหรือให้ความสะดวกในการทำงานแต่ละขั้นตอน

การคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบแบบนี้ สามารถนำไปใช้ในการสอนแก้ปัญหาทางสังคม และเรื่องส่วนตัวต่างๆ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาชั้นนั้น ได้ลองนำไปใช้ในวิชากลุ่มสเปซ. กลุ่ม สลน. ปรากฏว่าได้ผลดี แต่ครูบางคนนำไปใช้สอนในวิชาการงานและภาษาไทย จากการทดลองกับนักเรียนวัดตำหนักใต้ และโรงเรียนชลประทานสงเคราะห์ ปรากฏว่านักเรียนตั้งแต่ ป.๔ ขึ้นไปทำได้ดี แต่บางแห่งนักเรียนเขียนหนังสือคล่องตั้งแต่ ป.๑-๒ ก็สามารถใช้ได้เช่นกัน ส่วนเด็กอนุบาลต้องใช้คำถามป้อนทีละขั้น เด็กก็สามารถตอบได้

จากการนำไปทดลองกับโรงเรียน ๑๕ โรง ปรากฏว่ามีครู ๗๐% ได้นำวิธีนี้ไปใช้ มีบางโรงเรียนที่สอนวิธีนี้ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

จากการติดตามโครงการ บางจังหวัดได้ขอให้อบรมเสริมความรู้ครู ผลการประเมินการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมคณะครูอาจารย์สำนักงานการศึกษาจังหวัดภูเก็ต วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๖ จำนวนผู้เข้ารับการอบรม ๕๐ คน ผู้เข้าอบรม ๑๐๐% ตอบแบบสอบถามว่า จะนำรูปแบบการสอนที่ได้รับการอบรมไปใช้ โดยให้เหตุผลสรุปได้ดังนี้

๑. เป็นผลดีต่อการเรียนการสอนทำให้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้
๒. เป็นรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็ก
๓. ทำให้การเรียนการสอนเป็นระบบ ครูมีความมั่นใจที่จะสอน
๔. นักเรียนชอบและสนุกเพราะเด็กมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน
๕. มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับบทเรียนและเป้าหมายของหลักสูตร บางเรื่องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์

๖. นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองขึ้น ได้คิด กล้าแสดงออก และได้รับการพัฒนาทุกๆ ด้านไปพร้อมๆ กัน อีกทั้งได้รับวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา

๗. ประหยัดแรงงานของครูผู้สอน อีกทั้งเป็นวิธีการสอนที่ง่ายไม่ซับซ้อนและเป็นประโยชน์

สรุปแล้วการสอนแบบแก้ปัญหาหน้า หากโรงเรียนนำไปใช้จริงๆ จะเป็นการพัฒนาเด็กได้ดีอย่างเห็นได้ชัด ทำให้เด็กมีความกระตือรือร้น สนใจในการเรียนมากขึ้น คิดอย่างฉลาดมากขึ้น และการที่ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำงาน จะเป็นการสร้างความสามัคคี ความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น เด็กที่ฝึกวิธีการแก้ปัญหาแบบนี้จะสามารถวิเคราะห์ วิจารณ์เหตุการณ์ปัญหาต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง มีเหตุ มีผลมากยิ่งขึ้น เชื่อได้ว่า หากเด็กได้ฝึกวิธีคิดแก้ปัญหาแบบนี้บ่อยๆ เด็กจะพัฒนาทางสติปัญญาได้เร็วขึ้น และสามารถใช้เป็นอาวุธในการคุ้มครองตัวเองในโลกที่เต็มไปด้วยปัญหานี้ได้อย่างปลอดภัย

บทสรุป

เมื่อใดครูเข้าใจในปรัชญาการศึกษาอย่างแท้จริง เมื่อนั้นครูจะไม่สอนแบบสั่งหรือแนะนำ แต่จะทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนวเท่านั้น ยิ่งต่อไปในอนาคต ระบบการคมนาคม สื่อสารเจริญมากขึ้นเพียงไร โลกจะเข้าสู่ยุคแห่งการเรียนรู้ และครูไม่สามารถจะรู้ทุกอย่าง ขณะเดียวกันความรู้ที่ครูมีอยู่จะล้าสมัยนำไปใช้ไม่ได้ การสอนแบบเดิมจะไร้ความหมาย กลายเป็นยาขมหม้อใหญ่ที่ทั้งขมทั้งบูด แล้วจะให้นักเรียนกินเข้าไปได้อย่างไร?

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการคนปัจจุบัน (นายโกวิท วรพิพัฒน์) เคยกล่าวเสมอว่า การสอนที่ดีคือการไม่สอน และเช่นเดียวกัน มีคำกล่าวที่ใช้แพร่หลายว่า การช่วยคนให้มีปลากินตลอดก็คือ การสอนคนให้รู้จักตกปลา ฉะนั้นแนวโน้มในอนาคต การเรียนที่จำเป็น คือ การเรียนเพื่อการเรียนรู้ (learning to learn) และเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ที่จำเป็นมากที่สุดคือการเรียนโดยวิธีแก้ปัญหา เพราะวิธีนี้ทำให้คนต้องแสวงหาคำตอบให้กับตนเอง มากกว่าจะฟังจากการบอกเล่าของผู้อื่น และผลก็คือจะทำให้เด็กเกิดความกระฉ่างด้วยตนเอง ทำให้เด็กรู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น เป็นการเพาะเชื้อแห่งการ “ตรัสรู้” ในอนาคต

สะท้อนความคิดของนักเรียนมัธยมศึกษา

ดร.อรุณศรี อนันตรศิริชัย*

ความนำ

การปรับเปลี่ยนของสภาพสังคมให้เป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร ย่อมทำให้ผู้เรียนไม่ยึดติดอยู่กับผู้สอนหรือจำเป็นต้องคิด/เชื่อตามสิ่งที่เรียนรู้จากครู การเป็นผู้ใฝ่หาความรู้ คิดเป็น ทำเป็น จึงเป็นเสมือนแนวทางการวางพื้นฐานให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่นักเรียนรู้อะไร อย่างไร คิดอะไร อย่างไร จึงมีคุณประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งของโรงเรียนและการพัฒนาหลักสูตรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จุดหนึ่งของการประเมินสัมฤทธิผลหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓ ของกรมวิชาการ จึงมุ่งไปที่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรของนักเรียนในฐานะผู้รับผลกระทบโดยตรง และความคาดหวังต่ออาชีพ โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู และครอบครัว เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์นักเรียนชั้น ม.๓ และม.๖ ใน ๔ จังหวัด คือ สกลนคร สงขลา เชียงใหม่ และสิงห์บุรี รวมทั้งสิ้น ๔๘ คน (ชั้นละ ๒๔ คน)

ความเข้าใจหลักสูตร

ตามโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓ นักเรียนต้องเรียนวิชาบังคับแกน บังคับเลือก และวิชาเลือกเสรี โดยแต่ละโรงเรียนจะจัดวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรีแตกต่างกันตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน ความสนใจ ความถนัด และความต้องการของนักเรียน พื้นฐานเบื้องต้นของการที่จะเลือกหรือมีความเข้าใจในโครงสร้างของหลักสูตรจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้เรียนควรจะต้องรู้ว่าวิชาใด

* ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ

เป็นวิชาบังคับเลือก วิชาเลือกเสรี เพื่อจะได้รู้จักคิดว่าวิชาใดควรเรียน และมีทางเลือกอย่างไรบ้างในการเรียน นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานของความเข้าใจหลักสูตรในอนาคตเมื่อผู้เรียนเติบโตขึ้น หรือมีครอบครัวก็สามารถช่วยแนะแนวให้กับสมาชิกในครอบครัวได้อย่างถูกต้อง และอาจพัฒนาเป็นกลุ่มที่ช่วยให้ความเห็นในการจัดการศึกษาได้ (interested group)

ผลการสัมภาษณ์ไม่เป็นที่น่าพอใจสำหรับความเข้าใจในวิชาบังคับเลือก เพราะพบว่านักเรียนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนชั้น ม.๓ และ ม.๖ ไม่เข้าใจหรือรู้ดีพอว่าวิชาใดเป็นวิชาบังคับเลือก วิชาที่นักเรียนชั้น ม.๓ มักจะบอกผิดว่าเป็นวิชาบังคับเลือก คือ วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ (วิชาเลือกเสรี) ภาษาไทย สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ (วิชาบังคับแกน) วิชาที่นักเรียนชั้น ม.๖ มักบอกผิดว่าเป็นวิชาบังคับเลือก คือ วิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา และภาษาไทย (วิชาบังคับแกน)

เมื่อสอบถามถึงวิชาเลือกเสรี นักเรียนเกือบทุกรายรู้ว่าวิชาใดที่เรียนเป็นวิชาเลือกเสรี ถ้าเปรียบเทียบระหว่างชั้นแล้ว นักเรียนชั้น ม.๓ ส่วนมากไม่รู้ว่าวิชาใดเป็นวิชาเลือกเสรี วิชาที่มักตอบผิดคือ วิชาการงาน (วิชาบังคับแกน) แต่นักเรียนชั้น ม.๖ ทุกรายรู้ว่าวิชาเลือกเสรีคือวิชาใดบ้าง

ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องน่าจะได้มีการชี้แจงให้นักเรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องในวิชาบังคับเลือก และเป็นพิเศษสำหรับวิชาเลือกเสรีแก่นักเรียนชั้น ม.๓ ว่าคือ วิชาอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นผลให้นักเรียนเกิดความคิด ความเข้าใจที่ถูกต้องและรู้จักคิดเป็นในเรื่องที่ใกล้ตัวเองก่อนที่จะคิดเป็นในเรื่องอื่นใดต่อไป

คุณลักษณะของพลเมืองดี

การจัดการศึกษาในอดีตนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๖ (ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ หน้า ๒๓๐) เป็นต้นมา มีการเน้นการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดี จนถึงปัจจุบันนี้ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) ก็ยังคงมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเป็นพลเมืองดี จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่านักเรียนปัจจุบันคิดอย่างไรต่อคุณลักษณะของพลเมืองดี จากการสัมภาษณ์ นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าพลเมืองดีควรมีคุณลักษณะส่วนตน คุณลักษณะส่วนตนที่ให้ความเห็นกันทั้งนักเรียนชั้น ม.๓ และ ม.๖ คือ มีความขยัน-อดทน เสียสละ มีความรับผิดชอบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย คุณลักษณะที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ คือ รู้จักประกอบอาชีพ มีความสนใจในอาชีพ คุณลักษณะที่เกี่ยวกับสังคม คือ ปฏิบัติตามกฎหมาย ทำประโยชน์

ให้แก่สังคม ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น/สังคม

ความคิดเห็นเฉพาะของนักเรียนชั้น ม.๓ ต่อคุณลักษณะของพลเมืองดี คือ ช่วยตนเองได้ ไม่ติดยาเสพติด สุภาพอ่อนโยน มีเมตตากรุณา รักษาสิ่งแวดล้อม เคารพสิทธิของผู้อื่น ตั้งใจเรียน กล้าแสดงออก/กล้าตัดสินใจ ไม่ทำลายชื่อเสียงของประเทศ คุณลักษณะของพลเมืองดีที่เฉพาะนักเรียนชั้น ม.๖ ให้ความเห็น คือไม่เห็นแก่ตัว มีความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ มีความพยายาม มีมนุษยสัมพันธ์ มีสุขภาพดี รู้จักแก้ปัญหาชีวิตเชื่อมั่นในตนเอง ปฏิบัติตามผู้อื่นอย่างมีเหตุผล

ความคิดเห็นของนักเรียนต่อคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีดังกล่าวย่อมเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าต่อการนำไปจัดการเรียนการสอนว่าควรจะได้มีการปลูกฝังนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีอย่างไรบ้าง สิ่งใดที่นักเรียนมีความคิดเห็นยอมแสดงว่านักเรียนยินดีที่จะปฏิบัติ และหากยังขาดสิ่งใดที่เป็นคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีที่ยังมีได้อยู่ในความคิดของนักเรียน ก็ย่อมจะต้องเร่งดำเนินการให้บรรลุผลให้ได้

ความคาดหวังของนักเรียน

การที่นักเรียนมุ่งหาความรู้ในโรงเรียนก็เพื่อการมีอาชีพที่ดีในอนาคต องค์ประกอบสำคัญ ๔ ด้าน ที่จะส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน คือ โรงเรียนผู้บริหารโรงเรียน ผู้สอน และครอบครัว ความคาดหวังของนักเรียนต่ออาชีพและองค์ประกอบอีก ๔ ด้าน ดังกล่าวจะเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่จะนำไปพิจารณาวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพได้

ความคาดหวังต่ออาชีพ

นักเรียนมีความคาดหวังต่ออาชีพในอุดมคติสูงกว่าอาชีพที่ต้องการทำ เช่น อาชีพในอุดมคติ คือ แพทย์ (รวมทั้งจิตแพทย์ ทันตแพทย์ สัตวแพทย์) อาชีพที่ต้องการทำและอาชีพในอุดมคติของนักเรียนชั้น ม.๓ และ ม.๖ ค่อนข้างแตกต่างกัน นักเรียนชั้น ม.๓ ประมาณ ๑ ใน ๔ หรือ ๑ ใน ๕ ต้องการเป็นพยาบาล นักบัญชี ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า แพทย์ วิศวกร และนักข่าว อาชีพในอุดมคติ คือ แพทย์ อาชีพอื่นๆ ที่ต้องการเป็น คือ เกษตรกร ทหาร ครู ค้าขาย และลูกจ้าง อาชีพในอุดมคติอื่นๆ อีก คือ พยาบาล ค้าขาย ทหาร ครู ตำรวจ ช่างยนต์ นักบัญชี วิศวกร ช่างไฟฟ้า นักธุรกิจ และดารา สำหรับนักเรียนชั้น ม.๖ มีความคาดหวังค่อนข้างกระจาย อาชีพที่มีนักเรียนประมาณ ๑ ใน ๕ หรือ ๑ ใน ๖ ต้องการทำ คือ แพทย์ ทหาร ครู (รวมครูสอนวิทยาศาสตร์ สอนดนตรี) อาชีพอื่นๆ ที่ต้องการทำอีก คือ วิศวกร นักประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ ป่าไม้ นักการ-

ธนาการ ทนายความ นักบัญชี อาชีพในอุดมคตินอกจากแพทย์แล้ว ได้แก่ วิศวกร ทหาร ครู ตำรวจ นักธุรกิจ พัฒนาการ นักบิน เกษษกร และพนักงานการบินไทย

ความคาดหวังต่อโรงเรียน

นักเรียนทั้งชั้น ม.๓ และม.๖ มีความคาดหวังต่อโรงเรียนใน ๓ ด้านสำคัญ ได้แก่ อาคารสถานที่ การเรียนการสอน และคุณลักษณะ โดยนักเรียนต้องการอาคารสถานที่ที่ร่มรื่น สวยงาม มีที่อ่านหนังสือ มีอาคารสวยงาม กว้างขวาง และมีการบำรุงรักษา การเรียนการสอนที่คาดหวังไว้มุ่งไปที่ ความพร้อมของอุปกรณ์การสอน มีครูที่สอนดีมีความรู้ เข้าใจนักเรียน ส่วนในด้านคุณลักษณะนั้น ต้องการให้โรงเรียนมีระเบียบวินัย มีกฎระเบียบแต่ไม่เคร่งครัดจนเกินไป สะอาด และให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ

ความคาดหวังต่อผู้บริหารโรงเรียน

ภาพของผู้บริหารที่นักเรียนชั้น ม.๓ และม.๖ คาดหวังไว้ คือ ผู้บริหารในอุดมคติเป็นคนใจดี รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน เป็นกันเองกับนักเรียน เข้าใจนักเรียน ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นนักพัฒนา นอกจากนี้ควรเป็นผู้มีความเสียสละ อดทน ซื่อสัตย์ ยุติธรรม รับผิดชอบ จริงจัง มีมนุษยสัมพันธ์ มีระเบียบวินัย มีความคิดสร้างสรรค์ และมีบุคลิกดี

ความคาดหวังต่อผู้สอน

นักเรียนทั้ง ชั้น ม.๓ และ ม.๖ ให้ภาพครูในอุดมคติ คือ เป็นคนใจดี อารมณ์ดี-ร่าเริง-ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเอง-ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้ สอนเข้าใจ สอนดี ชยันสอน เอาใจใส่นักเรียน พูดจาไพเราะ สุภาพเรียบร้อย เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน แนะนำการปฏิบัติตนแก่นักเรียน ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่นักเรียนและมีจิตวิทยาในการสอน

ความคาดหวังต่อครอบครัว

ครอบครัวในอุดมคติที่นักเรียนชั้น ม.๓ และ ม.๖ ต้องการคือ เป็นครอบครัวที่อบอุ่น พ่อแม่ให้คำปรึกษาแก่ลูกได้ มีความรัก-ความเข้าใจ-ไม่ทะเลาะกัน-มีความสุข อยู่กันพร้อมหน้า พ่อแม่ให้ความรักและเอาใจใส่ลูก ให้อิสระแก่ลูก มีเหตุผล และเป็นครอบครัวที่ไม่เดือดร้อนเรื่องการเงิน

สรุป

การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพควรจะคำนึงถึงความคิดเห็นของนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมานานพอสมควรคือ นักเรียนชั้น ม.๓ และม.๖ ซึ่งงานวิจัยตามโครงการสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓ ของกรมวิชาการก็ได้เล็งเห็นความสำคัญนี้

จึงได้สัมภาษณ์นักเรียนชั้น ม.๓ และ ม.๖ ใน ๔ จังหวัด ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า นักเรียนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาบังคับเลือกไม่ถูกต้องดีนัก คือไม่รู้่วาวิชาใดเป็นวิชาบังคับเลือก แต่รู้ดีพอว่าวิชาใดเป็นวิชาเลือกเสรีซึ่งเป็นเฉพาะนักเรียนชั้น ม.๖ เท่านั้น สำหรับความคาดหวังใน ๕ เรื่อง พบว่า อาชีพในอนาคตและอาชีพที่ต้องการทำยังคงเป็นอาชีพแพทย์ พยาบาล วิศวกร โรงเรียนในอนาคตที่ต้องการในเรื่องอาคารสถานที่ การเรียนการสอน และคุณลักษณะของโรงเรียน คือ สวยงาม มีคุณภาพ และมีระเบียบวินัย ตามลำดับ ผู้บริหารและครูในอนาคตที่นักเรียนต้องการมากที่สุดและเป็นกันเองกับนักเรียน ครอบครัวในอนาคตคือ ครอบครัวที่อบอุ่น พ่อแม่ให้คำปรึกษาแก่ลูกได้

จากผลการสัมภาษณ์ดังกล่าวน่าจะเป็นข้อมูลให้การพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนานักเรียนเป็นไปอย่างถูกต้องทิศทาง ตลอดจนให้ครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วย

รายชื่อข้าราชการกรมวิชาการ

กรมวิชาการ

นายพนม	พงษ์ไพบูลย์	อธิบดี
นายเซ็น	แก้วยศ	รองอธิบดี
นางพรนิภา	ลิมปพยอม	รองอธิบดี
นายสมาน	ชาติยานนท์	ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านวิจัยทางการศึกษา
นางอรนุช	ธีรทีป	ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านพัฒนาเครื่องมือวัดผล
น.ส.เอิบบุญ	สุทธิประภา	ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
นายประสาท	สอ้านวงศ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาหลักสูตร
นายวิทยา	ตันติกุล	จ.ตรวจสอบภายใน ๗

สำนักงานเลขาธิการกรม

นายมะเตือ	เสมา	จ.บริหารงานทั่วไป ๘
นางจรวี	ไชยเมืองมูล	จ.บริหารงานทั่วไป ๖ (ช่วยราชการที่ สปช.)
น.ส.ขวัญฟ้า	นิยมในธรรม	จ.บริหารงานทั่วไป ๕
นายประพจน์	สมศรียานุภาพ	จ.บริหารงานทั่วไป ๕
นายทองเปรม	จตุรานนท์	จ.บริหารงานทั่วไป ๕
ฝ่ายสารบรรณ		
นางปราณี	เต่าทอง	จ.บริหารงานธุรการ ๖
นางประพันธ์ศรี	คุ่มมณี	จ.บริหารงานธุรการ ๕
นางสุนีนารถ	อินทรชม	จพ.ธุรการ ๔
นางจารุมน	สมบุญพงศ์	จ.ธุรการ ๔
น.ส.ทัศนีย์	ประดับมุข	จ.ธุรการ ๓
น.ส.ภัทรพร	เงื่องาม	จ.ธุรการ ๔

นางสุমন	ปิยะโหดะระ	จ.ธุรการ ๓
น.ส.เรณู	ทองอ่อน	จ.พิมพ์ดีด ๔
น.ส.นภาพันท์	คงแจ้	จ.พิมพ์ดีด ๔
นางอุรา	หอมเกษร	จ.พิมพ์ดีด ๓
ฝ่ายการเจ้าหน้าที่		
น.ส.นัยนา	สุรีย์ชัยนิรันดร์	บุคลากร ๗
งานอัตรากำลังและระบบงาน		
น.ส.ศิริวรรณ	สุขศรี	บุคลากร ๖
นางสุอารีย์	ชินเจริญ	บุคลากร ๓
นางอนุดี	แก้วสว่าง	จ.ธุรการ ๕
น.ส.รำเพย	นาเจริญ	จ.พ.ธุรการ ๔
นางสันทนา	เดือนทั้น	จ.ธุรการ ๓
งานพัฒนาบุคคลและสวัสดิการ		
นางเกษรินทร์	วิริยะอารมณ์	จ.ธุรการ ๓
งานนิติการ		
นายบุญชัย	แสงจันทร์	นิติกร ๖
น.ส.วาสนา	สัญญาสุจจารี	นิติกร ๔
ฝ่ายการเงินและบัญชี		
นางจินตนา	ชาวอ่อน	จ.บริหารงานการเงินและบัญชี ๗
งานการเงิน		
น.ส.กฤชรัตน์	กอบการุณ	จ.บริหารงานการเงินและบัญชี ๖
นางกัณหา	คงอินทร์	จ.การเงินและบัญชี ๕
นางพัชราวรรณ	ปานสมบุรณ์	จ.การเงินและบัญชี ๕
นางผาณิต	บัวเจริญ	จ.การเงินและบัญชี ๔
น.ส.รัชณี	กิมสุวรรณ	จ.การเงินและบัญชี ๓
นางสุภาพร	สภาวรรณ	จ.การเงินและบัญชี ๓
น.ส.วิไลวรรณ	สีมะกล้า	จ.การเงินและบัญชี ๓
งานบัญชี		
น.ส.วรวิมล	จิระวัฒน์ดำรง	นักวิชาการเงินและบัญชี ๖
น.ส.จันทนา	พงษ์รุจิกร	นักวิชาการเงินและบัญชี ๕

น.ส.จันทรา	พรหมานนท์	นักวิชาการเงินและบัญชี ๔
นางเยาวภา	พึงพาพงศ์	จ.การเงินและบัญชี ๔
น.ส.สุลักษณ์	ดวงพรประทีป	จ.การเงินและบัญชี ๓
ฝ่ายพัสดุ		
นางมณี	สีลาดเลา	จ.บริหารงานพัสดุ ๖
งานจัดหาพัสดุ		
นายเดชา	จันทรวรานนท์	จ.พัสดุ ๔
นางจุรี	อัมพุกานน	นักวิชาการพัสดุ ๓
น.ส.ลักขณา	จันทระมะ	จ.พัสดุ ๔
นางฉลวย	ธाराแสง	จพ.พัสดุ ๒
งานควบคุมพัสดุ		
นายสุรพงษ์	สุวรรณบัณฑิ	จ.พัสดุ ๕
นางอภิญา	ตามเสรี	จ.พัสดุ ๔
น.ส.จิราภรณ์	เพ็ชรนพรัตน์	จ.พัสดุ ๑
น.ส.ทรายทอง	แสงสุวรรณ	จ.พัสดุ ๑
ฝ่ายประชาสัมพันธ์		
น.ส.สุชาดา	พานิชยิ่ง	นักประชาสัมพันธ์ ๖
นายพันธ์ศักดิ์	บุญญรัตน์	นักประชาสัมพันธ์ ๕
น.ส.จิรา	วงเลขา	นักประชาสัมพันธ์ ๔
นางกรรณา	ศิริฤกษ์อุดมพร	นักประชาสัมพันธ์ ๓

กองวิจัยทางการศึกษา

นางอารีรัตน์	วัฒนสิน	ผู้อำนวยการ
นางมัลลิกา	นิตยาพร	นักวิชาการศึกษา ๘
งานธุรการ		
นางพวงเพชร	รัชชศิริ	จ.ธุรการ ๔
น.ส.นิตยา	กิจวรพัฒน์	จพ.ธุรการ ๔
น.ส.วัชรินทร์	ประเสียดสินธ์	จ.ธุรการ ๓
นางสมปอง	นักประเสริฐ	จ.พิมพ์ดีด ๒
นางนริสา	กล้าแสง	จ.พิมพ์ดีด ๓

น.ส.รัตยา	หวังผล	จ.พิมพ์ดีด ๒
ฝ่ายนโยบายและแผน		
นางสุนีย์	เศรษฐีวิจัยกิจการ	จ.วิเคราะห์นโยบายและแผน ๗
งานแผนงานและโครงการ		
น.ส.นงลักษณ์	สุดประเสริฐ	จ.วิเคราะห์นโยบายและแผน ๖
นายกฤษ	บุญ-หลง	จ.วิเคราะห์นโยบายและแผน ๖
น.ส.รัตนา	แสงบัวเพื่อน	จ.วิเคราะห์นโยบายและแผน ๔
งานติดตามและประเมินผล		
น.ส.มณนิภา	ชุติบุตร	จ.วิเคราะห์นโยบายและแผน ๗
น.ส.ลิลิน	ทรงผาสุก	จ.วิเคราะห์นโยบายและแผน ๔
งานวิเทศสัมพันธ์		
นางอุทัยวรรณ	เฉลิมชัย	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.นองศิริ	โชติรัตน์	นักวิชาการศึกษา ๔
ฝ่ายสนเทศการวิจัย		
นายธำรง	ชูทัพ	นักวิชาการศึกษา ๗
งานส่งเสริมและประสานงานวิจัย		
นายสำอองค์	สีหาพงษ์	นักวิชาการศึกษา ๗
นายสมยศ	เผือดจันทิก	นักวิชาการศึกษา ๔
งานพัฒนาบุคลากรวิจัย		
ร.ท.หญิงสุดาวรรณ	เครือพานิช	นักวิชาการศึกษา ๗
นางศกุนตลา	สุขสมัย	นักวิชาการศึกษา ๕
งานบริการและเผยแพร่การวิจัย		
นายบัญชา	อึ้งสกุล	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.จิตรา	ศาสนัส	นักวิชาการศึกษา ๓
นายรวีวัตร์	สิริภูบาล	นักวิชาการศึกษา ๕
นายสุรศักดิ์	ทรัพย์อำนาจโชค	นักวิชาการศึกษา ๕
ฝ่ายวิจัยและพัฒนาการศึกษา		
กลุ่มวิจัยพัฒนาการจัดการศึกษา		
นางชลลดา	จิตติวัฒน์พงศ์	นักวิชาการศึกษา ๗
นางวิจิตรา	การกลาง	นักวิชาการศึกษา ๗

นางอรพิน	หงวนศิริ	นักวิชาการศึกษา ๕
กลุ่มวิจัยพัฒนาการเรียนรู้อ		
นางพันธณี	วิหคโต	นักวิชาการศึกษา ๘
น.ส.กัญนิกา	พราหมณ์พิทักษ์	นักวิชาการศึกษา ๖
กลุ่มวิจัยประเมินผล		
น.ส.อรุณศรี	อนันตรศิริชัย	นักวิชาการศึกษา ๘
นางพิกุล	สีหาพงษ์	นักวิชาการศึกษา ๖
นางมยุรี	ละอองแก้ว	นักวิชาการศึกษา ๖
กลุ่มวิจัยปฏิบัติการ		
น.ส.ศรีสมร	พุ่มสะอาด	นักวิชาการศึกษา ๗
นางยุวดี	กังสดาล	นักวิชาการศึกษา ๖
นายสหชาติ	เหล็กชาย	นักวิชาการศึกษา ๕

ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ

นางสุภรณ์	สภาพงศ์	ผู้อำนวยการ
น.ส.อาภา	ถนัดช่าง	นักวิชาการศึกษา ๘
งานธุรการ		
นายวิสัย	บุญวัฒน์	จ.บริหารงานธุรการ ๕
น.ส.ประสพศรี	เชาวรัตน์	จ.ธุรการ ๔
นางลำพุล	เกิดปัญญา	จ.ธุรการ ๑
นางวัฒนา	ด้วงชนะ	จ.ธุรการ ๓
นางเพ็ญจิต	นพรัตน์	จ.พิมพ์ดีด ๓
น.ส.อารีรัตน์	ขาวดี	จ.พิมพ์ดีด ๓
นางสำราญ	สอาดพงษ์	จ.พิมพ์ดีด ๑
น.ส.รัชิตา	ภักคะญาณ	จ.พิมพ์ดีด ๔
น.ส.ภารดี	จิ่งอรานนท์	จ.พิมพ์ดีด ๓

ฝ่ายส่งเสริมและประสานงานแนะแนว

นายประหยัด	ทองมาก	นักวิชาการศึกษา ๗
------------	--------	-------------------

งานคณะกรรมการประสานงานแนะแนว

น.ส.วิไลวรรณ	ใจแก้ว	นักวิชาการศึกษา ๗
--------------	--------	-------------------

นายสาโรจน์	พึงรำพรรณ	นักวิชาการศึกษา ๕
น.ส.จิระวรรณ	ปักกั๊ดตั้ง	นักวิชาการศึกษา ๔
งานแนะแนวเพื่อมวลชน		
นางสมปอง	อิงสกุล	นักวิชาการศึกษา ๖
นายสุทนต์	สังข์สุวรรณ	นักวิชาการศึกษา ๖
นายวิชาญ	อัครวนสกุล	นักวิชาการศึกษา ๔
งานสหเทศการแนะแนว		
ว่าที่ ร.ต.สุรชาติ	ทินานนท์	นักวิชาการศึกษา ๗
น.ส.ประนอม	มณีวงศ์	นักวิชาการศึกษา ๕
นายสมคาศ	คุณมาศ	นักวิชาการศึกษา ๖
นางจินตนา	สัจจจารีรัตน์	นักวิชาการศึกษา ๔
ฝ่ายพัฒนางานแนะแนว		
กลุ่มพัฒนาระบบแนะแนว		
นางวรรณภา	พรหมบุรมย์	นักวิชาการศึกษา ๘
นางรุจิเรช	แสงจิตต์พันธ์ุ	นักวิชาการศึกษา ๗
นายธีระ	ชัยยุทธยรรยง	นักวิชาการศึกษา ๖
นายศักดิ์สิน	ช่องดารากุล	นักวิชาการศึกษา ๖
นางวรรณภา	ช่องดารากุล	นักวิชาการศึกษา ๕
กลุ่มพัฒนาบุคลากรแนะแนว		
นายฉลอง	แนวพานิช	นักวิชาการศึกษา ๗
นางบังอร	เอี่ยมรอด	นักวิชาการศึกษา ๗
นางสมปอง	จันทรมานิตย์	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.พูนศิริ	โศภารักษ์	นักวิชาการศึกษา ๖
นางปัทวดี	วิรุฬห์พานิช	นักวิชาการศึกษา ๕
กลุ่มพัฒนาเครื่องมือแนะแนว		
นายอภิชาติ	เศรณีวิชัยกิจการ	นักวิชาการศึกษา ๗
น.ส.วารุณี	ธนวรรณิช	นักวิชาการศึกษา ๗
นางประฉม	จันทิม	นักวิชาการศึกษา ๖
นายธรรมศักดิ์	มีอิสระ	นักวิชาการศึกษา ๖
นางอนัญญา	ประสงค์พร	นักวิชาการศึกษา ๔

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร

นายวัลลภ	กันทรพยัคฆ์	ผู้อำนวยการ
นางสุชาดา	วิญญู	นักวิชาการศึกษา ๘

ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

นายสุคมน์	ขอหิรัญ	จ.บริหารงานทั่วไป ๗
น.ส.อนัญญา	นาวาวัฒน์	จ.บริหารงานทั่วไป ๔
น.ส.ศิริยล	จุลศักดิ์	จ.บริหารงานทั่วไป ๕
น.ส.ทัศนาศ	ภูมิดำรงค์	จ.ธุรการ ๔
น.ส.สมศรี	วงษ์เชียว	จ.บริหารงานธุรการ ๕
นางวรรณรัตน์	ใจซื่อ	จ.ธุรการ ๔
น.ส.รำไพ	ยวงย้อย	จ.พ.ธุรการ ๔
นางจรรยา	หาญดี	จ.พ.ธุรการ ๔
น.ส.กัญญาวีร์	โลหะสวัสดิ์	จ.ธุรการ ๒
นางรัตนา	สิทธิราษฎร์	จ.ธุรการ ๓
น.ส.พรทิพย์	ดินดี	จ.พิมพ์ดีด ๔
น.ส.โสภี	หนุณภักดี	จ.พิมพ์ดีด ๑
นางแจ่มนภา	สำโรง	จ.พิมพ์ดีด ๑
น.ส.สำอางค์	ตันฑาโอบาส	จ.พิมพ์ดีด ๑
น.ส.ศิริจันทร์	ศรีวัฒนวรชัย	จ.พิมพ์ดีด ๑

ฝ่ายส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร

นายสุชาติ	วงศ์สุวรรณ	นักวิชาการศึกษา ๗
-----------	------------	-------------------

กลุ่มงานวิเคราะห์หลักสูตร

น.ส.พูนศรี	อิมประไพ	นักวิชาการศึกษา ๗
นายไพบุลย์	แจ่มพงษ์	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.อัฉรา	เกิดมงคล	นักวิชาการศึกษา ๕
น.ส.เสาวภา	วงศ์นพรัตน์เลิศ	นักวิชาการศึกษา ๔
น.ส.ประไพพร	อุทธิยา	นักวิชาการศึกษา ๓

กลุ่มงานเผยแพร่หลักสูตร

นายโสภณ	โสมติ	นักวิชาการศึกษา ๗
นางศิริพร	อุตตมะเวทิน	นักวิชาการศึกษา ๕

น.ส.ศรินทร	เศรษฐการุณย์	นักวิชาการศึกษา ๕
น.ส.มัทนา	ศรีกมลลาชีพ	นักวิชาการศึกษา ๓
น.ส.อภันตรี	โสตะจินดา	นักวิชาการศึกษา ๓

กลุ่มงานโครงการพิเศษ

นายวัฒนา	เต่าทอง	นักวิชาการศึกษา ๖
ว่าที่ร.ท.อุดมศักดิ์	ธนะกิจรุ่งเรือง	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.ประภาพร	ขัตติยะ	นักวิชาการศึกษา ๕
น.ส.สุขเกษม	ปิดตานะ	นักวิชาการศึกษา ๓

ฝ่ายพัฒนาหลักสูตร

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

น.ส.เพราพรรณ	โกมลมาลย์	นักวิชาการศึกษา ๘
นายดวงชัย	ผลชีวิน	นักวิชาการศึกษา ๖
นางจุฑามาศ	สรวิสูตร	นักวิชาการศึกษา ๖

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

น.ส.จำเริญ	ให้ไทย	นักวิชาการศึกษา ๘
น.ส.กฤษณรัตน์	รัตนสิงห์	นักวิชาการศึกษา ๗
นายธำรงค์ศักดิ์	ธำรงค์เลิศฤทธิ์	นักวิชาการศึกษา ๖
นางเสาวภา	นาคทอง	นักวิชาการศึกษา ๖
นางประไพ	ปิ่นสุวรรณ	นักวิชาการศึกษา ๖

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

น.ส.จันทนา	ตั้งสุวรรณพานิช	นักวิชาการศึกษา ๗
นางวิไล	ซารส	นักวิชาการศึกษา ๖
นางปานทิพย์	จตุรานนท์	นักวิชาการศึกษา ๖
นางประชุม	หนูจ้อย	นักวิชาการศึกษา ๔

กลุ่มสังคมศึกษา

นางประไพพรรณ	โกศัยสุนทร	นักวิชาการศึกษา ๘
นางศิญาภรณ์	สุขพยัคฆ์	นักวิชาการศึกษา ๗
น.ส.ดลฤดี	สุจิตตานนท์รัตน์	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.พัชรพร	จันทร์พุกธา	นักวิชาการศึกษา ๓

กลุ่มพัฒนาบุคลากร

นางจิตรา	ทองเกิด	นักวิชาการศึกษา ๘
นายประเทศ	สุขสถิตย์	นักวิชาการศึกษา ๖
นายถนันท	สุวรรณรัตน์	นักวิชาการศึกษา ๖

กลุ่มงานอาชีพ

นางสุภาวดี	จึงแย้มปิ่น	นักวิชาการศึกษา ๖
นางอรุณี	เทพวรรณ	นักวิชาการศึกษา ๖
นางเกตุร	ปรียพฤทธิ์	นักวิชาการศึกษา ๖
นายอภิชาติ	ภูวนาสรัญญา	นักวิชาการศึกษา ๔

กลุ่มภาษาประถม

นายวิรัช	วัยวุฒิ	นักวิชาการศึกษา ๗
นางศิริพร	อินทร์ตลาดชุม	นักวิชาการศึกษา ๖
นางกานดา	สวนมาลี	นักวิชาการศึกษา ๖
นายอภิรัฐ	พืงสม	นักวิชาการศึกษา ๕
น.ส.สุรัตน์	ตั้งยะฤทธิ์	นักวิชาการศึกษา ๕

กลุ่มภาษามัธยม

น.ส.ทัศนีย์	สงวนสัตย์	นักวิชาการศึกษา ๗
นางศิริรัตน์	วงศ์สุวรรณ	นักวิชาการศึกษา ๖
นางธนวรรณ	สายหรั่ง	นักวิชาการศึกษา ๖ (ช่วยราชการที่ สนง.ศึกษาธิการจ.ปราจีนบุรี ๑ พ.ย. ๓๖)
น.ส.จันทรา	ตันติพงศานุรักษ์	นักวิชาการศึกษา ๕
นายอิงเดช	มุ่งเกษม	นักวิชาการศึกษา ๖

กลุ่มคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์

นายเสนีย์	พิทักษ์อรณพ	นักวิชาการศึกษา ๘
นายประสพ	จันทเขต	นักวิชาการศึกษา ๗
นางภาวนี	ธำรงเลิศฤทธิ์	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.นิรมล	โสเรนตร	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.วรรณ	ขุนศรี	นักวิชาการศึกษา ๔

ศูนย์พัฒนาหนังสือ

น.ส.พรเพ็ญ	ปทุมสิริ	ผู้อำนวยการ
น.ส.สมพร	จารุณี	นักวิชาการศึกษา ๘
ฝ่ายบริหารงานทั่วไป		
นางรัตนา	ภาชาฤทธิ์	จ.บริหารงานทั่วไป ๗
นางกรรณิการ์	เกื้อสกุล	จ.บริหารงานทั่วไป ๖
นางบุญเรือน	พุกสวัสดิ์	จ.บริหารงานทั่วไป ๕
นางเกษณี	เครือหิรัญ	จ.ธุรการ ๓
นางราตรี	ชั้นขาว	จ.ธุรการ ๓
นายวิทยา	มณีศรี	จ.บริหารงานธุรการ ๕ (ช่วยราชการกรมสามัญ ๑ พ.ย. ๓๖)
นางมาลีรัตน์	อดุลชีวะ	จ.ธุรการ ๔
นางสุนันท์	บุญถนอม	จ.ธุรการ ๔
นางเยาวรัตน์	เพาะพีช	จ.ธุรการ ๔
นายสุรพงษ์	เพชรสุข	จ.พ.ธุรการ ๔
นางการุณย์	วงศ์ดอกไม้	จ.พ.ธุรการ ๔
นายสันติสุข	ภูมิสุทธินันท์	จ.พ.การเงินและบัญชี ๔
นางรัตนา	สุขสุโฉม	จ.ธุรการ ๓
นางปิยะวรรณ	สังี่ยมศักดิ์	จ.ธุรการ ๓
นางนวลจันทร์	สินธพ	จ.ธุรการ ๓
นางเจริญผล	दानดวงดี	จ.ธุรการ ๓
น.ส.วรรณภา	ทับทิมชัย	จ.พิมพ์ดีด ๓
นางปนัดดา	แก้วกุล	จ.พิมพ์ดีด ๒
น.ส.ธนาภรณ์	สุรินทร์	จ.พิมพ์ดีด ๓
นางจรูญศรี	ชื่นมีศรี	จ.พิมพ์ดีด ๓
นางสมฤดี	รตะสุขารมย์	จ.พิมพ์ดีด ๓
น.ส.วัชรี	วัลย์มาลี	จ.พิมพ์ดีด ๒
นางประเสริฐศรี	อดุลยรัตน์	จ.พิมพ์ดีด ๓
นางสาลิณี	เตียมฮวด	จ.พิมพ์ดีด ๒
น.ส.กุลนารี	มัยงพงษ์	จ.พิมพ์ดีด ๓

น.ส.อรทัย	หล่อสันติสุข	จ.พิมพ์ดีด ๓
นางจันทร์วิไล	ไกรสมภาค	จ.พิมพ์ดีด ๓
ฝ่ายเลขศิลป์		
นายสมเจตน์	ภาพศิษย์	นักวิชาการช่างศิลป์ ๗
นายณรงค์	แก้วสว่าง	นักวิชาการช่างศิลป์ ๗
นายทวีพร	ทองคำใบ	นักวิชาการช่างศิลป์ ๖
นายไพฑูรย์	บุญภานนท์	นักวิชาการช่างศิลป์ ๖
นายพินิจ	สุขะสันต์	นักวิชาการช่างศิลป์ ๖
นายอุทัย	ไชยกลาง	นักวิชาการช่างศิลป์ ๔
นายชูเกียรติ	เกิดอุดม	นักวิชาการช่างศิลป์ ๕
นายจำรัส	เดชพรหม	นายช่างศิลป์ ๕
นางรัตนาภรณ์	ศุขเชษม	นายช่างศิลป์ ๕
นายอนุรักษ์	วงศ์ใหญ่	นายช่างศิลป์ ๓
นายอาทร	มาศมณฑนะ	ช่างศิลป์ ๓
น.ส.สุวรรณา	จันทร์านนท์ศิริ	ช่างพิมพ์ ๔
นางบุศรินทร์	เผือกจอก	ช่างพิมพ์ ๔
น.ส.สุกัญญา	กันกง	ช่างพิมพ์ ๓
นายณรงค์	มาแก้ว	จ.พิมพ์ ๓
ฝ่ายส่งเสริมการพัฒนาหนังสือ		
น.ส.พรรณงาม	แย้มบุญเรือง	นักวิชาการศึกษา ๗
กลุ่มงานคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ		
น.ส.พริ้มเพรา	คงธนะ	นักวิชาการศึกษา ๗
น.ส.อุ้มบุญ	สิงห์อัศวิน	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.อังสนา	อรรถมานะ	นักวิชาการศึกษา ๓
กลุ่มงานเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหนังสือ		
นายสุระ	ดามาพงษ์	นักวิชาการศึกษา ๗
นางวัฒนา	บุญเสนอ	นักวิชาการศึกษา ๖
กลุ่มงานส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอน		
น.ส.ทองสุข	ม่วงใหม่ทอง	นักวิชาการศึกษา ๗
น.ส.ประไพ	พัทธรเกษม	นักวิชาการศึกษา ๖

น.ส.นวภรณ์	ชังบุคดา	นักวิชาการศึกษา ๕
น.ส.จิราภรณ์	แดนดี	จ.ห้องสมุด ๒
นายเริงศักดิ์	มิ่งประเสริฐ	จ.ห้องสมุด ๓
นางมุกดา	ต้องเสริกุล	จ.ห้องสมุด ๓

ฝ่ายพัฒนาหนังสือแปล

น.ส.จินตนา	ใบกาชุย	นักวิชาการศึกษา ๘
นายเอนก	รัตน์ปิยะภาภรณ์	นักวิชาการศึกษา ๗
น.ส.เยาวลักษณ์	เตียรณบรรจง	นักวิชาการศึกษา ๗
น.ส.อุษณีย์	วัฒนพันธ์	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.ชนิษฐา	สุวรรณรุจิ	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.จุฑารัตน์	สุขสถิตย์	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.รุ่งนภา	นุตราวงศ์	นักวิชาการศึกษา ๕
น.ส.เพ็ญจันทร์	ธนาวิภาส	นักวิชาการศึกษา ๕

ฝ่ายพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

กลุ่มพัฒนานวัตกรรมสื่อการเรียนการสอน

นางมาลินี	ผโลประการ	นักวิชาการศึกษา ๘
นางเพชรภรณ์	รินรมย์	นักวิชาการศึกษา ๗
น.ส.วิณา	อัศวธรรม	นักวิชาการศึกษา ๗
นายศรัณย์	จันทร์คง	นักวิชาการศึกษา ๕
นางวรรณิณี	จันทร์ศิริ	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.สุนันทา	ทิพย์มัลย์มาศ	นักวิชาการศึกษา ๖
น.ส.นันทรัตน์	เย็นสมุทร	นักวิชาการศึกษา ๕
นายจำเริญ	เซ่งตระกุล	นักวิชาการศึกษา ๕
นางขวัญจิต	พิจนิก	นักวิชาการศึกษา ๕

กลุ่มพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้านภาษา

นางจารุดี	ผโลประการ	นักวิชาการศึกษา ๘
นางปราณี	ปราบริปู	นักวิชาการศึกษา ๗
น.ส.ปริญญา	ฤทธิ์เจริญ	นักวิชาการศึกษา ๗
นางสุทิน	ทองไสว	นักวิชาการศึกษา ๕
น.ส.สุชาดา	กั้ววลยศศักดิ์	นักวิชาการศึกษา ๕

นางบุษบา	ประภาสพงศ์	นักวิชาการศึกษา ๕
----------	------------	-------------------

นางสุพรรณณี	สุขะสันต์	นักวิชาการศึกษา ๕
-------------	-----------	-------------------

กลุ่มพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้านสังคมศึกษา

นายวินัย	รอดจ่าย	นักวิชาการศึกษา ๘
----------	---------	-------------------

นางวันเพ็ญ	สุทธากาศ	นักวิชาการศึกษา ๗
------------	----------	-------------------

นางบุญสม	น้ำเจริญ	นักวิชาการศึกษา ๗
----------	----------	-------------------

นางระวีวรรณ	ภาคพรต	นักวิชาการศึกษา ๖
-------------	--------	-------------------

นายชวลิต	สุวรรณเวโช	นักวิชาการศึกษา ๕
----------	------------	-------------------

นางเรียมพร	อธิปอนันต์	นักวิชาการศึกษา ๖
------------	------------	-------------------

น.ส.กฤษณา	บุญเรืองรอด	นักวิชาการศึกษา ๖
-----------	-------------	-------------------

กลุ่มพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้านคุณภาพชีวิต

นางสุกัญญา	งามบรรจง	นักวิชาการศึกษา ๗
------------	----------	-------------------

น.ส.เพ็ญศิริ	กัลยาณมิตร	นักวิชาการศึกษา ๕
--------------	------------	-------------------

นางศรารัตน์	ลีไพบุลย์	นักวิชาการศึกษา ๖
-------------	-----------	-------------------

น.ส.ระเบียบ	กิติมากุลนรเดช	นักวิชาการศึกษา ๕
-------------	----------------	-------------------

นางวิภา	ธรรมโชติ	นักวิชาการศึกษา ๕
---------	----------	-------------------

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา

นายสงบ	ลักษณะ	ผู้อำนวยการ
--------	--------	-------------

นางปฎิพัทธ์	สุวรรณศรี	นักวิชาการสอบ ๘
-------------	-----------	-----------------

ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

นายวัฒนชัย	ทองสมจิตร	จ.บริหารงานทั่วไป ๗
------------	-----------	---------------------

งานจัดสอบ

นายนิยม	อิมอุดม	จ.บริหารงานทั่วไป ๖
---------	---------	---------------------

นางราศรี	บุญเศรษฐ	จ.บริหารงานทั่วไป ๕
----------	----------	---------------------

น.ส.นุตาพัทธ์	สุชาติพงศ์	จ.บริหารงานทั่วไป ๓
---------------	------------	---------------------

นางสุวรรณนา	วัชโรทัย	จ.ธุรการ ๕
-------------	----------	------------

นางสดชื่น	คลองเชิงสาร	จ.ธุรการ ๔
-----------	-------------	------------

นางชิตสุดา	เที่ยงแท้	จ.ธุรการ ๓
------------	-----------	------------

นางสายฝน	ประเสริฐรัตน์	ช่างศิลป์ ๓
----------	---------------	-------------

น.ส.บุรุษกร	ศรีภาส	จ.พิมพ์ดีด ๔
น.ส.พรทิพย์	คชาวงศ์	จ.พิมพ์ดีด ๓
นางสุนีย์	ชาติสุวรรณ	จ.พิมพ์ดีด ๑
งานธุรการ		
นางจินดา	วัฒนธรรม	จ.บริหารงานธุรการ ๕
นางอำไพวรรณ	มงคลประสิทธิ์	จ.ธุรการ ๔
นางศรีอุไร	วรโสสม	จ.ธุรการ ๔
นางสรญา	เต็มวงศ์	จพ.ธุรการ ๔
นางประทวน	เปรมพรหม	จพ.ธุรการ ๔
นางพรพรรณ	โชติพฤษวัน	จ.ธุรการ ๓
นางกานดา	ไประคำ	จ.ธุรการ ๓
น.ส.สุวิมล	โสทธิพิย์	จ.พิมพ์ดีด ๔
น.ส.วันดี	ขวาลำธาร	จ.พิมพ์ดีด ๓
น.ส.ปาหนัน	สุขมาก	จ.พิมพ์ดีด ๑
น.ส.รุ่งรัตน์	สุดทิม	จ.พิมพ์ดีด ๒
น.ส.เนาวรัตน์	สำรวมจิตต์	จ.พิมพ์ดีด ๓
ฝ่ายตรวจสอบเอกสารทางการศึกษา		
นายเกียรติ	โกศัยสุนทร	นักวิชาการสอบ ๗
งานตรวจสอบคุณวุฒิ		
นายประจักษ์	ดีประวัติ	นักวิชาการสอบ ๖
น.ส.ปราณี	คชาอนันต์	จ.ธุรการ ๔
นางธนาภรณ์	ติสดี	จ.ธุรการ ๕
นางศุภรัตน์	ตันทอง	จพ.ธุรการ ๔
นางยุพเยาว์	สุประเสริฐ	จ.ธุรการ ๓
นางดวงรัตน์	ตันติวังไพศาล	จ.ธุรการ ๒
งานหนังสือสำคัญ		
นางกัลยาณี	อุตกฤษฎ์	นักวิชาการสอบ ๖
นางวารุณี	เวทย์สุนทร	นักวิชาการสอบ ๕
นางศรีสุภา	สมรรคเสวี	จ.ธุรการ ๓

งานจัดระบบเอกสารและไมโครฟิล์ม

นางมาลี	พงษ์ไพศาล	นักวิชาการสอบ ๕
นายอุกฤษฏ์	อินทรชม	จ.ธุรการ ๕
นางสาคร	คุ่มจัน	จ.ธุรการ ๔
นางศิริพร	ศรีนวมะ	จ.ธุรการ ๓

ฝ่ายประมวลผล

นายชอบ	ลีชอ	นักวิชาการสอบ ๗
--------	------	-----------------

งานพัฒนาระบบ

น.ส.จินตนา	คชะเทศ	นักวิชาการสอบ ๖
น.ส.ภัทรา	สุวรรณบัตร	นักวิชาการสอบ ๓
นายชวลิต	ชุมเทพ	นักวิชาการสอบ ๔

งานวิเคราะห์และประมวลผล

นายกนก	อินทรพฤษ์	นักวิชาการสอบ ๖
น.ส.รุ่งฤดี	ทรัพย์นิธิ	นักวิชาการสอบ ๕
น.ส.บังอร	กมลวัฒนา	นักวิชาการสอบ ๔
น.ส.อวยพร	กาลเศรณี	จ.บันทึกข้อมูล ๔
นางศรีนทร	ตั้งหลักชัย	จ.บันทึกข้อมูล ๓

ฝ่ายพัฒนามาตรฐานการศึกษา

นายสมศักดิ์	สินธุระเวชญ์	นักวิชาการสอบ ๗
-------------	--------------	-----------------

กลุ่มส่งเสริมวิชาการ

นางบุญชู	ชลัษเฐียร	นักวิชาการสอบ ๗
นายสมทรง	ลิมาลัย	นักวิชาการสอบ ๕
นางทิพวรรณ	อุทองทรัพย์	นักวิชาการสอบ ๕
น.ส.จันทร์ธิรา	อินธิเดช	นักวิชาการสอบ ๕
น.ส.อรนุช	อยู่ทิม	นักวิชาการสอบ ๔

กลุ่มส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา

นางประไพ	ปาสาณพันธ์ุ	นักวิชาการสอบ ๖
น.ส.มะลิวัลย์	รัตนพันธ์	นักวิชาการสอบ ๓
น.ส.อุทิน	จิงวิเศษพงศ์	นักวิชาการสอบ ๕
น.ส.เพ็ญนภา	สำเลิศรัมย์	นักวิชาการสอบ ๔

น.ส.ชรีนทา	จิตต์บรรเทา	นักวิชาการสอบ ๔
------------	-------------	-----------------

กลุ่มประเมินผล

นางจิตรียา	ไชยศรีพรหม	นักวิชาการสอบ ๗
------------	------------	-----------------

น.ส.ไพรวลัย	พิทักษ์สาลี	นักวิชาการสอบ ๖
-------------	-------------	-----------------

ฝ่ายพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษา**กลุ่มภาษา**

นางธีรนาถ	เกิดสุคนธ์	นักวิชาการสอบ ๗
-----------	------------	-----------------

น.ส.ดวงธิดา	ลีลาียงค์	นักวิชาการสอบ ๗
-------------	-----------	-----------------

นางอัมพร	แต่้มทอง	นักวิชาการสอบ ๖
----------	----------	-----------------

น.ส.กิงกาญจน์	สิรสุนทร	นักวิชาการสอบ ๖
---------------	----------	-----------------

นางลำไย	สนั่นรัมย์	นักวิชาการสอบ ๓
---------	------------	-----------------

กลุ่มสังคมศึกษา

นายชูเกียรติ	เสงี่ยม	นักวิชาการสอบ ๗
--------------	---------	-----------------

นายจรัญ	คำยัง	นักวิชาการสอบ ๖
---------	-------	-----------------

นางนงนารถ	วรรณะหทัย	นักวิชาการสอบ ๗
-----------	-----------	-----------------

นายเฉลิม	ลิ้มรู้	นักวิชาการสอบ ๖
----------	---------	-----------------

นายสวัสดิ์	แก้วสาย	นักวิชาการสอบ ๖
------------	---------	-----------------

นางนฤมล	ทินบรรเจิดฤทธิ	นักวิชาการสอบ ๕
---------	----------------	-----------------

กลุ่มคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์

น.ส.มาลินี	มณีธวัช	นักวิชาการสอบ ๗
------------	---------	-----------------

นางกรรณิการ์	จันทศิริ	นักวิชาการสอบ ๖
--------------	----------	-----------------

นายไตรรงค์	เจนการ	นักวิชาการสอบ ๖
------------	--------	-----------------

นายชัยวัฒน์	วัชรมัย	นักวิชาการสอบ ๖
-------------	---------	-----------------

กลุ่มการงานและอาชีพ

น.ส.ลัดดา	เบญจรุรวังค์	นักวิชาการสอบ ๘
-----------	--------------	-----------------

นายสุทธิ	เชียวหวาน	นักวิชาการสอบ ๗
----------	-----------	-----------------

น.ส.วันนิภา	เลิศล้ำศรีเทียน	นักวิชาการสอบ ๖
-------------	-----------------	-----------------

นายมานิต	การเนตร	นักวิชาการสอบ ๖
----------	---------	-----------------

กลุ่มพัฒนาบุคลากร

น.ส.สายสมร	ชาติยานนท์	นักวิชาการสอบ ๗
นายปรีชา	สงวนสุข	นักวิชาการสอบ ๖
นางสิรินทิพย์	ร่างสม	นักวิชาการสอบ ๗
นางนงค์นิต	สดคมขำ	นักวิชาการสอบ ๕
น.ส.สมพิศ	ปทุมวรรณ	นักวิชาการสอบ ๖
น.ส.สุชาดา	ศรีเพ็ญ	นักวิชาการสอบ ๕

รายชื่อข้าราชการที่กรมวิชาการยืมตัวช่วยปฏิบัติราชการ

นางประไพพรรณ	โพธิ์กระฉ่าง	ช่วยปฏิบัติราชการ สำนักงานเลขานุการกรม
นางสุรีย์	ศรีพรรณ	ช่วยปฏิบัติราชการ สำนักงานเลขานุการกรม
นายไพโรจน์	กันนุลา	ปฏิบัติงานที่ศูนย์พัฒนาหลักสูตร

รายชื่อลูกจ้างประจำกรมวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการกรม

นายสิทธิชัย	พรหมธิดา	พนักงานขับรถยนต์
นายเปลี่ยน	เอ็นดู	พนักงานขับรถยนต์
นายสมพร	ร้อยถิน	พนักงานขับรถยนต์
นายสนอง	ขำวิไล	พนักงานขับรถยนต์
นายบุญตัน	ปะวันเต	พนักงานขับรถยนต์
นายทาบ	กาบแก้ว	พนักงานขับรถยนต์
นายบุญมา	ปีนละออ	พนักงานขับรถยนต์
นายเสริฐ	โพธิ์ศรี	พนักงานขับรถยนต์
นายเฉลิม	สุขทอง	พนักงานขับรถยนต์
นายถวิล	จักขุวงษ์	พนักงานขับรถยนต์
นายประสิทธิ์	แสงอินทร์	พนักงานขับรถยนต์
นายจรัล	โหมดศรี	พนักงานขับรถยนต์
นายประไพ	หอมดวง	พนักงานขับรถยนต์
นายสมบูรณ์	กิ่งวิสิทธิ์	พนักงานขับรถยนต์
นายอุดมศักดิ์	น่วมเปี่ยม	พนักงานขับรถยนต์
นายวิเชียร	สภาพัฒน์	พนักงานขับรถยนต์
นายณรงค์ศักดิ์	ยางสันเทียะ	พนักงานขับรถยนต์
นายบุญสม	สำรวมจิตร	พนักงานขับรถยนต์
นายเพลิน	มะกล้าเทศ	พนักงานขับรถยนต์
นายวัชรากร	พระศรี	พนักงานขับรถยนต์
น.ส.เซาวลีย์	สุกุมารบุตร	พนักงานพิมพ์ดีดชั้น ๑
นางกิมลั้ง	หอมกลิ่น	หัวหน้าหมวดสถานที่

นายเอนก	เฉลยโฉม	คณงาน
นายมาโนต	กล่อมจิต	คณงาน
นายเทวาประสิทธิ์	เรณูหอม	นักการภารโรง
นายสำราญ	ผดุงตรี	นักการภารโรง
นายธวัช	กุ่มแก้ว	นักการภารโรง
นายประยงค์	พิมพ์พงษ์ต่อน	นักการภารโรง
นางฉลวย	จันทวร	นักการภารโรง

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร

นายสุชาติ	รัตนรังสรรค์	พนักงานขับรถยนต์
นายสมบัติ	นักประเสริฐ	พนักงานขับรถยนต์
นายสุธี	ชุนสาย	พนักงานขับรถยนต์
นายอรุณ	เพิ่มสุข	พนักงานขับรถยนต์
นายศรีชวน	เรืองหิรัญ	พนักงานขับรถยนต์
นายสมบูรณ์	ชื่นน้ำ	พนักงานขับรถยนต์
นายอัษฎพร	สวนกัน	พนักงานขับรถยนต์
นายจำเนียร	คงบุตร	พนักงานขับรถยนต์
น.ส.ทิพย์วดี	มาตรจำริญกุล	พนักงานพิมพ์ดีดชั้น ๑
นายฉลอง	อุธากรณ์	พนักงานพิมพ์ดีดชั้น ๑
นางกรุณา	เปาโรหิตย์	พนักงานโทรศัพท์
นายอุทัย	อินทร์คล้าย	คณงาน
นายทองเต็ม	ศรีศักดิ์	นักการภารโรง
นางรจนา	พิมลนอก	นักการภารโรง
นายบุญยิ่ง	ยิ่งเจริญ	นักการภารโรง
นางวิไล	ราชคม	นักการภารโรง
นางมณี	สอดแสงจันทร์	นักการภารโรง
นางนงเยาว์	สร้อยสีดำ	นักการภารโรง
นางจิรวรรณ	อนันตรัตน์	นักการภารโรง

ศูนย์พัฒนาหนังสือ

นายปัญญา	กล่อมพันธ์	คณงาน
นายณรงค์	ไชยยอง	คณงาน

นายอรุณ	สาแยม	คนงาน
นายสุบิน	แจ่มสุบรรณ	นักการภารโรง
นายสุพิทักษ์	สุขสุโฉม	นักการภารโรง
นายชมพู่	พรมเดื่อ	นักการภารโรง
นางสมสุข	กล่อมพันธ์	นักการภารโรง
นายคำพันธ์	สำราญสม	นักการภารโรง

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา

นายสำรวย	ศรีคร่า	นักการภารโรง
นายวินัย	วรเจริญศรี	นักการภารโรง
นายอังคาร	ดวงศรี	นักการภารโรง
นางบุญเรือน	เรียนงาม	นักการภารโรง
นายบุญมี	แซวจันทิก	นักการภารโรง

ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ

นายสมบัติ	ถนอมทรัพย์	นักการภารโรง
นายอมรนัส	สโรบล	นักการภารโรง

กองการวิจัยทางการศึกษา

นางลักษณา	เพิ่มสุข	พนักงานพิมพ์ดีดชั้น ๑
นายสมชัย	พักเทศ	พนักงานพิมพ์ดีดชั้น ๑
นายอุทิศ	บูรณเสน	นักการภารโรง

คณะกรรมการจัดทำหนังสือ ๔๒ ปีกรมวิชาการ

๑.	คุณหญิงแม่นมาส	ชวลิต	ที่ปรึกษา
๒.	นายพนม	พงษ์ไพบูลย์	ที่ปรึกษา
๓.	นางสาวเอิบบุญ	สุทธิประภา	ประธานคณะกรรมการ
๔.	นางสาวพรเพ็ญ	ปทุมศิริ	รองประธานคณะกรรมการ
๕.	นางจารุดี	ผลไธประการ	กรรมการ
๖.	นางสาวมณนิภา	ชุตินุตร	กรรมการ
๗.	นายสมเจตน์	กาพดิษฐ์	กรรมการ
๘.	นางรัตนา	ภาชาฤทธิ์	กรรมการและเลขานุการ
๙.	นางสาวสุชาดา	พานิชยิ่ง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐.	นายพันธ์ศักดิ์	บุญญรัตน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

